

ရုံးသုံးဘာသာစကား ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း စာတမ်းအမှတ် (၂၀)

ရုံးသုံးဘာသာစကား ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း စာတမ်းအမှတ် (၂၀)

စာတမ်းပြုစုသူ

Sujit Choudhry နှင့် Erin C. Houlihan

© ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) ၂၀၂၁ ခုနှစ် မူပိုင်ဖြစ်သည်။

International IDEA ၏ ထုတ်ဝေချက်များသည် အမျိုးသားအကျိုးစီးပွား သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး အကျိုးစီးပွား တစ်စုံတစ်ရာနှင့် ပတ်သက်ခြင်းမရှိပါ။ ဤစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသော အယူအဆ များသည် International IDEA ၊ ယင်း၏ ဘုတ်အဖွဲ့ဝင်များ သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကောင်စီ သို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့သူများ ကောင်စီတို့၏ အယူအဆများကို မုချကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိပါ။

ဤစာအုပ်၏ အီလက်ထရွန်နစ်ဖိုင်ကို Creative Commons Attribution NonCommercial ShareAlike 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0) လိုင်စင်ဖြင့် ရယူနိုင်သည်။ အကျိုးမမျှော်သော ကိစ္စများအတွက် အသုံးပြုမည်ဆိုပါက၊ ဤစာအုပ်မူရင်းကို သင့်လျော်စွာရည်ညွှန်းမည်ဆိုပါက၊ မူရင်းလိုင်စင်ဖြင့်ပင် ဖြန့်ဝေမည်ဆိုပါက လွတ်လပ်စွာကူးယူ၊ ဖြန့်ဝေ၊ ထုတ်လွှင့်နိုင်သည့်အပြင် မူကွဲရေးသားခြင်းနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ပြင်ဆင်ခြင်းတို့လည်း ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ပိုမိုသိရှိလိုပါက Creative Commons ၏ ဝက်ဘ်ဆိုက် <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/> တွင် လေ့လာနိုင်သည်။

မျက်နှာဖုံးပုံ - © 123RF, <<http://123rf.com>>
ဒီဇိုင်း - International IDEA
DOI: <<https://doi.org/10.31752/idea.2021.80>>
ISBN: 978-91-7671-465-2 (Print)
ISBN: 978-91-7671-466-9 (PDF)
Booktype ဖြင့် ဖန်တီးသည် - <<https://www.booktype.pro>>

ဗဟိုက

၁။	နိဒါန်း	၅
	‘ရုံးသုံး’ဘာသာစကားနှင့် ‘နိုင်ငံတော်’ဘာသာစကားတို့ကို အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း	၆
	ကောင်းကျိုးများနှင့် အန္တရာယ်များ	၆
	ဘာသာစကားသည် မည်သည့်အရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စ ဖြစ်သနည်း.....	၇
၂။	အရေးကိစ္စမှာ အဘယ်နည်း	၈
၃။	နောက်ခံအကြောင်းအရာတွင် ဘာသာစကားအရေးကိစ္စအကြောင်း သိရှိနားလည်ခြင်း	၁၁
	ရုံးသုံးဘာသာစကားများ အဘယ်ကြောင့် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ရသနည်း။	
	အကြောင်းရင်းများ၊ အကျိုးဆက်များနှင့် သမိုင်းအမွေအနှစ်များ	၁၁
	ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အဆင့်အတန်းနှင့် အခွင့်အရေးများ (ဘာသာစကား လူနည်းစုများ၏ တောင်းဆိုချက်များ).....	၁၄
	ဘာသာစကားနှင့် အာဏာ၊ အခွင့်အလမ်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ	၁၉
၄။	အခြားဒီဇိုင်းပုံစံများ	၂၃
	ရုံးသုံးဘာသာစကား(များ) ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း.....	၂၃
	အလွှာစုံ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး နှင့် ရုံးသုံးဘာသာစကားများ.....	၂၈
	ဘာသာစကား နှင့် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း	၃၃
	တရားစီရင်ရေး.....	၃၇
	ဥပဒေပြုရေး	၄၁
၅။	ဒီဇိုင်းပုံစံဆိုင်ရာ ထပ်ဆောင်းထည့်သွင်းစဉ်းစားစရာများ	၄၄
	ဌာနတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရတာဝန်များ.....	၄၄
	ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အပြန်အလှန်အကျိုးပြုပုံ	၄၄
	ပုဂ္ဂလအဆင့် ဘာသာစကားအသုံးပြုမှု	၄၅

၆။ နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ (အကန့်အသတ်ရှိသော) အခန်းကဏ္ဍ	၄၈
၇။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးဆိုင်ရာ မေးခွန်းများ	၄၉
၈။ ဥပမာများ	၅၂
ကိုးကားချက်များ	၆၀
နောက်ဆက်တွဲ	၆၃
စာရေးသူအကြောင်း	၆၃
International IDEA အကြောင်း	၆၄
MyConstitution အစီအစဉ်အကြောင်း	၆၄
ဤစာစဉ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍	၆၅

၁။ နိဒါန်း

မျက်မှောက်ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၌ ထုံးစံအားဖြင့် ဘာသာစကားအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်အမျိုးမျိုး ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ရုံးသုံးဘာသာစကား တစ်မျိုး ထက်ပိုသော ဘာသာစကားများကို မတူညီသောဥပဒေအဆင့်များထားကာ ရွေးချယ်သတ်မှတ် ထားနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် များသောအားဖြင့် လူနည်းစုဘာသာစကား များအတွက် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကိုလည်း ဖန်တီးပေးနိုင်ကာ လူအုပ်စု များနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီကို ၎င်းတို့၏မူလဘာသာစကားဖြင့် ဆက်သွယ်ပိုင်ခွင့်၊ ထို ဘာသာစကားဖြင့် အစိုးရထံမှဝန်ဆောင်မှုပိုင်ခွင့်တို့ ပေးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များသည် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးတို့တွင်အသုံးပြုရမည့်ဘာသာစကားကိုလည်း ရွေးချယ်သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ အဆင့်စုံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ သည် အစိုးရအဖွဲ့အသီးသီးအတွက် ရုံးသုံးဘာသာစကား(များ) ရွေးချယ်အသုံးပြုနိုင်သည့် အာဏာ အပ်နှင်းနိုင်ပါသည်။

ဤစာတမ်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဒီဇိုင်းရှိ ဘာသာစကားအခန်းကဏ္ဍ၊ ထည့်သွင်း စဉ်းစားစရာအဓိကအချက်များ၊ ဘာသာစကားစုံနိုင်ငံများ၌ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော ဂယက် ရိုက်ခတ်မှုများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများတို့ကို ဖြေရှင်းပေးပါသည်။ ဘာသာစကားနှင့်ဆိုင်သောအဆို အမျိုးမျိုးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စအဖြစ် ဆွေးနွေးထားသည့်အပြင် ထို အဆိုများကို အောင်မြင်စွာကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ပါက (သို့) မဖြေရှင်းနိုင်ပါက ပေါ်ပေါက်လာ နိုင်သည့် အကျိုးဆက်များအကြောင်းကိုလည်း ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်း များအနေဖြင့် ပြည်သူ့ကိုဝန်ဆောင်မှုပေးရာ၌ မည်သည့်ဘာသာစကား(များ)ကို အသုံးပြု မည်နည်း၊ အစိုးရစာသင်ကျောင်းများ၌ ပညာသင်ကြားရာတွင် မည်သည့်ဘာသာစကား (များ)ကို အသုံးပြုမည်နည်း၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် ယင်းအတွက် ဆွေးနွေးမှုများတို့တွင် မည်သည့် ဘာသာစကား(များ)ကို အသုံးပြုမည်နည်း၊ တရားစီရင်ရေး၌ တရားစွဲဆိုရာနှင့် စီရင်ရာတို့ တွင် မည်သည့်ဘာသာစကား(များ)ကို အသုံးပြုမည်နည်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ လူနည်းစုအုပ်စုများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများတို့အတွက် တန်းတူညီမျှရှိစေရန်နှင့် အကာအကွယ်ပေး၊ နေရာပေး နိုင်စေရန် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ (သို့) ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို မည်သို့ရေးဆွဲ

သင့်သနည်း အစရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ဘာသာစကား နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သော အဓိကမေးခွန်းအချို့ကိုလည်း ဖြေရှင်းထားပါသည်။

‘ရုံးသုံး’ ဘာသာစကားနှင့် ‘နိုင်ငံတော်’ ဘာသာစကားတို့ကို အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း

ဤစာတမ်း၌ ‘ရုံးသုံး’ ဘာသာစကားဟူသည်ကို အစိုးရတစ်ရပ်အနေဖြင့် ရုံးလုပ်ငန်းများ နိစ္စရူဝဆောင်ရွက်ရာ၌ အသုံးပြုသည့်ဘာသာစကား(များ) ဟူ၍ အနက်ဖွင့်ဆိုပါသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ‘နိုင်ငံတော်’ ဘာသာစကားဟူသည်ကို နိုင်ငံတော်ရှိ ပြည်သူ(များ) ဘုံအသုံးပြုကြသည့် ဘာသာစကားဟူ၍ အနက်ဖွင့်ဆိုထားပြီး ထိုဘာသာစကား၏ ဥပဒေ အဆင့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ သွယ်ဝိုက်ညွှန်းဆိုထားခြင်းမရှိပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအချို့ကမူ ရုံးသုံးဘာသာစကားတစ်ခုကို ရည်ညွှန်းရာတွင် ‘နိုင်ငံတော်’ ဘာသာစကားဟူသည့် ဝေါဟာရ ကိုအသုံးပြုသော်လည်း ထိုဝေါဟာရနှစ်ရပ်သည် အမြဲထပ်တူမကျပါ။ ဤစာတမ်းတွင် ကျွန်ုပ် တို့သည် တရားဝင်အခေါ်အဝေါ်များအစား အကြောင်းအရာအပေါ် အလေးပေးမည်ဖြစ်သဖြင့် ရုံးသုံးဘာသာစကားများကိုသာ ရည်ညွှန်းပြောဆိုပါမည်။

ဘာသာစကားတစ်ခုသည် နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားသာမက ရုံးသုံးအဆင့်ရှိနေခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်သော်လည်း ရုံးသုံးဘာသာစကားနှင့် နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားတို့ မတူညီနေခြင်းမှာ ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကား ကွဲပြားစုံလင်သော နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံအတွင်းရှိ လူအုပ်စုအချို့ (သို့) လူပုဂ္ဂိုလ်အချို့ အသုံးပြုကြသည့် နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားများသည် ဒေသအရစုစည်းနေသည်မျိုး (သို့) ပြန့်ကျဲနေသည်မျိုးရှိနေနိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကားစုံသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ရုံးသုံးဘာသာစကား တစ်ခုထက်ပို၍ သတ်မှတ်အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဗဟိုဦးစီးနိုင်ငံနှင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတို့ နှစ်မျိုးစလုံးတွင် ရုံးသုံးဘာသာစကားအဆင့် သည် ဒေသအပေါ်မူတည်၍ ကွဲပြားနိုင်ပါသည်။ ရုံးသုံးဘာသာစကားများ၏ ဥပဒေအဆင့် သည်လည်း အဖွဲ့အစည်း၊ အသုံးဝင်မှု၊ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်တို့အပေါ်မူတည်၍ ကွဲပြားနိုင်ပါ သည်။ (အခန်း (၄) ၌ ဤအကြောင်း အကျယ်ရှင်းထားသည်)

ကောင်းကျိုးများနှင့် အန္တရာယ်များ

နိုင်ငံဟူသည် အစိုးရ၏ နိစ္စရူဝလုပ်ငန်းကိစ္စများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက် ရာ၌ ဘာသာစကားတစ်ခု (သို့) အချို့ကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့်သာ လည်ပတ်လုပ်ဆောင်နိုင်ပါ သည်။ ရုံးသုံးဘာသာစကားတစ်ခုကို (သို့) တစ်ခုမကကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ် အသုံးပြုခြင်းသည် နိုင်ငံ၏ဝိသေသလက္ခဏာနှင့် ပြည်သူအများ၏ ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာ

တို့ကို သတ်မှတ်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်နိုင်သည့်အပြင် ကွဲပြားစုံလင်သော ပြည်သူများ အကြား အသိုက်အဝန်းစိတ်ဓာတ်တည်ဆောက်ရာ၌လည်း ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

သို့ရာတွင် ဘာသာစကား(များ)ကို ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဖြင့်သတ်မှတ်အသုံးပြုခြင်းသည် လူ့အုပ်စုအချို့ကို နိုင်ငံအတွင်း အာဏာစိုးမိုးသူများအဖြစ်သို့ ရောက်စေနိုင်သည့်ပြင် ဘာသာစကားအသိအမှတ်ပြု မခံရသောသူများကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဝန်ဆောင်မှုရယူရာ၊ တရားစီရင်ခံရာ၊ ကိုယ်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ရာ စသည်တို့၌ ဘာသာ စကားရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်အတွက် အကာအကွယ်လုံလောက်စွာမရရှိကြသူများကို သော်လည်း ကောင်း ဖယ်ကြဉ်မိနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဘာသာစကား(များ)ကို ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ရွေးချယ်ခြင်းသည် နိုင်ငံ၏ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာ၌ သင်္ကေတပိုင်းဆိုင်ရာဂယက် ရိုက်ခတ်မှု များ နက်ရှိုင်းစွာဖြစ်စေပါသည်။ ထိုရိုက်ခတ်မှုမှတစ်ဆင့် ဆူပူအုံကြွမှုသော်လည်းကောင်း၊ အကြမ်းဖက်သောပဋိပက္ခပင်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ရုံးသုံးဘာသာစကား များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ်အသုံးပြုခြင်းအား ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်သည့် အဆိုများသည်သော်လည်းကောင်း၊ ရုံးသုံးဘာသာစကားရွေးချယ်ရသည့်ကိစ္စကို နေရာ(ပထဝီ အရ) နှင့် အသုံးဝင်မှုအလိုက်ပိုင်းခြားပြီး လူနည်းစုအုပ်စုများ၏ဘာသာ စကားဆိုင်ရာ အခွင့် အရေးနှင့်ပေါင်းစည်းလိုသည့် အဆိုများသည်သော်လည်းကောင်း ဤအရေးကိစ္စများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။

ဘာသာစကားသည် မည်သည့်အရပ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စဖြစ်သနည်း

ဘာသာစကားပေါင်းစုံ ရောနှောအသုံးပြုနေကြသည့် မည်သည့်နိုင်ငံမဆို (အထူးသဖြင့် ဘာသာစကား ကွာခြားမှုများက နိုင်ငံရေးအကွဲအပြဲများ၊ ရှိနှင့်ပြီးသား ပဋိပက္ခများတို့နှင့် ဆက်စပ်နေကြသည့် နိုင်ငံများ) တွင် ဘာသာစကားသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စမျိုး ဖြစ်ပါသည်။

၂။ ဘဏ္ဍာရေးစနစ်များ

နိုင်ငံဟူသည် နိစ္စရူပလုပ်ငန်းကိစ္စများအတွက် ဘာသာစကားတစ်ခု သို့မဟုတ် အချို့ကို အသုံးပြုလုပ်ပတ်ရပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် နိုင်ငံရှိ ဘာသာစကား(များ)ကို ရုံးသုံးအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် မည်သို့မည်ပုံ သတ်မှတ်အသုံးပြုသင့်ကြောင်းဖြစ်စေ၊ ထိုသို့သတ်မှတ်အသုံးပြုရန် သင့်မသင့်တို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါမည်။ ဤသို့ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းသည် လူနည်းစုသာ အသုံးပြုသော ဘာသာစကားများကို မည်သို့မည်ပုံအသိအမှတ်ပြုရမည်၊ ကာကွယ်ပေးရမည်၊ နေရာပေးရမည်ဟူသည့် အရေးကိစ္စနှင့်ကွာခြားသော်လည်း ဆက်စပ်နေပါသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတို့တွင် ရုံးသုံးဘာသာစကား ရွေးချယ်သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိသည့်ပြင် အထူးသဖြင့် ထိုအချက်ကို သက်တမ်းကြာရှည်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ အသုံးပြုသောနိုင်ငံများ (ဥပမာအားဖြင့် ဩစတြေးလျ၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု)တွင် တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းနိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများအသုံးပြုသည့် ဘာသာစကားကို မြေပြင်၌လက်တွေ့သုံးသောဘာသာစကားအဖြစ် မှတ်ယူခဲ့သည်။ သို့သော် ခေတ်ပြိုင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပွင့်လင်းမြင်သာရေးနှင့် ရှင်းလင်းတိကျရေးတို့အတွက်သာမက စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ၊ နိုင်ငံရေးအာဏာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာတို့အပေါ် ရုံးသုံးဘာသာစကားဆိုင်ရာ မူဝါဒ၏ ဂယက်ရိုက်ခတ်မှုကြောင့်လည်း ရုံးသုံးဘာသာစကားကိစ္စကို အစဉ်သဖြင့် ဖြေရှင်းထားကြပါသည်။

လာမည့်အခန်းတွင် ရှင်းပြပေးမည့် အကြောင်းရင်းများကြောင့် နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံအတွင်းနေထိုင်ကြသူများ ပြောဆိုကြသည့် ဘာသာစကားတိုင်းဖြင့် မလည်ပတ်မလုပ်ဆောင်နိုင်ကြပါ။ ဘာသာစကားပေါင်းစုံရှိရာ နိုင်ငံများတွင် ဘာသာစကားတစ်ခုကို မိခင်ဘာသာစကားအဖြစ် ပြောဆိုအသုံးပြုကြသည့် အုပ်စုများတစ်စုမကသည် အကြောင်းရင် တစ်ခုထက်မနည်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ဒေသတစ်ခုထက်မနည်းတွင်ဖြစ်စေ ၎င်းတို့၏ မိခင်ဘာသာစကားအတွက် ရုံးသုံးဘာသာစကားအဆင့် သတ်မှတ်ပေးရန် တောင်းဆိုလာနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့သတ်မှတ်ပေးသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် နိုင်ငံရေးအရအငြင်းပွားဖွယ်ကိစ္စများ ဖြစ်လေ့ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ၌ အမ်ဟာရစ် ဘာသာစကားသည်

လက်ရှိတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ တစ်ခုတည်းသော ရုံးသုံးဘာသာစကား ဖြစ်သော်လည်း အာဖရိကန်ဘာသာစကား နောက်တစ်ခုကိုလည်း ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ထည့်သွင်း သတ်မှတ်ရန် သင့်မသင့်၊ သတ်မှတ်မည်ဆိုပါက မည်သည့်ဘာသာစကားကို ဖြစ်သင့်သည် ဟူ၍ ဆွေးနွေးငြင်းခုံနေပါသည်။ ထိုဒုတိယမြောက် ရုံးသုံးဘာသာစကားကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း ရေး၊ ဝန်ဆောင်မှုပေးရေးတို့၌ အသုံးပြုမည်ဖြစ်ပါသည်။ ကင်မရွန်းနိုင်ငံ၌ဆိုလျှင် တရား စီရင်ရေး၌ ကိုလိုနီခေတ်တွင် စတင်ရောက်ရှိလာခဲ့သော ပြင်သစ်ဘာသာစကားနှင့် အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကားတို့အနက်မှ မည်သည်ကိုသာအသုံးပြုမည်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ သဘောထားကွဲလွဲ နေပါသည်။ နီပေါနိုင်ငံ၌မူ အိန္ဒိယနှင့်ထိစပ်နေသော အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ မဒ္ဒဟက်ရှ်ဒေသတွင် ဟင်ဒီဘာသာစကားကို နီပေါဘာသာစကားနှင့်တန်းတူ ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ်အသုံး ပြုနိုင်မည် မပြုနိုင်မည်ဆိုသောကိစ္စသည် အဓိကအရေးကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်နေပါ သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ဘာသာစကားကိစ္စ ကိုင်တွယ်ထားပုံသည် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဒီမို ကရေစီအရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့ပေါ် အကျိုးဆက်များ ကြီးမားစွာ သက်ရောက်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ဘာသာစကားကိစ္စ ပြုမူကိုင်တွယ်ခြင်းသည် အကျိုးများနိုင်သော် လည်း အန္တရာယ်ကြီးသည့် အရေးကိစ္စမျိုးဖြစ်ပြီး စီမံခန့်ခွဲပုံလွဲမှားပါက နိုင်ငံရေးအုံကြွမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှုတို့သာမက ပြည်တွင်းစစ်ပါ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကားကိစ္စအပေါ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ကိုင်တွယ်ပုံသည် နိုင်ငံရေးအာဏာ လက်လှမ်းမီနိုင်မှု၊ စီးပွားရေး အခွင့်အလမ်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာတို့ပေါ် ဂယက်ရိုက်ခတ်ပါသည်။ ဘာသာစကား တစ်ခုတည်းကို ရုံးသုံးဘာသာစကားအဆင့် သတ်မှတ်ပေးသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်ညီသော ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ၏ ‘ပြည်သူများ’ ဟုဆိုလျှင် မည်သူတို့ကို ဆိုလို ကြောင်း အများနားလည်ထားမှုကို ပုံသွင်းနိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကားသည် အချို့နယ်ပယ် များတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်/ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေး၊ ဒေသန္တရအစိုးရ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်နှင့် သတင်းမီဒီယာ၊ ပညာသင်ယူခွင့်တို့ ကဲ့သို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြားအရေးကိစ္စများနှင့် အထူးဆက်စပ်နေပြီး သီးခြား အဖြစ် ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ မရနိုင်ပါ။

စဉ်းစားစရာ အချက် (၁)

အငြင်းပွားဖွယ်ကိစ္စတွင် ကြားနေဝါဒကျင့်သုံးသောနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းနိုင်သည့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှု၊ လိင်ဖြစ်တည်မှု အစရှိသော နိုင်ငံရေးအကွဲအပြဲ ပေါ်ပေါက်စရာ အကြောင်းခံမျိုး ဖြစ်လာနိုင်သည့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာဆိုင်ရာ အခြားအရာများနှင့် မတူသည့်အချက်မှာ ဘာသာစကားအရေးတွင် ကြားနေအဖြစ် ရွေးချယ်မရနိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည် (ချောင်ဒရီ၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ်)။ နိုင်ငံတော်ဘာသာ ပြဋ္ဌာန်းမှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် တားမြစ်နိုင် သော်လည်း နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ဘာသာစကားတစ်ခု (သို့) အချို့ကိုအသုံးပြု၍ လည်ပတ် လုပ်ဆောင်ရန် ရွေးချယ်ရပါမည်။ နိုင်ငံသားများပြောဆိုကြသည့် ဘာသာစကားတိုင်းကို အသုံး ပြု၍ လည်ပတ်လုပ်ဆောင်ရန်မှာမူ မဖြစ်နိုင်ပါ။ ထိုအချက်သည် ပိုနွမ်းပါးသော နိုင်ငံများ၌သာ မက ချမ်းသာသောနိုင်ငံများတွင်လည်း မှန်ကန်နေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူ များအနေဖြင့် ဘာသာစကား တစ်စုံတစ်ရာ (သို့) အချို့ကို ရုံးသုံးဘာသာစကားအဆင့် သတ်မှတ် ပေးသင့် မပေးသင့် မည်သို့ဆုံးဖြတ်သင့်သနည်း။ သတ်မှတ်ပေးသင့်သော် မည်သို့ရွေးချယ်သင့် သနည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် လူနည်းစုဘာသာစကားများ ပြောဆိုအသုံးပြုကြသူများ ကို မည်သို့မည်ပုံ အသိအမှတ်ပြုပေး၊ ကာကွယ်ပေး၊ နေရာပေးသင့်သနည်း။

၃။ နောက်ခံကြောင်းဘာထွင်ဘာသာစကားအရေးကိစ္စကို သိရှိနားလည်ခြင်း

သမိုင်းအတွေ့အကြုံများ၊ နိုင်ငံရေးအရွေ့များ၊ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်းကို ပုံသွင်းပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ဤနောက်ခံအကြောင်းအရာ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာများနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးများတို့၏ ပြုမူလုပ်ဆောင်ပုံများ၊ နိုင်ငံအတွင်း ဘာသာစကားအသိုက်အဝန်းအမျိုးမျိုး၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ဆန္ဒများတို့အကြောင်း သိရှိနားလည်ထားရန် လိုအပ်ပါသည်။

ရုံးသုံးဘာသာစကားများ အဘယ်ကြောင့်ရွေးချယ်သတ်မှတ်ရသနည်း။ အကြောင်းရင်းများ၊ အကျိုးဆက်များနှင့် သမိုင်းအမွေအနှစ်များ

ဘာသာစကားတစ်ခုတည်းကို ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် သတ်မှတ်အသုံးပြုခြင်းအား ကျယ်ပြန့်သော ပန်းတိုင်သုံးရပ်ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းအဖြစ် ရှုမြင်ပါသည်။ ပထမပန်းတိုင်မှာ နိုင်ငံသားတိုင်း မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် အလှည့်ကျပုံမှန်ကျင်းပသည့် မဲဆန္ဒပေးပွဲများတို့၏ သဘာဝအကျိုးဆက်အဖြစ်လူထုပါဝင်သော ဒီမိုကရက်တစ်နိုင်ငံရေးကိစ္စများအတွက် ဘုံပလက်ဖောင်းတစ်ခုဖန်တီးပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယမှာ လူမှုရေးနှင့်စီးပွားရေး၌ ရွေ့လျားနိုင်မှုကို မြှင့်တင်ရာ၊ ဂုဏ်ဒြပ်အဆင့်ဆင့်ရှိနေမှုကို ဖြိုဖျက်ရာတို့တွင် အထောက်အကူပေးနိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အများသုံးဘာသာစကားတစ်ခုဖြင့် စာတတ်မြောက်မှုကို မြှင့်တင်ပေးလျှင် စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများကို ထိုဘာသာစကားအသုံးပြုသူ အသိုက်အဝန်းထက်ကျော်လွန်၍ တစ်နိုင်ငံလုံးသို့ချဲ့ထွင်ပေးရာရောက်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ တတိယမှာ လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ နေ့စဉ်ဘဝထက် ကျော်လွန်သောဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ကိုင်နေကြသည့် နိုင်ငံသားများနှင့် အစိုးရစီမံအုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းတို့အကြား၌ ခေတ်မီနိုင်ငံအဖြစ်သို့ တိုးတက်ရေးအတွက် လိုအပ်သည့်တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်နိုင်မှုအတွက် အခြေခံတစ်ရပ်ပေးစွမ်းရန် ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာစကား အုပ်စုတစ်စုက ကြီးစိုးနေသော၊ ထိုဘာသာစကားက အမျိုးသားရေး လက္ခဏာနှင့်ဆက်စပ်နေသော၊ ဘာသာစကားလူနည်းစု အသိုက်အဝန်းများ သိသိသာသာ မရှိသောနိုင်ငံများ၌ ဘာသာစကားတစ်ခုတည်းကို ရုံးသုံးအဖြစ် ရွေးချယ်သတ်မှတ်လျှင် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ မရှိကောင်း မရှိနိုင်ပါ။ ထိုဘာသာစကားသည် အမြဲမဟုတ်သော်ငြား များသောအားဖြင့် နိုင်ငံရေးအာဏာရှိသူ နိုင်ငံသားအများစု၏ ဘာသာစကား ဖြစ်လေ့ရှိ ပါသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ဘယ်လိုဂျီယံနိုင်ငံတွင်မူ မူလရုံးသုံးဘာသာစကားသည် ပြင်သစ်ဘာသာစကားဖြစ်ခဲ့ပြီး သမိုင်းတွင် စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး၌ ပြင်သစ်နိုင်ငံသား လူနည်းစု၏ကြီးစိုးမှုကို ထင်ဟပ်၊ ထိန်းသိမ်းထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံအများအပြား၌မူ ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့် တောင်းဆိုနေသူများဖြစ်စေ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများဖြစ်စေ၊ နှစ်မျိုးလုံးဖြစ်စေ အပါအဝင် ကောင်းစွာ သတ်မှတ်ပြီးဖြစ်သည့် ဘာသာစကားလူနည်းစု အသိုက်အဝန်းများရှိကြပြီး ဘာသာစကား တစ်ခုတည်းကို ရုံးသုံးအဖြစ် ရွေးချယ်သတ်မှတ်သော် ထိုသူတို့အတွက် နိုင်ငံရေးအရ သဘောထားကွဲလွဲစေရာ ရောက်ပါသည်။ ဤအုပ်စုများအဖို့ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့် အရေးများ၊ အသိအမှတ်ပြုခံရမှု၊ ဥပဒေအဆင့်တို့သည် ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာ၊ နိုင်ငံရေး အာဏာ၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများတို့နှင့် သက်ဆိုင်သဖြင့် လွန်စွာအရေးကြီးပါသည် (အောက်တွင် အသေးစိတ်ရှင်းလင်းထားသည်)။

ထို့ပြင် ဘာသာစကားအသုံးပြုမှု၌ မျိုးဆက်အရကွာခြားနေခြင်းလည်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ် နိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အရှေ့တီမောနိုင်ငံ၌ မျိုးဆက်သစ်များသည် ဘာသာအင်ဒိုနီးရှား (မလေးဒေသီယစကားတစ်မျိုး) ဘာသာစကား ပြောဆိုလေ့ရှိပြီး မျိုးဆက်ဟောင်းများကမူ ပေါ်တူဂီဘာသာစကား ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ စာမရှိ၊ စကားသာရှိသော ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားအများအပြားကိုလည်း ပြောဆိုအသုံးပြုကြသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခု၌ ဘာသာစကားကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ထားပုံသည် ငြိမ်းချမ်းရေး အတွက် သိသာထင်ရှားသော အကျိုးဆက်များရှိနိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကားသည် ပဋိပက္ခ ဖြစ်စေသောအရာဖြစ်နေပါက ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များစီစဉ်ရေးဆွဲကြသူများသည် ၎င်းတို့၏အစီအစဉ်များတွင် ဘာသာ စကားအရေးကိစ္စကို ထည့်သွင်းကြရမည်ဖြစ်ပြီး ပျက်ကွက်ပါက အန္တရာယ်ကြီးမားပါသည်။ ယင်းအချက်သည် ဘာသာစကားလူနည်းစုအုပ်စုများ စုဝေးနေထိုင်ကြသည့် နိုင်ငံများ၌ အထူး မှန်ကန်နေပြီး ဘာသာစကားတစ်ခုတည်းကို ရုံးသုံးအဖြစ်သတ်မှတ်လိုက်ပါက နိုင်ငံရေး ဖယ်ကြည့်မှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှုတို့သာမက ပြည်တွင်းစစ်ပင်ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်

သီရိလင်္ကာနိုင်ငံတွင် လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ဆင်ဟာလာဘာသာစကားကို တစ်ခုတည်းသော ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့သတ်မှတ်ခြင်းကြောင့် တမီးလ်ဘာသာစကား ပြောဆိုသူများမှာ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရပြီး ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ပါ ရုတ်သိမ်းခံရသည်။ ထိုသူများသည်လည်း မူလအစတွင် ဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၌ ဘာသာစကားနှစ်ခုစလုံးအသုံးပြုရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြရာ နောက်ပိုင်းတွင် တမီးလ်လူမျိုးအများစုနေထိုင်ရာ ပြည်နယ်တစ်ခုသတ်မှတ်ပေးမည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်မှသည် ခွဲထွက်ရေးအထိပါ တိုး၍တောင်းဆိုလာကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် နိုင်ငံတွင်း ဆယ်စုနှစ်များကြာအောင် ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး သွေးချောင်းစီးခဲ့သည်။ ယင်းနှင့်နှိုင်းယှဉ်၍ဆိုရသော် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအမျိုးမျိုး ပြောဆိုကြသည့် ဘာသာစကားပေါင်း ၇၀၀ ကျော်ရှိရာ လူဦးရေ၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်းအောက်သာပြောဆိုသော ဘဟာဆာအင်ဒိုနီးရှား ဘာသာစကားကို ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် သမ္မတဆုကာနီက လွတ်လပ်ရေးရချိန်၌ ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခဲ့သည် (အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ (၃၆))။ မလေးဘာသာစကားကို လူမျိုးရေးအရ ကြားနေအဖြစ် ရှုမြင်ခဲ့ကြရာ ၎င်းကို ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ရွေးချယ်ခြင်းသည် လူတိုင်းအကျိုးဝင်သော အမျိုးသားရေးလက္ခဏာရပ်တစ်ခု တည်ဆောက်ရာ၌ အဓိကအဆင့်တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။¹

ကိုလိုနီအဖြစ်မှ လွတ်လပ်ရေးရလာခဲ့သော နိုင်ငံများတွင် ကိုလိုနီပြုသူနိုင်ငံများ၏ ဘာသာစကားသည် နိုင်ငံရှိ ဘာသာစကားအသိုက်အဝန်း အမျိုးမျိုးအကြား အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် နိုင်ငံရေးနှင့်စီးပွားရေးအထက်တန်းလွှာ၌ အသုံးပြုသည့် ဘုံဘာသာစကားမျိုးအဖြစ် ရှိနေနိုင်သည်။ ၎င်းတို့တွင် ရုံးသုံးဘာသာစကား(များ) ရွေးချယ်ကြရာ၌ သမိုင်းအတွေ့အကြုံများကြောင့် ဝိရောဓိပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ ကိုလိုနီပြုသူနိုင်ငံများသော်လည်းကောင်း၊ လူအများစုသော်လည်းကောင်း ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ကြသည့်ဘာသာစကားကို အသုံးမပြုတော့ခြင်းသည် အတိတ်ကို ပြည်ဖုံးကားချပြီး အမျိုးသားရေးလက္ခဏာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဗဟုဝါဒတို့ကို (ပြန်လည်) အသိအမှတ်ပြုစေရာရောက်ပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရလုပ်ငန်းစဉ်များတို့၌အသားကျပြီးသား ဘာသာစကားတစ်ခုဖြင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျှင် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးတို့၌ ထိရောက်မြန်ဆန်စေနိုင်သည့်အပြင် နိုင်ငံရှိ ဘာသာစကားများအနက် ကိုလိုနီဘာသာစကားကို ဘက်မလိုက်သော ရွေးချယ်စရာအဖြစ် ရှုမြင်နိုင်သည်။

ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အဆင့်အတန်းနှင့် အခွင့်အရေးများ (ဘာသာစကားလူနည်းစုများ၏ တောင်းဆိုချက်များ)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်၌ ဘာသာစကားကိစ္စကို ရှေ့တန်းတင်လာနိုင်သည့် ဘာသာစကားလူနည်းစု သုံးမျိုးအကြောင်းခွဲခြားသိရှိထားလျှင် အထောက်အကူဖြစ်ပါသည်။ (က) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တောင်းဆိုကြသည့် ဘာသာစကားလူနည်းစုများ၊ (ခ) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်မတောင်းဆိုသည့် ဘာသာစကားလူနည်းစုများ နှင့် (ဂ) ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ (Kymlicka 2007) ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုချက်များ ထပ်တူကျသော်လည်း ထိုထူးခြားချက်များကို သိရှိထားလျှင် တောင်းဆိုချက်များ၏ အကြောင်းအရာနှင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာ၌ အသုံးပြုနိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး ရွေးချယ်စရာများတို့ အကြောင်း နားလည်သိရှိရာ၌ အထောက်အကူဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ရုံးသုံးဘာသာစကားနှင့်ဆိုင်သော ယှဉ်ပြိုင်တောင်းဆိုချက်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးနိုင်သည့်အရာ ဖြစ်ပါသည် (Kymlicka and Patten 2003)။

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တောင်းဆိုကြသည့် ဘာသာစကား လူနည်းစုများ

ဘာသာစကားစုံနိုင်ငံအများအပြား (ဥပမာအားဖြင့် ဘယ်လ်ဂျီယံ၊ ကင်မရွန်၊ ကနေဒါ၊ အီသီယိုးပီးယား၊ သီရိလင်္ကာနှင့် တူရကီ) တွင် လူအများစုမဟုတ်သည့် ဘာသာစကားလူနည်းစုများသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် တောင်းဆိုကြပါသည်။² ထိုအုပ်စုများသည် သီးခြားဒေသတွင် စုစည်းနေထိုင်လေ့ရှိကြပြီး ၎င်းတို့ဆန္ဒအလျောက်ဖြစ်စေ၊ တိုက်ခိုက်သိမ်းယူခံရခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ နိုင်ငံအတွင်း သွတ်သွင်းမခံရမိ၍ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဥပဒေများတို့ ရှိခဲ့ကြသည်။

ယခင်ကတည်းက လူအများစုပြောဆိုခဲ့ကြသည့် ဘာသာစကားကို တစ်ခုတည်းသော ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည့် နိုင်ငံများတွင် အဆိုပါနိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက်တတ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ မူဝါဒများသည် ရုံးသုံးအဖြစ်သတ်မှတ်မခံရသော ဘာသာစကားများကို ပြောဆိုကြသူများအား နိုင်ငံရေးအာဏာ၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အလေးပေးခံရမှုတို့နှင့်ကင်းကွာစေသော်လည်း ရုံးသုံးဘာသာစကား ပြောဆိုကြသူများအဖို့မူ ထိုအခွင့်ထူးများရရှိစေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဒေသအလိုက်စုစည်းနေထိုင်ကြသည့် ဘာသာစကားလူနည်းစုများသည် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားများကို ရုံးသုံးအဖြစ်ထားရှိမည့် ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့စည်းများတည်ထောင်ရန် ရှေးရှုလာနိုင်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ ဗဟိုအာဏာလျှော့ချရေး၊ အထူးကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်တို့အနက်မှ မည်သည်(တို့)မဆိုဖြင့်ဖြစ်စေ (ဥပမာအားဖြင့် ကနေဒါ)၊

နိုင်ငံအဆင့် ရုံးသုံးဘာသာစကားနှင့်တန်းတူ အခွင့်အရေးရရန်ဖြစ်စေ (ဥပမာအားဖြင့် အီသီယိုပီးယားနှင့် စပိန်) ကြိုးပမ်းခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများနှင့်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်း (မြောက်မက်ဆီဒိုနီးယားမှာကဲ့သို့) အစရှိသည့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ အကြောင်းရင်းများနှင့် ဥပမာအားဖြင့် ဘာသာစကားပေါင်းစုံ စုဝေးနေထိုင်သည့် နိုင်ငံဝိသေသလက္ခဏာ အသိအမှတ်ပြုခံရရေး (ယင်းသည် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံအတွက် အထူးအရေးကြီးသည်) ကဲ့သို့သော သင်္ကေတပိုင်းဆိုင်ရာ အကြောင်းရင်းများကြောင့် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားကို ဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၌ ရုံးသုံးအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးရန်လည်း တောင်းဆိုလာနိုင်သည်။

ဤတောင်းဆိုချက်များသည် ဘာသာစကား အသိုက်အဝန်းများမှ အစုအဖွဲ့အလိုက် (ဥပမာအားဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်နယ်အဖြစ်) ကျင့်သုံးကြသည့် အခွင့်အရေးများဖြစ်သဖြင့် ၎င်းတို့ကို အများဆိုင်အခွင့်အရေးများဟု ခေါ်ဝေါ်လေ့ရှိသည် (Choudhry 2012)။ ဘာသာစကားအရ အများစုဖြစ်သူများကမူ ထိုတောင်းဆိုချက်များသည် ဒီမိုကရေစီ၊ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စီးပွားရေးရွေ့လျားနိုင်မှုတို့အပေါ် မြှင့်တင်ရာရောက်ပြီး နိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို ယုတ်လျော့စေသည်။ နိုင်ငံတည်တံ့ရေးအပေါ် အန္တရာယ်ရှိစေသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံရာရောက်စေသည် (ဥပမာ - တူရကီနိုင်ငံမှာကဲ့သို့) အစရှိသည့် အကြောင်းပြချက်များဖြင့် ဆန့်ကျင်လာနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဖက်ဒရယ်လုပ်ထုံးအသစ်များသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်နယ်များထံမှ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အများဆိုင်အခွင့်အရေးများ အလားတူတောင်းဆိုလာမည့် ဘာသာစကားလူနည်းစု နှစ်ထပ်ကွမ်းများ ('လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစုများ' ဟု ခေါ်ဝေါ်လေ့ရှိ) အသစ်ပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားပြောသူများက လူနည်းစုဖြစ်နေသည့် ကိုးဘက်ပြည်နယ်နှင့် ပြင်သစ်ဘာသာစကားပြောသူများက လူနည်းစုဖြစ်နေသည့် အင်္ဂလိပ်စကားပြောပြည်နယ်ကိုးခုတို့ရှိနေသည့် ကနေဒါနိုင်ငံ၌ဆိုလျှင် ၎င်းသည်အရေးကြီးသည့်ကိစ္စ ဖြစ်ပါသည်။

ဇယားကွက် (၃.၁) အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဘာသာစကားအလိုက် ပြည်နယ်သတ်မှတ်သော ဖက်ဒရယ်စနစ် ဆင့်ကဲပြောင်းလဲလာပုံ

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဘာသာစကားအလိုက် ပြည်နယ်သတ်မှတ်ရန် တင်သွင်းလာသည့် အဆိုပြုချက်ကို တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် (၁၉၄၆-၁၉၄၈) က ပယ်ချခဲ့သည်။ ပါကစ္စတန်-အိန္ဒိယ ခွဲထွက်ရေးကိစ္စ ပေါ်ပေါက်လာအပြီးနှင့် လွတ်လပ်ရေးမရမီတွင် ကွန်ဂရက်ပါတီသည် ဘာသာစကားအလိုက် ပြည်နယ်များသတ်မှတ်ရန် ကတိကဝတ်ထား ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်ငြား ခွဲထွက်မှုများ ဆက်လက်ပေါ်ပေါက် မလာစေရန်အလို့ငှာ ဘာသာစကားအလိုက် ပြည်နယ်သတ်မှတ်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ပယ်ချခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဤသို့ပယ်ချခြင်းသည် ဟင်ဒီဘာသာစကားကို ပြည်ထောင်စု၏ ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းနှင့်လည်း ကိုက်ညီနေသည်။ ယင်းရပ်တည်ချက် နှစ်ရပ်လုံးသည် ဘာသာစကားနှင့်ဒေသ ကွာခြားချက်များကို ကျော်လွန်သည့် နိုင်ငံရေး၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများနှင့် အမျိုးသားရေးလက္ခဏာတို့ကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်သည့် အိန္ဒိယတစ်တိုင်းလုံး နိုင်ငံသားဖြစ်ရေး အယူအဆတွင် မြစ်ဖျားခံပါသည်။

သို့သော် ဘာသာစကားအလိုက် ပြည်နယ်သတ်မှတ်ရေးကိစ္စ ပယ်ချမှုများသည် နိုင်ငံအတွင်း ဟင်ဒီမဟုတ်သော ဘာသာစကားများပြောဆိုကြသည့်ဒေသများ၌ လွတ်လပ်ရေးမရမီတုန်းက ပျက်ပြားခဲ့ပါသည်။ ၁၉၅၃ ခုနှစ်တွင် မဒရပ်ပြည်နယ်၌ တမီးလ်လူမျိုးအများစုနေထိုင်ပြီး တေလဂူဘာသာစကားပြောဆိုသည့် ဒေသများစုပေါင်း၍ အန်ဒရာပြည်နယ် (နောင်တွင် အန်ဒရာပြည်နယ်အစုအဝေး ခေါ်သည်) ကို သတ်မှတ်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့တည်ထောင်ခြင်းကြောင့် ပြည်နယ်ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရေးကော်မရှင် (States Reorganization Commission) ကို ဖွဲ့စည်းပြီးလေ့လာခဲ့ရာ ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရာတွင် ဘာသာစကားကိုတည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်ဟူ၍ ထိုကော်မရှင်ကကောက်ချက်ချခဲ့သည်။ ကော်မရှင်၏အကြံပြုချက်အရ အိန္ဒိယပါလီမန်သည် အာသံ၊ ဗီဟာ၊ ဘုံဘောပြည်နယ်၊ ဂျမ်မူနှင့်ကက်ရှ်မီးယား၊ ကီရာလာ၊ မဇ္ဈဒေသ၊ မဒရပ် (နောင်တွင် တမီးလ်နာဒူ ဟု ခေါ်ဝေါ်)၊ မိုင်စူရူ (နောင်တွင် ကာနတက ဟု ခေါ်ဝေါ်)၊ ဩရိသ (နောင်တွင် အိုဒိသျှ ဟု ခေါ်ဝေါ်) နှင့် ပန်ဂျပ်ပြည်နယ်များကို ၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။ ဘာသာစကားစုံလင်သည့် ဘုံဘောပြည်နယ်ကို ၁၉၆၀ ခုနှစ်တွင် ဂူဂျရတ်နှင့် မဟာရဋ္ဌအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ပန်ဂျပ်ပြည်နယ်ကိုလည်း ၁၉၆၆ ခုနှစ်တွင် ပန်ဂျပ်နှင့် ဟာရီယနအဖြစ်လည်းကောင်း ဆက်လက်ပိုင်းခြားခဲ့သည်။ ယင်းသည် ၂၀ ရာစုနှစ်အတွင်း ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးနယ်နိမိတ်များကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခဲ့မှုများအနက် အကြီးကျယ်ဆုံးသောဖြစ်ရပ်ဖြစ်လောက်ပါသည် (Choudhry 2016)။

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် မတောင်းဆိုကြသည့် ဘာသာစကား လူနည်းစုများ

ဘာသာစကားနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တောင်းဆိုချက်တို့ ပူးတွဲမနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၌လည်း ဘာသာစကားသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအရေးကိစ္စ ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံအများအပြား (ဥပမာအားဖြင့် ဩစတြေးလျ၊ ဂျာမနီနှင့် အာရပ်စော်ဘွားများနိုင်ငံ) ၌ လူဝင်မှုကြောင့် ဘာသာစကားလူနည်းစုဖြစ်သည့် ကာလရှည်နေထိုင်သူများ များစွာရှိပါသည်။ ထို့ပြင် အထူးသဖြင့် အာဖရိကတိုက် (ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ဂျီးရီးယား) နှင့် အာရှတိုက် (ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ) တို့၌ နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း နယ်နိမိတ်အရ ရောထွေးယှက်နွယ်နေသော ကွဲပြားစုံလင်သည့် ဘာသာစကားအသိုက်အဝန်းများအနေဖြင့် ကိုလိုနီဘဝမှ လွတ်လပ်ရေးရခြင်းကြောင့် စုစည်းမိသွားသောဘာသာစကားပေါင်းစုံ စုဝေးနေထိုင်ကြသည့် နိုင်ငံများလည်း အများအပြား ရှိပါသည်။

ဘာသာစကားအရ လူနည်းစုများသည် နေအိမ်၊ အသိုက်အဝန်းနှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းတို့အတွင်း၌ ၎င်းတို့၏ဘာသာစကားဖြင့် ပြောဆိုပါသည်။ သို့သော် ဥပမာအားဖြင့် အလုပ်ခွင်၊ ဝယ်ယူမှုထုတ်ဝေမှုဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊ ကြော်ငြာခြင်းတို့ကဲ့သို့သော စီးပွားရေးကိစ္စများ၌ ၎င်းတို့၏ဘာသာစကားကို အသုံးပြုလိုကြနိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် လူနည်းစုဘာသာစကားနှင့် နိုင်ငံ့ရုံးသုံးဘာသာစကား နှစ်မျိုးလုံးဖြင့် သင်ကြားပေးပြီး အောင်လက်မှတ်ကိုလည်း အစိုးရက တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုသော အစိုးရကျောင်းနှင့် ပုဂ္ဂလိကကျောင်းများ၌ပါ ၎င်းတို့ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားပေးစေလိုနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့အသိုက်အဝန်းအတွက် ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားဖြင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရန်၊ ရုပ်မြင်သံကြားထုတ်လွှင့်ရန် ဆန္ဒရှိနိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကားအရ လူနည်းစုဖြစ်သည့် အသိုက်အဝန်းများသည် အုပ်ချုပ်ရေး၌လည်း ၎င်းတို့ဘာသာစကားဖြင့် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိလိုနိုင်ပါသည်။ အန္တိမအားဖြင့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေး၌ စွပ်စွဲခံရသူများ၊ တရားခံများ၊ သက်သေများတို့အတွက် ဘာသာပြန်ရရှိပိုင်ခွင့်ရလိုနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့ပန်းတိုင်မှာ စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးတို့၌ အဖွဲ့အစည်းများ စင်ပြိုင် (သို့) သီးခြား တည်ထောင်ရန်မဟုတ်ဘဲ လက်ရှိအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ထိတွေ့ဆောင်ရွက်ရာ၌ စည်းကမ်းချက်များ သတ်မှတ်ခြင်းဖြင့် တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံခံရရန်နှင့် အခွင့်အရေးများအတွက် အကာအကွယ်ရစေရန် ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ တောင်းဆိုချက်အများအပြားသည် ပုဂ္ဂလ (တစ်ဦးချင်း) အခွင့်အရေးများအတွက်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့သည်လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာအသင်းအပင်းဖွဲ့စည်းခွင့်၊ တူညီသောဥပဒေကျင့်သုံးခံရခွင့်၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကင်းစွာ တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံခံရခွင့်တို့ကဲ့သို့သော၊ ဘာသာစကားလူနည်းစုများ အားလုံးအကျိုးဝင်သည့် တောင်းဆိုချက်များအဖြစ် အဓိပ္ပါယ်ကောက်နိုင်သော အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများနှင့် ထပ်တူကျ

လေ့ရှိပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တောင်းဆိုကြသည့် ဘာသာစကားလူနည်းစုများကလည်း လူ့အခွင့်အရေးအခြေခံသော ထိုတောင်းဆိုချက်များကို တောင်းဆိုလာနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ထိုသို့သောအခွင့်အရေးများ (အထူးသဖြင့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍) အတွက် အသေအချာအာမခံပေးနိုင်ပါသည် (အခန်း (၄) ကို ရှု)။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ

ဘာသာစကားသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့ (ILO) ၏ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားနှင့် မျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက် (အမှတ် (၁၆၉)) တွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား ဟူသည်ကို အောက်ပါအတိုင်း အနက်ဖွင့်ဆိုထားသည်။

“... တိုက်ခိုက်သိမ်းယူခံရချိန် သို့မဟုတ် ကိုလိုနီပြုခံရချိန်၌လည်းကောင်း၊ မျက်မှောက် ခေတ် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်များ သတ်မှတ်တည်ထောင်ချိန်၌လည်းကောင်း နိုင်ငံအတွင်းဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံ၏ ပထဝီဒေသတစ်ခုအတွင်းဖြစ်စေ မှီတင်းနေထိုင်ခဲ့ကြသူများထံမှ မျိုးရိုးသက်ဆင်း လာပြီး လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးတို့၌ ဥပဒေအဆင့်မညီမျှပင်ဖြစ်စေ ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့အစည်းများအချို့ သို့မဟုတ် အစုံအလင်ရှိကြသူများ။” (ILO ၁၉၈၉ ခုနှစ်၊ အပိုဒ် ၁(၁-၁))

နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အခိုင်မာ ဆုံးသော ထုတ်ပြန်ချက်မှာ ကုလသမဂ္ဂ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း (UNDRIP ၊ UN ၂၀၀၇ ခုနှစ်) ဖြစ်ပြီး ယင်းတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ တောင်းဆိုချက် အများအပြား ထင်ဟပ်နေပါသည်။ ယင်း၌ ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့သည် ဘာသာစကားအတွက် အထူးရည်ညွှန်းထားပြီး ၎င်းတို့တွင် မိမိတို့ဘာသာစကားကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်၊ ပြောဆို၊ ချဲ့ထွင်၊ သားစဉ်မြေးဆက် လက်ဆင့်ကမ်းခွင့် (UN 2007 အပိုဒ် (၁၄-၃)၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား များအဖို့ မိမိတို့ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ယူနိုင်စေရန် ထိရောက်သော အစီအမံများ ထား ရှိပေးရမည့် အစိုးရဝတ္တရား (UN ၂၀၀၇ ခုနှစ် အပိုဒ် (၁၄-၃)) နှင့် မိမိတို့ဘာသာစကား သတင်းမီဒီယာ တည်ထောင်လုပ်ကိုင်ခွင့် (UN ၂၀၀၇ ခုနှစ် အပိုဒ် (၁၆-၁)) တို့ပါဝင်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများဖြင့် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်သည့် အလေ့အထများ အားဖြစ်စေ၊ အာဏာအားဖြစ်စေ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခွင့်ကိုလည်း ကုလသမဂ္ဂ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းက အကာအကွယ်ပေးပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အသိုက်အဝန်းတွင်း သို့မဟုတ် ဒေသတွင်း အရေးကိစ္စများနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များ၌

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် (UN ၂၀၀၇ ခုနှစ် အပိုဒ် (၄))၊ နိုင်ငံရေး၊ ဥပဒေ၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုတို့၌ သီးခြားအဖွဲ့အစည်းများ ထားရှိ၍ အင်အားဖြည့်တင်းခွင့် (UN ၂၀၀၇ ခုနှစ် အပိုဒ် (၅))၊ ယဉ်ကျေးမှုမလေ့များ ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ကျင့်သုံးခွင့် (UN ၂၀၀၇ ခုနှစ် အပိုဒ် (၁၁)) နှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာများ ကျင့်သုံးခွင့် (UN ၂၀၀၇ ခုနှစ် အပိုဒ် (၁၁)) တို့ ပါဝင်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများ၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တောင်းဆိုကြသော ဘာသာစကားလူနည်းစုများ (နယ်ပယ်အရမူ ပိုကျဉ်းမြောင်း) နှင့် မတောင်းဆိုကြသော ဘာသာစကားလူနည်းစုများ နှစ်ရပ်စလုံးမှ အသိအမှတ်ပြုခံရလိုသည့် အခွင့်အရေးများ ပါဝင်နေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့်ဆိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားမှု များပြားလာနေပါသည်။ ၎င်းတို့သည် များသောအားဖြင့် အများဆိုင်အခွင့်အရေးအသွင်ရှိကြပြီး မြေယာနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကဲ့သို့သော အရေးကိစ္စများ ပေါ် အလေးပေးသည်။ ၎င်းတို့သည် ဘာသာစကားနှင့်ဆိုင်သည့် အရေးကိစ္စများ (အထူးသဖြင့် ပညာရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍) ကိုလည်း ဖြေရှင်းထားသည် (အခန်း (၅) ကို ရှု)။ အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ထိုအရေးကိစ္စများသည် လက်တင်အမေရိကတိုက် (ဥပမာအားဖြင့် ဘိုလီဗီးယားနိုင်ငံ) တွင် အနှံ့အပြား ရှိနေပါသည်။

စဉ်းစားစရာ အချက် (၂)

သင့်နိုင်ငံ၌ မည်သည့်အသိုက်အဝန်းများသည် ဘာသာစကားနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတောင်းဆိုချက်များ တောင်းဆိုလာနိုင်သနည်း။ ထိုအသိုက်အဝန်းများသည် ဒေသအားဖြင့် စုစည်းလျက်(သို့) ပြန့်ကျဲလျက်နေထိုင်ကြပါသလား။ အချို့အသိုက်အဝန်းများ၌ ဘာသာစကားအတွက် တောင်းဆိုချက်များသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် တောင်းဆိုချက်နှင့် ဆက်စပ်နေပါသလား။ ၎င်းတို့သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအဆင့်နှင့်ဆက်စပ်ပါသလား။ ဘာသာစကားလူနည်းစုများထံမှ ပုဂ္ဂလအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တောင်းဆိုချက်များရှိပါသလား။ ထိုတောင်းဆိုချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် မည်သို့မည်ပုံအသိအမှတ်ပြု၊ ဖြေရှင်းနိုင်သနည်း။

ဘာသာစကားနှင့် အာဏာ၊ အခွင့်အရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ

ရုံးသုံးဘာသာစကား ရွေးချယ်မှုသည် အာဏာခွဲဝေပုံ၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ လက်လှမ်းမီရရှိမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးတို့ပေါ် ဂယက်ရိုက်ခတ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ရုံးသုံးဘာသာစကား ရွေးချယ်သတ်မှတ်မှုကိုသာမက နိုင်ငံတော်

ဘာသာစကားများ၊ ၎င်းတို့နှင့်ဆက်စပ်နေသော အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များတို့အား အသိအမှတ်ပြုခြင်းကိုလည်း ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ခံရနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးအာဏာ

ရုံးသုံးဘာသာစကားဆိုင်ရာ မူဝါဒများသည် နိုင်ငံရေးအာဏာ ခွဲဝေပေးပါသည်။ ထိုဘာသာစကားကို ပြောဆိုသူများသည် ရွေးကောက်ပွဲ၌ နိုင်ငံရေးပါတီတွင်း ခေါင်းဆောင်ရာထူးဆက်ခံရာ၌၊ နိုင်ငံရေးလောကတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားရာ၌ ပိုမိုအားသာချက်ရှိပါသည်။ နိုင်ငံရေးအာဏာအတွက် အခြားဇာစ်မြစ်တစ်ခုမှာ နိုင်ငံ၏ဗျူရိုကရေစီစနစ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ရုံးသုံးဘာသာစကားကို နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများ ခေါ်ယူခန့်ထားရာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းတို့တွင် အသုံးပြုပါက ထိုဘာသာစကားကို ပြောဆိုသူများအဖို့ အလေးသာစေသည်။ ရုံးသုံးဘာသာစကားဆိုင်ရာ မူဝါဒများသည် ၎င်းတို့ကို နိုင်ငံရေးအာဏာရရှိမှုနည်းပါးသည့် ဒုတိယတန်းစား နိုင်ငံသားဘဝသို့ ရောက်စေသည်ဟူ၍ ဘာသာစကားလူနည်းစုများက ဆိုလာနိုင်ပါသည်။ ရုံးသုံးဘာသာစကားမူဝါဒများသည် နိုင်ငံရေး၌ အားလုံးအကျိုးဝင်နိုင်မှုကို ဆောင်ကြဉ်းပေးရမည့် အခြေခံသဘောတရားများ ဖြစ်ရမည့်အစား ဖယ်ကြဉ်မိစေသည့် သဘောတရားများ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ

ရုံးသုံးဘာသာစကား မူဝါဒများသည် စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများထံ လက်လှမ်းမီနိုင်မှုကိုလည်း ပုံဖော်ပါသည်။ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်း ခန့်အပ်မှုသည် နိုင်ငံရေးအရအပြင် စီးပွားရေးအရလည်း အရေးပါသည်။ ရုံးသုံးဘာသာစကားဆိုင်ရာ မူဝါဒများကြောင့်ဖြစ်လာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပဋိပက္ခများသည် အစိုးရကဏ္ဍ၌ အလုပ်ရရှိရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဘာသာစကားအသိုက်အဝန်းများအကြား စီးပွားရေးအရ ယှဉ်ပြိုင်ကြမှု၌ မြစ်ဖျားခံပါသည်။ ထို့ပြင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအဖို့ အစိုးရနှင့်ဘာသာစကားတူဆောင်ရွက်ရန် စီးပွားရေးအရ မက်လုံးများရှိသဖြင့် အစိုးရကဏ္ဍရှိ ရုံးသုံးဘာသာစကားကြောင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍပေါ် ပြင်ပသက်ရောက်မှုများ ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကွီးဘတ်ပြည်နယ်၌ ပြင်သစ်ကို စီးပွားရေးဘာသာစကားအဖြစ် အသုံးပြုခြင်း၏ အခြေခံအကြောင်းမှာ ပြည်နယ်အစိုးရ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကားဖြစ်နေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ မိမိတို့ဘာသာစကားဖြင့် စီးပွားဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် တောင်းဆိုခြင်းသည် ဘာသာစကားလူနည်းစုများအဖို့ စီးပွားရေးတွင် ရုံးသုံးဘာသာစကားဖြင့် ဆောင်ရွက်ကြရသည်၌ကြုံရနိုင်သော အခွင့်မသာမှုဟူသမျှကို လျော့ပါးသက်သာစေနိုင်ပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာ

ဘာသာစကားသည် ဘုံလက္ခဏာရပ်ကို ဆောင်ကြဉ်းပေးသောအရာ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းသည် အုပ်စုတစ်ခု၏ ဘုံအမှတ်သညာများ သို့လှောင်ထားရာဖြစ်ပြီး ယဉ်ကျေးမှုကို မျိုးရိုးစဉ်ဆက် လက်ဆင့်ကမ်းရာ နည်းလမ်းလည်းဖြစ်သည်။ အနုပညာနှင့်စာပေကဲ့သို့ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဘုံဆောင်ရွက်ချက်များကိုလည်း လမ်းဖွင့်ပေးသည်။ ယင်းသည် ဘာသာရေးဓလေ့များနှင့်လည်း နီးကပ်စွာဆက်စပ်နေပါသည်။ ရုံးသုံးဘာသာစကား မူဝါဒများသည် လူနည်းစုတို့၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာအတွက် ဘာသာစကား၏အရေးပါပုံကို အသိအမှတ်မပြုသည့်အပြင် ယဉ်ကျေးမှုဝါးမြို့ခြင်းကိုပံ့ပိုးရန် ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည်ဟူသည့် အကြောင်းများကြောင့် ကန့်ကွက်ခံရလေ့ ရှိပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာ၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများနှင့် နိုင်ငံရေးအာဏာတို့အပေါ် ရုံးသုံးဘာသာစကား မူဝါဒ၏ သက်ရောက်မှုများသည် ထပ်တူကျလေ့ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအဆင့်၌ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ တောင်းဆိုချက်များကို ကျကျနန ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်ပျက်ကွက်ပါက နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးတို့၌ ဖယ်ကြည့်ချန်လှပ်မှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည့်ပြင် ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာပျောက်ကွယ်စေရန် တွန်းပို့ရာရောက်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လူနည်းစုဘာသာစကားဖြင့် ထုတ်လွှင့်သောသတင်းမီဒီယာသည် သတင်းအချက်အလက်ပေးခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးရာအရပ်အဖြစ်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း နည်းလမ်းများဖြင့် နိုင်ငံရေး၌ လူအများပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်ဖြစ်ရာ ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာကို ထိန်းသိမ်းရုံသာမက ဒီမိုကရေစီကိုလည်းတိုးတက်စေပါသည်။ အလားတူပင် မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ယူခွင့်သည် လက်တင်အမေရိကတိုက်အနှံ့ (ဥပမာအားဖြင့် ဘိုလီဗီးယား၊ ဘရာဇီး၊ ကိုလံဘီယာ၊ ဗင်နီဇွဲလား) ရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအတွက်နှင့် စကင်ဒီနေးဗီးယား (ဖင်လန်၊ နော်ဝေ၊ ဆွီဒင်) ရှိ ဆာမီလူမျိုးများတို့အတွက် ကာလရှည်မပြေလည်နိုင်သေးသည့် အရေးကိစ္စဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ကြားခြင်းသည် ယဉ်ကျေးမှုမတိမ်ကောရေးကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ရုံသာမက နိုင်ငံတော်/ရုံးသုံးဘာသာစကားဖြင့် စာတတ်မြောက်စေသောကြောင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများကိုလည်း ချဲ့ထွင်ပေးသည်။ ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာနှင့် လူနည်းစုပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်စေရေးတို့ကို မြှင့်တင်ပေးရန်အလို့ငှာ လူဝင်နှုန်းမြင့်သောယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ (ဥပမာအားဖြင့် ကနေဒါနိုင်ငံ) ၏ စီးပွားကူးသန်းရေး၌ အစိုးရနှင့်မဆိုင်သော အသိုက်အဝန်းများအတွင်း လူနည်းစုဘာသာစကားများကို အသုံးပြုခြင်းသည် အရေးကြီးပါသည်။

စဉ်းစားစရာ အချက် (၃)

သင့်နိုင်ငံ၌ နေထိုင်ကြသော အသိုက်အဝန်းများသည် ဘာသာစကားနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မည်သည့်တောင်းဆိုချက်များ တောင်းဆိုကြသနည်း။ ထိုတောင်းဆိုချက်များသည် နိုင်ငံရေးအာဏာ၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်း၊ ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာတို့အနက် မည်သည်(တို့)မဆိုအပေါ် ရုံးသုံးဘာသာစကားဆိုင်ရာ မူဝါဒများ၏ သက်ရောက်မှုများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသလား။ ဘာသာစကားလူနည်းစုအုပ်စုများ၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ကွဲပြားကြပါသလား။ ထိုအရေးကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ဘာသာစကားလူနည်းစုများအနေဖြင့် မည်သည့်မူဝါဒများနှင့် မည်သည့်အခွင့်အရေးများ ရရှိလိုကြသနည်း။ နိုင်ငံရေးအာဏာ၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်း၊ ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအနေဖြင့် ရုံးသုံးဘာသာစကားဆိုင်ရာ မူဝါဒနှင့် ဘာသာစကားလူနည်းစုများ၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုတို့ကို မည်သို့ဟန်ချက်မျှပေးသင့်သနည်း။

အခန်းဆုံးမှတ်စု

- 1 မလေးရှားနိုင်ငံတွင်မူ မလေးဘာသာစကားကို လူများစုက ပြောဆိုသော်လည်း အင်္ဂလိပ်၊ တရုတ်နှင့် ဟင်ဒီ ပြောဆိုသူများ၏ မိခင်ဘာသာစကားမဟုတ်သဖြင့် တစ်ခုတည်းသော ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ရာတွင် ဆန့်ကျင်ဘက်အကျိုးဆက်ရခဲ့သည်။
- 2 ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် တောင်းဆိုမှုများကို ခွဲထွက်ရေးဟု မှားယွင်းမှတ်ယူမိလေ့ရှိသည် (Cats-Baril 2018 ကိုရှု)။

၄။ အခြားဒီဇိုင်းပုံစံများ

ရုံးသုံးဘာသာစကား(များ) ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း

အချို့နိုင်ငံများတွင် မည်သည့်ဘာသာစကား(များ)ကိုမဆို ‘ရုံးသုံး’အဖြစ် ဥပဒေအရ ရွေးချယ်သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ထို့အစား သမိုင်းနှင့်လေ့တို့အရ လက်တွေ့အသုံးပြု နေသော ဘာသာစကားကို ရွေးချယ်ကြသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းမ ထားပါ။ ယင်းအတွက် အထင်ရှားဆုံးဥပမာမှာ အမေရိကန်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ၎င်း၌ ဖယ်ဒရယ် အစိုးရသည် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားဖြင့် ဆောင်ရွက်သော်ငြား အင်္ဂလိပ်သည် တရားဝင် ရုံးသုံးဘာသာစကားမဟုတ်ပါ။ သို့သော်လည်း အထက်၌ ရှင်းလင်းခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ခေတ် ပြိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ရုံးသုံးဘာသာစကားကိစ္စကို မုချကိုင်တွယ်ရသည်။ ထိုသို့သော ရွေးချယ်မှုမျိုးကို နိုင်ငံပေါင်း ၁၅၆ နိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်း ထားပြီး အခြားနိုင်ငံများတွင်မူ ရုံးသုံးဘာသာစကား အဆင့်အတွက် ဥပဒေများရှိပါသည်။ ရုံးသုံးဘာသာစကား မသတ်မှတ်ထားသောနိုင်ငံမျိုး အနည်းအကျဉ်းသာ ရှိပါသည်။

လုပ်ငန်းဆောင်တာအရနှင့် နေရာအရပိုင်းခြားခြင်း

အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၌ ဘာသာစကားအသုံးပြုမှုနှင့်ဆိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်အတွက် အရေးပါသောအခြေခံမူမှာ ပိုင်းခြားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကား တစ်ခုကို ရုံးသုံးအဆင့်သတ်မှတ်လိုက်ပါက ၎င်းကို အစိုးရ၏လုပ်ဆောင်မှု နယ်ပယ်တိုင်း တွင် အသုံးပြုရမည်ဟု မှတ်ယူကြလေ့ရှိသည်။ သို့သော် ရုံးသုံးအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းသည် နယ်ပယ်တိုင်း၊ အစိုးရအဆင့်တိုင်း၌ ထိုဘာသာစကားကို တူညီသောနည်းဖြင့် အသုံးပြုရ မည်ဟု အဓိပ္ပါယ်မသက်ရောက်ပါ။ ထို့အစား ရုံးသုံးဘာသာစကား ရွေးချယ်ရာ၌ ရွေးချယ်မှု နယ်ပယ်နှင့် အကျိုးဆက်များအရကွဲပြားကောင်း ကွဲပြားနေနိုင်သော အဖွဲ့အစည်းအလိုက် သီးခြားရွေးချယ်မှုများအဖြစ် လုပ်ငန်းဆောင်တာအရနှင့် နေရာအရပိုင်းခြားနိုင်ပါသည်။

လုပ်ငန်းဆောင်တာအရဆိုရသော် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေးတို့ အတွက် ရုံးသုံးဘာသာစကားမူဝါဒများ သီးခြားချမှတ်နိုင်ပါသည်။ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၌ အစိုးရ အတွင်း အသုံးပြုမည့် ရုံးတွင်းဘာသာစကားနှင့် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများ၌ အသုံးပြုမည့် ရုံး

ပြင်ပဘာသာစကားဟု ထပ်မံပိုင်းခြားနိုင်သည်။ အစိုးရ၏ဝန်ဆောင်မှုများ၌မူ ပညာရေးကို သီးခြားကိုင်တွယ်ရလေ့ရှိပြီး မူလတန်းနှင့် အလယ်တန်းပညာရေး၊ အထက်တန်းပညာရေး ဟူ၍ထပ်မံပိုင်းခြားသည်။ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးတို့၌မူ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်တရား စွဲဆိုမှုများ၌ ဆွေးနွေးချင့်ချိန်ခြင်း (ဥပဒေပြုဆွေးနွေးပွဲများနှင့် တရားရုံးကြားနာမှုများ) နှင့် ၎င်း၏ရလဒ်များ (ဥပဒေပြုခြင်းနှင့်စီရင်ချက်ချခြင်း) ဟုပိုင်းခြားနိုင်သည်။ လုပ်ငန်းဆောင်တာ အရ ပိုင်းခြားမှုအတွက် အောက်တွင်ဥပမာများပေးထားသည်။

နေရာအရာဆိုရာသော် ဗဟိုဦးစီးနိုင်ငံနှင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံနှစ်မျိုးစလုံး၌ အစိုးရများအနေ ဖြင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဤရွေးချယ်မှုများ ပြုနိုင်ကြပါသည်။ ရုံးသုံးဘာသာစကားတစ်ခု မက ထားရှိခြင်းသည် အလွှာစုံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နီးကပ်စွာဆက်နွှယ်နေသော်လည်း ထိုနိုင်ငံ ၌ ဖက်ဒရယ်စနစ်သော်လည်းကောင်း၊ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသော်လည်းကောင်း ရှိရ မည်ဟု အဓိပ္ပါယ်မသက်ရောက်ပါ။ ဥပမာအားဖြင့် ဗဟိုဦးစီးနိုင်ငံအနေဖြင့် နိုင်ငံအနှံ့၌ ဒေသ လူထု၏ ဘာသာစကားအချိုးအစားနှင့်အညီ ဘာသာစကားအမျိုးမျိုးဖြင့် အစိုးရဝန်ဆောင်မှု များပေးရန် ရွေးချယ်နိုင်ပါသည်။ ထိုနည်းတူ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတွင်လည်း ဗဟိုအစိုးရသည် ဒေသအသီးသီးတွင် ဘာသာစကားအမျိုးမျိုး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

အခြေခံသဘောတရားအရ အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်တိုင်း၌ လုပ်ငန်းဆောင်တာဆိုင်ရာ တူညီ သောအရေးကိစ္စများရှိနေနိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူဘောင်ဖြင့် ခွင့်ပြုထားပါက ၎င်း တို့အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်အမျိုးမျိုး ချမှတ်နိုင်ပါသည်။

ဘဏ္ဍာရေးနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးတို့၌ လက်တွေ့အသုံးဝင်မှု

ရုံးသုံးဘာသာစကားမူဝါဒကို မည်သို့ရေးဆွဲသင့်သည်ဟူသည့်ကိစ္စသည် ရုံးသုံးအဖြစ် သတ်မှတ်ရန် သင့်တော်သည့်ဘာသာစကားအရေအတွက်၊ ထိုဘာသာစကားများ၏ ဝေါဟာရ ကြွယ်ဝမှု၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးအဟန့်အတားများ၊ အရန်သင့်ဘာသာပြန် ဆိုနိုင်မှုတို့အပါအဝင်ဖြစ်သော အချက်များပေါ်မူတည်၍ နောက်ခံအကြောင်းအရာကို လွန်စွာ ချင့်ချိန်ရသောဆုံးဖြတ်ချက်မျိုး ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်သူများ ပြောဆိုကြသည့် ဘာသာစကားများကို ရုံးလုပ်ငန်း များ၌ တတ်နိုင်သမျှ စုံလင်စွာအသုံးပြု၍ လည်ပတ်လုပ်ဆောင်ပါက စံသတ်မှတ်မှုအရ အစိုးရအတွက် လိုလားဖွယ်ဖြစ်သော်လည်း ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး ဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားစရာအချက်များကြောင့် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ယင်းအချက်သည် နွမ်းပါး သောနိုင်ငံများ၌သာမက ချမ်းသာသောနိုင်ငံများ၌လည်း မှန်ကန်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၌ အသုံးပြုမည့် ဘာသာစကားများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မေးခွန်းထုတ်

သော် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများကို အလွယ် တကူပင်မြင်တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဗျူရိုကရေစီစနစ်တစ်ခု၌ ဘာသာစကားပေါင်းစုံလင်သည့်ပြင် ဘာသာစကားပေါင်းစုံဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးနိုင်သည် ဆိုကြပါစို့။ လူတွေ့ဝန်ဆောင်မှုပေးရာ နှင့် ဖုန်းဖြင့်ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတို့၌ ဘာသာစကားတစ်ခုမက အသုံးပြုရန် ဖြစ်နိုင်သည်ဆို ပါက ထိုဘာသာစကားများဖြင့် စာအုပ်များ၊ စာရွက်စာတမ်းများ ပြုစုရေးသားရန်လည်း ဖြစ် နိုင်ပါသလား။ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းအချင်းချင်း ဆက်သွယ်ပြောဆိုရာ၌သုံးသည့် ရုံးတွင်းဘာသာ စကားများအဖြစ် ၎င်းတို့အားလုံးကို လက်တွေ့ကျကျအသုံးပြုနိုင်မည်လား။ ထိုအရေးကိစ္စ များအတွက်အပြင် ဘာသာစကားများကို မည်သည့်နေရာတွင် မည်သို့အသုံးပြုမည်နှင့် စပ်လျဉ်းသော အခြားအရေးကိစ္စများအတွက်လည်း အဖြေရှာရာ၌ ကုန်ကျနိုင်သည့် အဖိုး အခနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးအရ ဖြစ်မြောက်နိုင်ခြေရှိမှုတို့သည် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အဓိကအရေးကိစ္စများ ဖြစ်ပါသည်။

အမှတ်သင်္ကေတပိုင်းဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်း (သို့) အသုံးပြုမှုဆိုင်ရာဆိုင်ရာမာသော စည်းမျဉ်းများချမှတ်ခြင်း

ဘာသာစကားတစ်ခုကို ရုံးသုံးအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ရွေးချယ်သတ်မှတ် ခြင်း၌ ဥပဒေအရ ခိုင်မာသောအကျိုးသက်ရောက်မှုများ အမြဲမရှိပါ။ ဥပမာအားဖြင့် အိန္ဒိယ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဋ္ဌမဇယား (၁၉၄၉) ၌ ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်း ချက်သည် နိုင်ငံအဆင့် (ပြည်ထောင်စု) နှင့် ပြည်နယ်အဆင့် (တိုင်းဒေသ) ရှိ စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေးတို့တွင် အသုံးပြုရမည်ဟူသော ဥပဒေအကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိပါ။ ထိုသို့ ရုံးသုံးအဖြစ်သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် သင်္ကေတမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။ မည်သို့ ပင်ဆိုစေကာမူ အဋ္ဌမဇယားနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးကိစ္စများ ရှိပါသည်။ ၎င်း၌ အိန္ဒိယတွင်အသုံးအများဆုံးသော သက္ကတနွယ် ဘာသာစကားများကို ထည့်သွင်းထားသော်ငြား အနွဲ့အပြားပြောဆိုကြသည့် အူရဒူနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားများ ကိုမူ ချန်လှပ်ထားသည်။ အဋ္ဌမအခန်း၌ အူရဒူဘာသာစကားကို ချန်လှပ်ထားခြင်းသည် အိန္ဒိယ-ပါကစ္စတန် ခွဲထွက်ရေး၏ သမိုင်းအမွေဖြစ်သည့်အပြင် လူနည်းစုဖြစ်သူမှတ်စလင် များအပေါ် စနစ်အားဖြင့်ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ အဋ္ဌမအခန်း၌ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ စကားကိုချန်လှပ်ထားခြင်းသည် အိန္ဒိယဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးတွင် ကိုလိုနီဆန့် ကျင်ရေး သဘောတရားများမှ ပါရှိနေခဲ့ခြင်းကို ထင်ဟပ်နေပါသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား ကို ရုံးသုံးအဖြစ် အဋ္ဌမအခန်း၌ ရွေးချယ်သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိသော်ငြား ဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးတို့တွင် အသုံးပြုသောဘာသာစကားအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၌ ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည် (ပုဒ်မ ၁၂၀၊ ၂၁၀၊ ၃၄၂၊ ၃၄၄ နှင့် ၃၄၈)။

ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်မူ အီရတ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၅) တွင် အာရဗီ နှင့် ကာဒစ်ရှ် ဘာသာစကားများကို ရုံးသုံးအဖြစ်ရွေးချယ်သတ်မှတ်ထားပြီး အစိုးရပြန်တမ်း၊ ဥပဒေပြုရေး၊ အစိုးရအဖွဲ့၊ တရားရုံးများနှင့် စာချုပ်စာတမ်းများတို့တွင် အစိုးရ၏ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ထုတ်ပြန်ရာ၌အသုံးပြုရမည်ဟူ၍ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အသေးစိတ်ကိုမူ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေဖြင့်သတ်မှတ်ထားပြီး ယင်း၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက် (ပုဒ်မ ၄) အပေါ် အခြေခံ၍ အသုံးပြုမှုအတိုင်းအတာများကို ချဲ့ထွင်နိုင်သည်။ အီရတ်နိုင်ငံ၏ ချဉ်းကပ်နည်းသည် ခိုင်မာစွာအသုံးပြုခြင်းနှင့် သင်္ကေတဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့ကို ရောနှောထားသည်။

ခိုင်မာစွာအသုံးပြုရေးအတွက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာ အတားအဆီးများရှိနေသည့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဇယားကွက် (၄.၁) တွင် ရှင်းလင်းထားသည့်အတိုင်းပင် အချို့သောနိုင်ငံရေးအကြောင်းအရာများ၌ သင်္ကေတပိုင်းဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို အစားထိုးအသုံးပြုနိုင်သည်။

ဇယားကွက် (၄.၁) တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကား မူဝါဒ

ရုံးသုံးဘာသာစကား မူဝါဒသည် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အကူးအပြောင်း၌ အချေအတင်ငြင်းခုံရသည့် အရေးကိစ္စမျိုးဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ လူမျိုးရေးခွဲခြားသော ယခင် အစိုးရစနစ်အောက်တွင် အင်္ဂလိပ်နှင့် အာဖရိကန် ဘာသာစကားများကို ရုံးသုံးအဖြစ်သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး လွှတ်တော်၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးတို့၌ အသုံးပြုခဲ့သည်။ အခြားသော အာဖရိက ဘာသာစကားများကို ရုံးသုံးအဆင့် သတ်မှတ်မပေးခဲ့ပါ။

လူမျိုးရေးခွဲခြားသော ထိုအတိတ်ကို တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆) ၌ တရားသဖြင့်ဖြစ်စေထားသည့်ပြင် ၎င်းတွင် လုပ်ငန်းဆောင်တာအရနှင့် နေရာအရ ပိုင်းခြားမှု၊ သင်္ကေတပိုင်းဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုမှု၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး အတားအဆီးများ ပေါ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းတို့ကို ရောနှောထားပါသည်။ အပိုဒ် (၆-၁) ၌ “ဆီပီဒီ၊ ဆီဆိုသို၊ ဆက်ဆွာနာ၊ ဆီဆွာတီ၊ ရီဗန်ဒါ၊ ဆွန်ဂါ၊ အာဖရိကန်၊ အင်္ဂလိပ်၊ အန်ဒယ်ဘဲလီ၊ ဇီဆာ နှင့် ဇူးလူး” တို့ကို တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကားများအဖြစ် ကြေညာထားသည်။ သို့ရာတွင် ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ရွေးချယ်သတ်မှတ်သော်ငြား ခိုင်မာသောအကျိုးသက်ရောက်မှုများ အလိုအလျောက်ရမလာပါ။ သင်္ကေတပိုင်းဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် ရုံးလုပ်ငန်းကိစ္စများတွင် အစိုးရအနေဖြင့် အသုံးပြုနိုင်သည့် ဘာသာစကားများ စာရင်းပြုစုပေးခြင်းတို့ဟူသည့် အသုံးဝင်မှုနှစ်ခုသာ ရှိပါသည်။

သင်္ကေတပိုင်းအရ ‘ရုံးသုံးဘာသာစကား အားလုံးကို တန်းတူရည်တူ လေးစားရမည်ဖြစ်ပြီး သာတူညီမျှဆက်ဆံရမည်’ ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (အပိုဒ် (၆-၄))။ ဤပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ရုံးသုံးဘာသာစကားများ၏ တန်းတူညီမျှမှုအရေးပါပုံကိုအတည်ပြုပေးသော်လည်း ပြုမူဆက်ဆံရေး၌မူ

တန်းတူညီမျှမဟုတ်ဘဲ ‘သာတူညီမျှ’ ဟုသာ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ဖြစ်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိစေမည့် ဥပဒေရေးရာတာဝန်များရှိခဲ့လျှင်ပင် နည်းပါးလှမည့်လျော့ရဲသောစံချိန်မျိုး ဖြစ်နေပါသည်။

အပိုဒ် (၆-၃) သည် ခိုင်မာသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်ပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရအနေဖြင့် ‘စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၌’ ရုံးသုံးဘာသာစကားများ သီးခြားအသုံးပြုနိုင်ကြောင်း ၎င်းအပိုဒ်ကအခွင့်အာဏာပေးထားသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရအားလုံးနှင့် ဗဟိုအစိုးရတို့က ဆုံးဖြတ်ချက်များ သီးခြားချမှတ်နိုင်သည်ဖြစ်ရာ နေရာအလိုက် ပိုင်းခြားမှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းပေးထားကြောင်း အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်သည်။ ထို့ပြင် အစိုးရတိုင်းအနေဖြင့် ‘ရုံးသုံးဘာသာစကား နှစ်ခုထက်မနည်း အသုံးပြုရမည်’ ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားရာ လက်တွေ့အားဖြင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားနှင့် အာဖရိကဘာသာစကား တစ်မျိုးမျိုးကို ရည်ရွယ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၌ ထိုရုံးသုံးဘာသာစကားနှစ်မျိုးကို တန်းတူညီမျှ အသုံးပြုရမည်ဟူ၍ အတိအကျ ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိသည်ဖြစ်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာအလိုက် ပိုင်းခြားမှုကို ခွင့်ပြုကြောင်း အဓိပ္ပါယ်ရောက်သည်။ အန္တိမအားဖြင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ရုံးသုံးဘာသာစကားများနှင့် အသုံးပြုသင့်သည့် အဆင်အပြင်တို့ကိုဆုံးဖြတ်ရာ၌ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး ထည့်သွင်းစဉ်းစားစရာ အချက်များဖြစ်ကြသည့် အသုံးပြုမှု၊ လက်တွေ့ကျမှု၊ စရိတ်စက၊ ဒေသတွင်း အခြေအနေများတို့အပြင် တစ်နိုင်ငံလုံး (သို့) သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်တစ်ခုလုံး၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် လိုလားချက်များ ဟန်ချက်မျှရေးကိုလည်း အစိုးရများအနေဖြင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။

စဉ်းစားစရာ အချက် (၄)

သင့်နိုင်ငံရှိ ဘာသာစကားလူနည်းစုများသည် ၎င်းတို့၏ဘာသာစကားကို ရုံးသုံးအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးရန် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မည်သည့်နောက်ခံအကြောင်းအရာ၌ တောင်းဆိုသနည်း။ ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုချက်များသည် သင်္ကေတဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုခံရရေးအတွက်သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံ့ကိစ္စရပ်များ အသုံးပြုခံရရေးအတွက်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပါသလား။ အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်ဟူသမျှ၌ ၎င်းတို့ဘာသာစကားကို ရုံးပြင်ပဆက်ဆံပြောဆိုရေးကိစ္စရပ်များ၌ဖြစ်စေ၊ ရုံးတွင်းဆွေးနွေးချင့်ချိန်ရေး ကိစ္စရပ်များ၌ဖြစ်စေ၊ နှစ်မျိုးစလုံး၌ ဖြစ်စေ အသုံးပြုစေလိုပါသလား။ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာ မည်သည့် အရေးကိစ္စများ ပါဝင်ပတ်သက်နေသနည်း။ ရုံးသုံးဘာသာစကားအဆင့်သည် အဖွဲ့အစည်းများအကြား၊ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအလွှာများအကြား ကွဲပြားနေနိုင်ပါသလား။

အလွှာစုံစီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဆင်ခြင်စဉ်းစားပုံများ

နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ

နိုင်ငံ၌ ဗဟိုဦးစီးသောစနစ်ဖြစ်စေ၊ ဖက်ဒရယ်စနစ် သို့မဟုတ် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချထားသောစနစ်ဖြစ်စေ ကျင့်သုံးသည်ဆိုသော အချက်သည် ရုံးသုံးဘာသာစကား ရွေးချယ်သတ်မှတ်ရေးအတွက် ဥပဒေရေးဆွဲရေးဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာများအပေါ် လွှမ်းမိုးပါသည်။ အလွှာစုံစီမံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ၌ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာများသည် ဥပမာအားဖြင့် ၎င်းတို့၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်နယ်နိမိတ်အတွင်း ဘာသာစကားအဆင့် သတ်မှတ်ပေးရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အာဏာအပ်နှင်းခံရနိုင်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒေသများ၌ ဘာသာစကားအဆင့် အမျိုးမျိုးကိုဆုံးဖြတ်ပေးရန်အလို့ငှာ နေရာအပိုင်းအခြားများကိုဖြစ်စေ၊ ဆက်စပ်နေသည့် ယန္တရားများကိုဖြစ်စေ သတ်မှတ်တည်ထောင်ပေးနိုင်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများအနက် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးခြင်းသည် ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ် ပြဋ္ဌာန်းရေးတောင်းဆိုချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ အထောက်အကူပေးနိုင်သော နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သောကြောင့် အကျိုးဆက်အားဖြင့် ဘာသာစကားနှင့်စပ်လျဉ်းသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တောင်းဆိုချက်များသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးရေး (သို့) ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေး တောင်းဆိုချက်များနှင့် ဆက်စပ်နေနိုင်ပါသည် (Bulmer 2015)။ ထို့ပြင် ဘာသာစကားကွဲပြားမှုအပေါ်အခြေခံ၍ ဘေးဖယ်ခွဲ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခွဲ၊ ဖဲကြည့်ချန်လုပ်ခွဲသော နိုင်ငံများတွင် ဘာသာစကားအလိုက် နယ်နိမိတ်များ သတ်မှတ်၍ ဖက်ဒရယ်ပြည်နယ် (ပြန်လည်) ဖွဲ့စည်းပေးရန်တောင်းဆိုကြမှုများ ထင်ရှားနိုင်ပြီး ခွဲထွက်ရေးခြိမ်းခြောက်မှုပါ ပါရှိနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် နိုင်ငံများမှာ ဥပမာအားဖြင့် လွတ်လပ်ရေးရပြီးစ အိန္ဒိယနိုင်ငံ (၁၉၅၀ ခုနှစ်များနှင့် ၁၉၆၀ ခုနှစ်များ၌လည်း ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်များ ပြန်လည်သတ်မှတ်ရေးအတွက်ထပ်ကြုံတွေ့ရ)၊ သီရိလင်္ကာ(အထူးသဖြင့် တမီးလ်ဘာသာစကားပြော အသိုက်အဝန်းအတွင်း)၊ ပါကစ္စတန် (အရှေ့ပါကစ္စတန် ခွဲထွက်ရေး ဆက်လက်ဖြစ်ပွားပြီး ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ တည်ထောင်) နှင့် နီပေါ (အထူးသဖြင့် အိန္ဒိယနယ်စပ် မဒ္ဒဟက်ရှ်ဒေသရှိ ဟင်ဒီဘာသာစကား ပြောဆိုသူများအကြား) တို့ ဖြစ်ကြသည် (Choudhry 2009)။

သို့ရာတွင် ဗဟိုဦးစီးနိုင်ငံများ၌လည်း ဘာသာစကားအတွက် ဒေသအလိုက် မူဝါဒအမျိုးမျိုး ကျင့်သုံးနိုင်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် ဗဟိုအစိုးရများသည် နိုင်ငံ၏ ဒေသအသီးသီး၌ ဘာသာစကားအမျိုးမျိုးဖြင့် လည်ပတ်လုပ်ကိုင်နိုင်ကြသည်။ ကွာခြားချက်

မှာ ဗဟိုဦးစီးနိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်အဆင့်အစိုးရများတွင် ရုံးသုံးဘာသာစကားမူဝါဒကို ရေးဆွဲနိုင် သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလာ အခွင့်အာဏာမျိုးမရှိနိုင်ပေ။ အက်စတိုးနီးယားနိုင်ငံကမူ ချွင်းချက်ဖြစ်သည်။ အက်စတိုးနီးယားဘာသာစကားပြောဆိုသူများက လူနည်းစုဖြစ်နေသည့် ဒေသများတွင် ‘ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ဒေသ၌အမြဲနေထိုင်ကြသူအများစု၏ ဘာသာ စကားကို ဥပဒေ၌ပြဋ္ဌာန်းထားသော လုပ်ထုံးနှင့်အညီ ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် အသုံးပြု နိုင်သည်’ (အက်စတိုးနီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၂)၊ ပုဒ်မ ၅၂)။

ပြည်နယ်အများအတွက် ရုံးသုံးဘာသာစကား(များ)ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း

အလွှာစုံစီမံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ပါရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၌ နိုင်ငံအတွင်း လူနည်းစုဖြစ်သော်လည်း ပြည်နယ် (သို့) ဒေသ၌မူ လူများစုဖြစ်နေသည့်၊ ဒေသအားဖြင့် စုဝေးနေထိုင်ကြသည့် ဘာသာစကားအုပ်စုများကိုနေရာပေးမည့် ယန္တရားအဖြစ် ပြည်နယ် အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရများအတွက် သီးခြားပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၈၃၁) တွင် ဘာသာစကား အပေါ်အခြေခံ၍ ဒတ်ချ်ဘာသာစကားပြောဒေသ၊ ပြင်သစ်ဘာသာစကားပြောဒေသ၊ ဂျာမန် ဘာသာစကားပြောဒေသနှင့် ဘာသာစကားနှစ်မျိုးပြော (ဒတ်ချ်နှင့် ပြင်သစ်) မြို့တော်ဘ ရပ်ဆဲလ်ဒေသဟူ၍ ဒေသလေးခုအဖြစ် နိုင်ငံကိုပိုင်းခြားထားသည် (အပိုဒ် (၄))။

ဖယားကွက် (၄.၂) ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ဘာသာစကား ရွေးချယ်၊ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း

ပြင်သစ်နှင့် ဖလင်းမစ်ရှိ ဘာသာစကားတို့၏ ရုံးသုံးအဆင့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ နှစ်တစ်ရာကြာ အချေအတင်ဖြစ်ခဲ့ရာမှ ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကို ပြောင်းလဲဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံ၌ ဒေသအားဖြင့် စုစည်းနေထိုင်ကြသော ဘာသာစကားအလိုက် အဝန်းများ သီးခြားရှိကြလေရာ ၎င်းတို့အကြား အငြင်းပွားမှုများကို စီမံကိုင်တွယ်၍ နိုင်ငံမပြိုကွဲ အောင်ထိန်းသိမ်းထားရန် ဘာသာစကားအလိုက် ပြည်နယ်များ ပြန်လည်သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။

ဘယ်လ်ဂျီယံသည် ဘာသာစကားတစ်ခုတည်းသာအသုံးပြုသော ဗဟိုဦးစီးနိုင်ငံအဖြစ်မှသည် နယ်မြေအချို့ တုံ့တုနေသော ဒေသအစိုးရများ (နှစ်ခု) နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဘာသာစကား အလိုက်အဝန်းများ (သုံးခု) တို့ ပေါင်းစည်းထားသော ရှုပ်ထွေးလှသည့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအဖြစ်သို့ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ၎င်းတွင် အစိုးရ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကား၊ ဘာသာစကားအလိုက် သီးခြားနယ်မြေများရှိ နိုင်ငံရေးလောကနှင့် စီးပွားရေးလောက၊ အာဏာခွဲဝေမှုတို့အတွက် ဒေသ အလွန်အခြေပြုသော ချဉ်းကပ်နည်းကို အဓိကအသုံးပြုပါသည်။

ဘယ်လ်ဂျီယံ၌ အကြမ်းဖက်သည့်နည်းကို မည်သည့်အခါကမျှ အသုံးမပြုခဲ့သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ဘာသာစကားအရေးကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့် အစီအမံများသာ မရှိခဲ့ပါက ဖလင်းမစ်ရှ်ဘာသာစကားပြော လူများစုတို့ ခွဲထွက်ရေး တောင်းဆိုလာကြမည်မှာ အသေအချာပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာစကားများကို နေရာပေးခြင်းနှင့် အာဏာခွဲဝေရေး ယန္တရား တို့ ထိုသို့ရှုပ်ထွေးစွာ ရှိသော်လည်း နိုင်ငံရေးလောကတွင် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးကိစ္စ များ ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများကို စီမံကိုင်တွယ်ရန် မူဘောင်ချမှတ်ပေးထားသော်လည်း ဖြေရှင်းမပြီးသေးပါ။

ရုံးသုံးဘာသာစကားအတွက် ပြည်နယ်အစိုးရများထံ အခွင့်အာဏာအပ်နှင်းခြင်း

ဒုတိယချဉ်းကပ်နည်းမှာ ပြည်နယ်အစိုးရထံ ရုံးသုံးဘာသာစကား ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်နိုင် သည့် အခွင့်အာဏာအပ်နှင်းခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ နီပေါနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၁၅) ၌ဆိုလျှင် ‘နိုင်ငံတော်ဘာသာစကား’ တစ်ခုကို သို့မဟုတ် တစ်ခုမကကို ရုံးသုံးဘာသာ စကားအဖြစ်ရွေးချယ်နိုင်စေရန် ပြည်နယ်အစိုးရများထံ အခွင့်ပေးထားသည်။ ‘နိုင်ငံတော်’ ဘာသာစကားဟူသည် အငြင်းပွားဖွယ်ကိစ္စဖြစ်လေရာ ‘နီပေါနိုင်ငံအတွင်း ပြောဆိုကြသည့် မိခင်ဘာသာစကားအားလုံး’ ဟူ၍ အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြင့်ရှောင်လွှဲထားသည် (ပုဒ်မ ၆ နှင့် ၇) ။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၉) ကမူ ရုံးသုံးဘာသာစကားများ ရွေးချယ် နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာကို ဒေသအစိုးရများထံ ပေးထားသော်ငြား ‘ဘာသာစကားများ၏ နယ်မြေဖြန့်ကျက်ပုံကို အလေးထားရမည်ဖြစ်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားလူ နည်းစုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးရမည်’ ဟု ပြဋ္ဌာန်းသည့်နည်းဖြင့် ပြည်နယ်အဆင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ထားသည် (ပုဒ်မ ၇၀ (၂))။

ပြည်နယ်အတွင်း ရုံးသုံးဘာသာစကားနှစ်ခု ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း

ပြည်နယ်များအဖို့ တတိယချဉ်းကပ်နည်းမှာ နိုင်ငံအနှံ့အသုံးပြုသော ရုံးသုံးဘာသာ စကားဖြင့်သာမက ဒေသတွင်းအသုံးပြုသော ရုံးသုံးဘာသာစကားတစ်ခုဖြင့်လည်း လည်ပတ် လုပ်ကိုင်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စပိန်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၇၈) ၌ စပိန် ဘာသာစကားကို ‘နိုင်ငံတော် ရုံးသုံးဘာသာစကား’ (ပုဒ်မ ၃ (၁)) အဖြစ် လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများအရ ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်သည့်အတိုင်း ‘အခြား သော စပိန်နယ်ဘာသာစကားများ’ ကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ၌ ရုံးသုံးဘာသာ စကားအဖြစ် (ပုဒ်မ ၃ (၂)) လည်းကောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

ရုံးသုံးဘာသာစကား(များ)နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်နယ်အစိုးရများထံ အကန့်အသတ်ရှိသော သို့မဟုတ် အခြေအနေပေါ်မူတည်သော အခွင့်အာဏာမျိုးအပ်နှင်းခြင်း

စတုတ္ထမှာမူ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံမဟုတ်သည့် ခရိုအေးရှား၏ ချဉ်းကပ်နည်းမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတွင် ဒေသန္တရအစိုးရများအနေဖြင့် ခရိုအေးရှားဘာသာစကားအပြင် အခြားဘာသာစကားတစ်ခုကို ရုံးသုံးအဖြစ် ရွေးချယ်နိုင်သော်လည်း ဥပဒေတွင်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် စည်းကမ်းချက်များနှင့်အညီ ဖြစ်ရမည်ဟူ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၁၊ ပုဒ်မ ၁၂)၂)၌ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

အဆိုပါဖြစ်ရပ်များအားလုံးတွင် ရုံးသုံးဘာသာစကားများသည် ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး၌ ဌာနတွင်းအသုံးပြုသော ဘာသာစကားများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ပေါင်းကူးဘာသာစကားများ

ရုံးသုံးဘာသာစကားတစ်ခုမက အသုံးပြုသည့် အလွှာစုံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ၌ ပေါ်ပေါက်နိုင်သောအရေးကိစ္စမှာ အစိုးရများအကြား ဆက်သွယ်နိုင်စေမည့် ‘ပေါင်းကူး’ဘာသာစကားတစ်ခုကိုလိုအပ်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာစကား အလွန်ကွဲပြားစုံလင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၌ ပေါင်းကူးဘာသာစကားသည် ကိုလိုနီခေတ်၏ သမိုင်းအမွေမျိုး ဖြစ်နေတတ်ပါသည်။ ဘိုလီဗီးယားနိုင်ငံ၏ ချဉ်းကပ်နည်းမှာမူ အစိုးရနှင့် ဦးစီးဌာနများ၌ ရုံးသုံးဘာသာစကား နှစ်ခုထက်မနည်း အသုံးပြုရသည်တွင် စပိန်ဘာသာစကားကို မဖြစ်မနေသုံးရသဖြင့် ယင်းသည် ပေါင်းကူးဘာသာစကားဖြစ်သည် (ဘိုလီဗီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၅ (၂))။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်လည်း ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများတို့အကြား ဆက်သွယ်ရေး၌ အင်္ဂလိပ်နှင့် ဟင်ဒီဟူ၍ ပေါင်းကူးဘာသာစကားနှစ်ခုရှိသည်။

ဗဟိုဦးစီးနိုင်ငံများသည်လည်း ပေါင်းကူးဘာသာစကားများ အသုံးပြုနိုင်ကြပါသည်။ ယူဂန်ဒါ၌ အင်္ဂလိပ်သည် ရုံးသုံးဘာသာစကားဖြစ်ပြီး ဆွာဟီလီဘာသာစကားကမူ ‘လွှတ်တော်က ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ပေးနိုင်သည့် အခြေအနေများ၌ အသုံးပြုရသည့်’ ဒုတိယရုံးသုံးဘာသာစကားဖြစ်သည် (ယူဂန်ဒါနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၅၊ ပုဒ်မ ၆))။ ပြင်သစ်စကားပြော အာဖရိကနိုင်ငံများ၌မူ တတိယချဉ်းကပ်နည်းကိုအသုံးပြုကြရာ ပြင်သစ်ကို တစ်ခုတည်းသော ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ပြီး အာဖရိကဘာသာစကားများကိုမူ ရုံးသုံးမဟုတ်သည့် ‘နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားများ’ ဟူ၍လည်းကောင်း (ကွန်ဂိုဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၅၊ ပုဒ်မ (၁))၊ ‘ပေါင်းကူးဘာသာစကား (langues véhiculaires)’ ဟူ၍လည်းကောင်း (ကွန်ဂိုသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၁၅၊ ပုဒ်မ (၄)) ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ဆီနီဂေါနိုင်ငံတွင် ပြင်သစ်သည် ရုံးသုံး

ဘာသာစကားဖြစ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားခြောက်ခုကို အသိအမှတ်ပြုထားပြီး ‘အခြားနိုင်ငံတော်ဘာသာစကား မည်သည်မဆိုကိုလည်း ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းရမည်’ ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည် (ပုဒ်မ (၁))။ အခြားချဉ်းကပ်နည်းမှာမူ ဘာသာစကားကွဲပြားစုံလင်သည့် နိုင်ငံမျိုးတွင် လက်တွေ့အသုံးပြုနေသည့် တစ်ခုတည်းသော ရုံးသုံးဘာသာစကားကို ပေါင်းကူးအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တန်ဇန်နီးယားနိုင်ငံ၌ ဆွာဟီလီသည် ပေါင်းကူးဘာသာစကားဖြစ်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ထိုသို့ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိပါ။

ဇယားကွက် (၄.၃) အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ရုံးသုံးဘာသာစကားမူဝါဒအရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်း

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအတွက် ရုံးသုံးဘာသာစကား ရွေးချယ်ခြင်းသည် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် (၁၉၄၆-၁၉၄၈) အတွင်း သဘောထားကွဲလွဲစေခဲ့သော အရေးကိစ္စ ဖြစ်ပါသည် (Choudhry 2016)။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားသည် ဗြိတိသျှကိုလိုနီလက်ထက်တွင် ရုံးသုံးဘာသာစကားဖြစ်ခဲ့ရာ လွတ်လပ်ရေးရရှိခဲ့၌ လူဦးရေ၏ ၁ ရာခိုင်နှုန်းအောက်သာ ပြောဆိုကြပါသည်။ လူဦးရေ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်က ဟင်ဒီဘာသာစကားပြောဆိုသော်လည်း အခြားဘာသာစကားပြောသူများ၌ ဟင်ဒီဘာသာစကား ပြောဆိုသူအလွန်နည်းပါးပါသည်။

ယင်းတွင် အင်္ဂလိပ်အစား ဌာနေတိုင်းရင်းသားဘာသာစကား တစ်ခုကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် အသုံးပြုမည်၊ မပြုမည်ဟူသော ကိစ္စသည် အဓိကဖြစ်သည်။ ဟင်ဒီဘာသာစကားကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ဥပဒေစနစ်တို့၌ တစ်ခုတည်းသော ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ်အသုံးပြုရန် ထောက်ခံခဲ့သူများရှိခဲ့ရာ အခြားတစ်ဘက်ကလည်း အင်္ဂလိပ်နှင့် ဟင်ဒီနှစ်ခုစလုံးကို အသုံးပြုသင့်သည်ဟု ဆိုခဲ့ကြသည်။ ရလဒ်အားဖြင့် ဟင်ဒီဘာသာစကားကို ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ကြေညာခဲ့သော်လည်း သာမန်ဥပဒေဖြင့် အကန့်အသတ်မရှိ သက်တမ်းတိုးနိုင်မည့် ၁၅ နှစ် ဆိုင်းငံ့ကာလ သတ်မှတ်ထားရန် ညှိနှိုင်းနိုင်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားမှ ဟင်ဒီဘာသာစကားသို့ ကူးပြောင်းရေးအတွက် အစီအစဉ်ရေးဆွဲရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရထားသည့် အစိုးရကော်မရှင်က ထို ၁၅ နှစ် ဆိုင်းငံ့ကာလကို ထပ်တိုးရန် မလိုအပ်ဟု ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

သဘောထားကွဲလွဲမှုသည်ပြင်းထန်ခဲ့ရာ ဟင်ဒီဆန့်ကျင်ရေးဆန္ဒပြပွဲများ၌ အကြမ်းဖက်ကုန်ကြသည်အထိ ဖြစ်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံဝန်ထမ်း ဝင်ခွင့်စာမေးပွဲအပေါ် ဂယက်ရိုက်ခတ်လာနိုင်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုစာမေးပွဲသည် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများတို့၏ ဗျူရိုကရေစီယန္တရား၌ အကြီးတန်းရာထူးအများစုအတွက် ဝင်ခွင့်ဖြစ်နေလေရာ နိုင်ငံရေးအာဏာနှင့် စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ လက်လှမ်းမီနိုင်မှုနှင့် အလွန်ဆက်စပ်နေပါသည်။ ဟင်ဒီဘာသာစကားကို ရွေးချယ်ခြင်းသည် မိမိတို့ပြည်နယ်များအပေါ် ခေတ်သစ်ကိုလိုနီပြုရာရောက်သည်ဟူ၍ ဟင်ဒီဘာသာစကားမပြောဆိုသူများကဆိုခဲ့ကြသည်။

ညှိနှိုင်းခဲ့ရာတွင် ဟင်ဒီဘာသာစကားပြောမဟုတ်သည့် ပြည်နယ်တိုင်း၌ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို ဆက်လက်အသုံးပြုနိုင်စေရန် ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေအရ ဗီတိုအာဏာပေးခြင်းအားဖြင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား၏ ရုံးသုံးအဆင့်ကို အကန့်အသတ်မရှိ ထိန်းသိမ်းနိုင်စေခဲ့သည်။

စဉ်းစားစရာ အချက် (၅)

သင့်နိုင်ငံတွင် အလွှာစုံအုပ်ချုပ်သည့် စနစ်မျိုးရှိပါသလား။ ဘာသာစကားလူနည်းစုများသည် ဒေသအရ စုစည်းနေထိုင်ပါသလား ပြည်နယ်တစ်ခုခုတွင် လူများစုဖြစ်နေပါသလား။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်နယ်များအဖို့ ရုံးသုံးဘာသာစကား(များ) ရွေးချယ်သတ်မှတ်ပေးသင့်ပါသလား။ ရုံးသုံးဘာသာစကားအတွက် ပြည်နယ်အစိုးရများထံ အခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းသင့်ပါသလား။ ပြည်နယ်များ၌ ရုံးသုံးဘာသာစကားနှစ်ခု ရွေးချယ်သတ်မှတ်သင့်ပါသလား။ ရုံးသုံးဘာသာစကား(များ) နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်နယ်အစိုးရများထံ နည်းပါးသော သို့မဟုတ် အခြေအနေပေါ်မူတည်သော အခွင့်အာဏာမျိုး အပ်နှင်းသင့်ပါသလား။ ပေါင်းကူးဘာသာစကားတစ်ခု အသုံးပြုရေးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသလား။

ဘာသာစကားနှင့် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း

ဘာသာစကားအရ လူနည်းစုများအတွက် ၎င်းတို့၏မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုရယူနိုင်သည့် အခွင့်အရေးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ပြဋ္ဌာန်းပေးနိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ထိုအခွင့်အရေးများကို မည်သည့်အစိုးရအဆင့်၌မဆို အာမခံပေးနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံအဆင့်

နိုင်ငံအစိုးရများအဖို့ ချဉ်းကပ်နည်းတစ်ရပ်မှာ ရုံးသုံးဘာသာစကား ပြောဆိုသူ လူနည်းစုများအတွက် အစိုးရ၏ ပင်မရုံးများ၌ ဆက်သွယ်ပြောဆို၊ ဝန်ဆောင်မှုရယူနိုင်သည့် အကြွင်းမဲ့အခွင့်အရေးနှင့် ဒေသန္တရရုံးများ၌လည်း ထိုသို့ပြုနိုင်သည့် ခြွင်းချက်ရှိသောအခွင့်အရေးဟူ၍ အခွင့်အရေးနှစ်မျိုးတွဲပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကနေဒါနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၈၂) အရ အင်္ဂလိပ်နှင့် ပြင်သစ်တို့သည် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကားများဖြစ်ကြပြီး ပြည်သူများအနေဖြင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရလက်အောက်ရှိ အဖွဲ့အစည်းများ၏ မည်သည့်ဗဟိုရုံး၌မဆို အင်္ဂလိပ် (သို့) ပြင်သစ်ဘာသာစကားဖြင့် ဆက်သွယ်ပြောဆို၊ ဝန်ဆောင်မှုရယူနိုင်သည့် အခွင့်အရေးရှိပါသည်။ ထို့ပြင် ‘အဆိုပါရုံး၌ ယင်းဘာသာစကား

ဖြင့် ဆက်သွယ်ပြောဆို၊ ဝန်ဆောင်မှုရယူရန် တောင်းဆိုချက် အလုံအလောက်ရှိပါက' ယင်း ဘာသာစကားနှင့် ပြောဆိုဆက်ဆံနိုင်သည့် တူညီသောအခွင့်အရေးများလည်း ရှိပါသည် (ပုဒ်မ ၁၆ နှင့် ၂၀)။ ။ ၎င်းသည် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက လူများစုဘာသာစကား (အင်္ဂလိပ် သို့မဟုတ် ပြင်သစ်) ဖြင့် လည်ပတ်လုပ်ကိုင်နေသောဒေသများရှိ ဘာသာစကားလူနည်းစု များအတွက် လက်တွေ့အသုံးဝင်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ 'တောင်းဆိုချက် အလုံအလောက်' ဟူသည့် အသုံးအနှုန်းကမူ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူချက်အပေါ် မူတည် ပါသည်။

ဗဟိုဦးစီးနိုင်ငံဖြစ်သော မြောက်မက်ဆီဒိုးနီးယားတွင်လည်း ရုံးသုံးဘာသာစကားကို ပြောဆိုသူများအတွက် အလားတူအခွင့်အရေးများ ပေးထားသော်လည်း အခွင့်အရေး၏ နယ်ပယ်အတိုင်းအတာကို သတ်မှတ်ရာ၌ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့်တွက်ချက်သည်။ ယင်း၌ မက်ဆီဒိုး နီးယန်းဘာသာစကားနှင့် လူဦးရေ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းထက်မနည်း ပြောဆိုသည့် အခြားသော မည်သည့်ဘာသာစကားမဆို (လက်တွေ့၌မူ အယ်လ်ဘေးနီးယန်းဘာသာစကား)ကို ရုံးသုံး ဘာသာစကားများအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဒေသတစ်ခု၌ အယ်လ် ဘေးနီးယန်း ဘာသာစကားပြောဆိုသူများသည် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းထက်မနည်း ရှိသည်ဖြစ်ရာ နိုင်ငံအစိုးရ၏ ဒေသရုံးများ၌ ၎င်းတို့၏ဘာသာစကားဖြင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုရန် အခွင့် အရေးရှိပါသည်။ ထို့ပြင် အယ်လ်ဘေးနီးယန်း ဘာသာစကားပြောဆိုသူတိုင်းသည် နိုင်ငံ အစိုးရလက်အောက်ရှိဗဟိုရုံးများ၌ ၎င်းဘာသာစကားဖြင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုနိုင်သည့် အခွင့် အရေးရှိပါသည် (မြောက်မက်ဆီဒိုးနီးယားနိုင်ငံ ၁၉၉၁ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ချက် (၅))။

ပြည်နယ်အဆင့်

အထက်၌ ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်းပင် ဘာသာစကားစုံသည့် ပြည်နယ်များရှိ အလွှာစုံ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ သဘောတရားတစ်ခုမှာ ဒေသအားဖြင့် စုစည်းနေထိုင်ကြသည့် ဘာသာ စကားလူနည်းစုများကို ပြည်နယ်များ၌ လူများစုအဖြစ်ပြောင်းလဲပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း အတွက် ဘယ်လ်ဂျီယံ၊ ကနေဒါ၊ အီသီယိုးပီးယား၊ အိန္ဒိယနှင့် စပိန်တို့မှာ ဥပမာနိုင်ငံများ ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ဗဟိုအစိုးရ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကား (အထက်၌ ရှု) မဟုတ် သော အခြားဘာသာစကားတစ်ခုကို ရုံးသုံးအဖြစ်သတ်မှတ်ရန် အခွင့်အာဏာရှိသည် ဆို ပါက ထိုဘာသာစကားဖြင့် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများပေးရန် အခွင့်အာဏာရှိသည်ဟူ၍ သွယ် ဝိုက်သောအားဖြင့် အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်ပါသည်။ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးတစ်ရပ် ဟူ၍ တရားဝင်စည်းကမ်းများ၌ရေးဆွဲထားသော်ငြား လက်တွေ့အသုံးပြုနေသော ဘာသာ စကားပေါ် မူတည်၍ စီရင်ပိုင်ခွင့်နယ်နိမိတ်များ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းသည် ဘာသာစကား

လူနည်းစုများအတွက် အစုအဖွဲ့အခွင့်အရေးတစ်မျိုးပင်ဖြစ်ပြီး ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ ဗဟိုအာဏာ လျှော့ချရေး၊ အထူးကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးများတို့နှင့်ဆိုင်သော ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်မှုအတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ရာ၌ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အရေးကြီးကိစ္စ ဖြစ်ပါ သည်။

သို့သော်လည်း ဘာသာစကားပေါ် မူတည်၍ ပြည်နယ်အစိုးရများအတွက် နယ်နိမိတ် များ သတ်မှတ်ပေးခြင်းသည် နှစ်ထပ်ကွမ်းဘာသာစကားလူနည်းစုများနှင့်ဆိုင်သည့် ပြဿနာ ကို ဖန်တီးလာနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအချို့ကမူ ထိုအုပ်စုများကို ပြည်နယ် အစိုးရများထံမှ ဘာသာစကားအခွင့်အရေးများ ရရှိစေသည့်နည်းဖြင့် ၎င်းအရေးကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပါသည်။ စပိန်နိုင်ငံ၌ဆိုလျှင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများတွင် စပိန် နှင့် ဒေသဘာသာစကားတို့ နှစ်မျိုးလုံးကို ရုံးသုံးအဖြစ်ပြဋ္ဌာန်းသည့်အပြင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်း ရွေးချယ်ရာတွင် ဘာသာစကားနှစ်မျိုးစလုံး၌ အရေးအပြောကျွမ်းကျင်မှုကို လိုအပ်ချက် အဖြစ် သတ်မှတ်သည့် နည်းလမ်းမျိုးဖြင့် ၎င်းပြဿနာကိုဖြေရှင်းထားပါသည်။ အကျိုးဆက် အားဖြင့် စပိန်နိုင်ငံတွင် နှစ်ထပ်ကွမ်း ဘာသာစကားလူနည်းစုများ (ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသအချို့၌ စပိန်ဘာသာစကားပြောသူများလည်း လူနည်းစုဖြစ်နေနိုင်) သည် ၎င်းတို့၏ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိနိုင်ပါသည်။

တစ်ပြည်ထောင်နိုင်ငံများ၌လည်း အလားတူလုပ်ထုံးများ ရှိကြပါသည်။ ကိုဆိုဗိုနိုင်ငံ တွင် ဘာသာစကားလူနည်းစု တစ်စုသည် ‘ဥပဒေအရ လူဦးရေ၏ ရာခိုင်နှုန်းတစ်ခုကို ပြည့်မီ ပါက’ ထိုအခွင့်အရေးကို ရရှိနိုင်ပြီး ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေ၌ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်နိုင်စေရန် လမ်းဖွင့်ပေး ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည် (ကိုဆိုဗိုနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၈၊ ပုဒ်မ ၅၉)။

အစိုးရကျောင်းပညာရေး

အစိုးရကျောင်းပညာရေး၌ အသုံးပြုမည့် ဘာသာစကားအတွက် ဆွေးနွေးမှုများမှာ နိုင်ငံအများအပြားတွင် အထူးအရေးကိစ္စဖြစ်ပါသည်။ ဤကိစ္စသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အရ မူလတန်းနှင့် အလယ်တန်းပညာရေးနှင့် အထူးသက်ဆိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကား လူနည်းစုများသည် အဓိကအားဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုမတိမ်ကောရေးအတွက် လူနည်းစုဘာသာ စကားဖြင့် ပညာသင်ခွင့်ကိုတောင်းဆိုလေ့ရှိကြသည်။ အလွှာစုံအုပ်ချုပ်ရေး စနစ်များတွင် မူလတန်းနှင့် အလယ်တန်းပညာရေးသည် အခြေခံမူအားဖြင့် ပြည်နယ်အရေးကိစ္စသာ ဖြစ် သောကြောင့် ပြည်နယ်အစိုးရ၌ သင်ကြားရေးသုံးဘာသာစကား အပါအဝင် သင်ရိုးညွှန်းတမ်း ကိုရေးဆွဲနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာမျိုးရှိကြောင်း အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်ပါသည်။ ယင်းအတွက် ဘယ်လ်ဂျီယံ၊ ကနေဒါ၊ အိန္ဒိယနှင့် စပိန်တို့မှာ ဥပမာနိုင်ငံများဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့တွင် ဒေသ

အားဖြင့် စုစည်းနေထိုင်ကြသော၊ ပြည်နယ်အတွင်း လူများစုဖြစ်သော ဘာသာစကား လူနည်းစုများ၌ အစုအဖွဲ့အခွင့်အရေးတစ်ခုအဖြစ် လူနည်းစုဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ခွင့် ရှိကြပါသည်။ အထက်တန်းပညာကိုမူ တက္ကသိုလ်များအား ဗဟိုအစိုးရလက်အောက်၌ ထားရှိသည့် စပိန်နိုင်ငံမှာကဲ့သို့ သီးခြားကိုင်တွယ်နိုင်ပါသည်။

သို့သော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများ၌ နှစ်ထပ်ကွမ်း ဘာသာစကားလူနည်းစုများ (သို့) ‘လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစုများ’ အရေးပြဿနာ ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အဆိုပါအုပ်စုများနှင့် ပြည်သူများအတွက် လူနည်းစုဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ခွင့် ကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည်။

ဇယားကွက် (၄.၄) ‘နှစ်ထပ်ကွမ်း ဘာသာစကားလူနည်းစုများ’ အတွက် အစိုးရကျောင်းပညာရေး

‘နှစ်ထပ်ကွမ်း ဘာသာစကားလူနည်းစုများ’အတွက် အစိုးရကျောင်းပညာရေး ပုံစံသုံးမျိုးကို ကနေဒါ၊ အိန္ဒိယနှင့် ဆလိုဗေးနီးယားတို့၌ တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဤနိုင်ငံများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလာပညာသင်ခွင့်ကိုအပြင် ထိုအခွင့်အရေးနှင့်ဆက်စပ်သော အစိုးရဝတ္တရားများ၏သဘောသဘာဝကိုလည်း ရေးဆွဲသတ်မှတ်ရာ၌ မတူညီသောချဉ်းကပ်နည်းများ အသုံးပြုကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေးအားလုံးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လွတ်လပ်ပိုင်ခွင့်သည် တစ်စုံတစ်ရာမပြုနိုင်စေရန် တားမြစ်ရာရောက်နိုင်သည့်နည်းမျိုးအား လူပုဂ္ဂိုလ်များအပေါ် မပြုနိုင်လေအောင် အစိုးရကိုတားမြစ်ပေးပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘာသာစကားလူနည်းစုများအဖို့ ၎င်းတို့ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားသင်ယူမည့် ပုဂ္ဂလိကကျောင်းများ တည်ထောင်ပိုင်ခွင့်သည် ပညာရေးလွတ်လပ်ပိုင်ခွင့်၌ အကျိုးဝင်ပါသည်။ ရရှိပိုင်ခွင့်ကမူလူနည်းစုဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားမည့်စာသင်ကျောင်းများ တည်ထောင်ပေးပြီး ငွေထောက်ပံ့ပေးခြင်းကဲ့သို့သော အစိုးရအနေဖြင့်ပြုပေးရမည့် တာဝန်များကို သတ်မှတ်ပေးသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ပညာသင်ခွင့်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ၎င်း၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၄၉ ခုနှစ်၊ အပိုဒ် (၃၀)) ၌ လွတ်လပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ရရှိပိုင်ခွင့်နှစ်မျိုးရော၍ ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ၎င်းတွင် ဘာသာရေးလူနည်းစုများနှင့် ဘာသာစကားလူနည်းစုများတို့၏ ပညာရေးအဖွဲ့အစည်းများ တည်ထောင်လုပ်ကိုင်ခွင့် (လွတ်လပ်ပိုင်ခွင့်) နှင့် ထိုလူနည်းစုများ၏ အဖွဲ့အစည်းများကို ထောက်ပံ့ပေးရာ၌ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရန် အစိုးရအပေါ် တားမြစ်ချက် (ရရှိပိုင်ခွင့်) တို့ ပါဝင်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးသည် မူအားဖြင့် ဘာသာစကားလူနည်းစုတိုင်းနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။ လူနည်းစုများ၏ ဘာသာစကား အခွင့်အရေးများနှင့်စပ်လျဉ်းသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောထားကွဲလွဲမှုများသည် ထိုအခွင့်အရေးများ၏ လွတ်လပ်ပိုင်ခွင့်ရှုထောင့်မှ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ပြည်နယ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်ရုံးသုံးဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ကြားခြင်း နှင့်စပ်လျဉ်း၍

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ခွင့်ပြုထားသည့် လွတ်လပ်ခွင့်အတိုင်းအတာအပေါ် သဘောထား ကွဲလွဲကြပါသည်။

ကနေဒါနိုင်ငံကမူ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ပြီး လူနည်းစုများ၏ ဘာသာစကားအခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသောရရှိပိုင်ခွင့်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၈၂) ၌ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ သို့သော်လည်း အင်္ဂလိပ်နှင့် ပြင်သစ်ဘာသာစကားပြောဆိုသူများက လူနည်းစုဖြစ်နေပြီး ‘အရေအတွက်အားဖြင့် အကြောင်းခိုင်လုံသော’ ပြည်နယ်များအတွက်သာဖြစ်ပါသည် (ပုဒ်မ ၂၃)။ ထိုသတ်မှတ်လူဦးရေ ပြည့်မီချိန်ကိုစိစစ်မည့် စစ်ဆေးနည်းတစ်နည်းကို ကနေဒါတရားရုံးများ ရေးဆွဲကျင့်သုံးထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။

ဆလိုဗေးနီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၁) ကမူ အီတာလျံနှင့် ဟန်ဂေရီယန်ဘာသာစကားပြော အသိုက်အဝန်းများအတွက် ‘ဥပဒေအညီ’ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ခွင့် ကို အာမခံပေးထားပါသည် (ပုဒ်မ ၆၄)။ ဤချဉ်းကပ်နည်း၌မူ အခွင့်အရေး၏ နယ်ပယ်အတိုင်းအတာသည် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အပေါ် မူတည်နေပါသည်။ ဆလိုဗက်ကီးယားသည်လည်း ‘နိုင်ငံရှိ လူနည်းစုများ’အတွက် အလားတူချဉ်းကပ်နည်းကို အသုံးပြုပါသည် (ဆလိုဗက်ကီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၁၉၉၂ ပုဒ်မ ၃၄)။

တရားစီရင်ရေး

ဘာသာစကားလူနည်းစုများသည် တရားစီရင်ရေး၌ အသုံးပြုသော ဘာသာစကားကို မပြောဆိုပါက တရားရေး၊ တူညီသောဥပဒေ ကျင့်သုံးရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ စိုးရိမ်စရာဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအချက်သည် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားစွဲမှုများ၌ အထူးမှန်ကန်နေပြီး အကျဉ်းချခံရခြင်းကြောင့် လွတ်လပ်ခွင့်ဆုံးရှုံးမှုမျိုး ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဤအရေးကိစ္စကို နည်းနှစ်နည်းဖြင့် ဖြေရှင်းကြပါသည်။ ပထမနည်းမှာ တူညီသောဥပဒေကျင့်သုံးရေး၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်နည်းများ အသုံးပြုခြင်းဖြစ်ပြီး ဒုတိယနည်းမှာမူ တရားစွဲရာနှင့် စီရင်ရာတို့၌သုံးရမည့် ဘာသာစကားအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ထိုချဉ်းကပ်နည်း နှစ်နည်းစလုံးကိုရောနှော၍ အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

တူညီသောဥပဒေကျင့်သုံးခံရခွင့်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ရာဇဝတ်မှုနှင့် တရားမမှုတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ တူညီသောဥပဒေကျင့်သုံးခံရခွင့် အမျိုးမျိုးကိုပြဋ္ဌာန်းပေးပါသည်။ ဤအခွင့်အရေးများသည် မည်သည့်ဘာသာစကားမဆို ပြောဆိုသူများနှင့်သက်ဆိုင်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

တောင်းဆိုကြသူများနှင့် မတောင်းဆိုကြသူများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား စသဖြင့် ဘာသာစကားအုပ်စုအားလုံးက လက်တွေ့ကျင့်သုံးကြပါသည်။

ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားစွဲမှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အများအပြားသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာပဋိညာဉ် (ICCPR ၊ OHCHR (၁၉၉၆)) နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပသဘောတူစာချုပ် (ECHR ၊ ဥရောပကောင်စီ (၁၉၅၀)) တို့ကဲ့သို့သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနှင့် ဒေသတွင်းလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်စာတမ်းများ၌ပါရှိသော အကာအကွယ်များအတိုင်း ပြဋ္ဌာန်းပါသည်။ အဆိုပါ သဘောတူစာချုပ်များသည် တရားစွဲဆိုခံသူအဖို့ စွဲချက်၏သဘောသဘာဝနှင့် အကြောင်းရင်းတို့အကြောင်း ထိုသူနားလည်သော ဘာသာစကားဖြင့် အသေးစိတ်ကျကျ လက်ငင်းအသိပေးမှု ရရှိပိုင်ခွင့်၊ တရားရုံး၌အသုံးပြုမည့် ဘာသာစကားကို နားမလည်နိုင် (သို့) မပြောဆိုနိုင်ပါက စကားပြန်အကူအညီ အခမဲ့ရရှိပိုင်ခွင့် (ICCPR အပိုဒ် (၁၄)၊ ECHR အပိုဒ် (၆-၃)(က) နှင့် (င)) တို့ကိုအာမခံပေးပါသည်။ အလားတူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အင်တီဂျာနှင့် ဘာဘူဒါနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၈၁ ခုနှစ်၊ ပုဒ်မ ၁၅)၊ ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၆ ခုနှစ်၊ ပုဒ်မ ၁၉ (၃) (ခ) နှင့် (စ))၊ ဂါနာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၂ ခုနှစ်၊ ပုဒ်မ (၁၉) (၂) (ဃ) နှင့် (ဇ))၊ နော်ရူးနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၆၈ ခုနှစ်၊ ပုဒ်မ ၁၀ (၃) (ခ) နှင့် (ဃ)) စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

ဒုတိယချဉ်းကပ်နည်းမှာမူ စကားပြန်အကူအညီရရှိပိုင်ခွင့်ကို ရာဇဝတ်မှုများအတွက်သာ ဟူ၍ကန့်သတ်ပြီး ဦးတိုက်လျှောက်ထားချက်များ၌ အသုံးမပြုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၌ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အကာအကွယ်ထက် ပိုမိုကျဉ်းမြောင်းပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေသဘောတူစာချုပ်များထက် စော၍ ရေးဆွဲခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ (ဥပမာအားဖြင့် အီတလီနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၄၇) ပုဒ်မ (၁၁၁)) နှင့် မကြာသေးမီကမှ ရေးဆွဲခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ (ဥပမာအားဖြင့် ဆလိုဗက်ကီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၂၊ ပုဒ်မ ၄၇) တို့သာမက ကနေဒါနိုင်ငံ (၁၉၈၂၊ ပုဒ်မ ၁၄)၊ နယူးဇီလန်နိုင်ငံ (၁၉၉၀၊ ပုဒ်မ ၂၄ (ဆ))၊ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ (၁၉၉၆၊ ပုဒ်မ ၃၅ (၃) (ဇ)) ဟူသည့် ဓနဿဟာယနိုင်ငံ သုံးနိုင်ငံကလည်း ဤချဉ်းကပ်နည်းကို အသုံးပြုပါသည်။ ၎င်းသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန်သဘောတူစာချုပ် (ACHR ၊ OAS (၁၉၆၉) အပိုဒ် (၈-၂) (က)) ၌လည်း အသုံးပြုပါသည်။

တတိယချဉ်းကပ်နည်းကမူ ဖမ်းဆီးရခြင်းအကြောင်းရင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စွဲချက်မတင်မီ၌ ဘာသာပြန်ဆိုပေးစေရန် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အကာအကွယ်များကို ချဲ့ထွင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအတွက် ဥပမာနိုင်ငံများအဖြစ် ဥရောပတိုက်ရှိ

အာမေးနီးယား (၁၉၉၅၊ ပုဒ်မ ၂၇ (၂) နှင့် ၆၇ (၁))၊ အက်စတိုးနီးယား (၁၉၉၂၊ ပုဒ်မ ၂၁) နှင့် မွန်တီနီဂရိုး (၂၀၀၇၊ ပုဒ်မ ၂၉ နှင့် ၃၇)၊ အာဖရိကတိုက်ရှိ ကိုတီဗီဗွာ (၂၀၁၆၊ ပုဒ်မ ၇)၊ အီရိ ထရီးယား (၁၉၉၇၊ ပုဒ်မ ၁၇)၊ အီသီယိုပီးယား (၁၉၉၄၊ ပုဒ်မ ၁၉ နှင့် ၂၀)၊ မောရစ်သျှိုင် (၁၉၆၈၊ ပုဒ်မ ၅ (၂)၊ ၅ (၄)(က)၊ ၁၀ (၂)(ခ) နှင့် ၁၀ (၂)(စ)) နိုင်ဂျီးရီးယား (၁၉၉၉၊ ပုဒ်မ ၃၅ (၃)၊ ၃၅ (၆) (က) နှင့် ၃၅ (၆)(င))၊ ဆေးရုံ (၁၉၉၃၊ ပုဒ်မ ၁၈ (၃)၊ ၁၉ (၂)(ခ) နှင့် ၁၉ (၂)(စ)) နှင့် ဆီယာရာလီယွန်း (၁၉၉၁၊ ပုဒ်မ ၁၉ (၂)(က) နှင့် ၂၃ (၅)(က)) တို့ ရှိကြသည်။ ကင်ညာ နိုင်ငံ၌မူ ထိုအကားအကွယ်များကို ထပ်ဆင့်တိုးမြှင့်ထားရာ အဖမ်းခံရသူတွင် နှုတ်ဆိုတံနေ ပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်း၊ ပြောကြားချက်တိုင်းကိုတရားရုံးထံတင်ပြမည်ဖြစ်ကြောင်း ထိုသူနားလည် သည့်ဘာသာစကားဖြင့် အသိပေးရန်ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (၂၀၁၀၊ ပုဒ်မ ၄၉ (၁)(က))။

စတုတ္ထချဉ်းကပ်နည်းကမူ ရာဇဝတ်မှုအတွက် တရားစွဲဆိုရာတွင် တရားလိုတရားခံ မဟုတ်သော်ငြား အကျိုးစီးပွားအပေါ် အန္တရာယ်ကြုံရနိုင်သည့် သက်သေထွက်ဆိုသူများ လည်း အကျိုးဝင်နိုင်စေရန်အလို့ငှာ စကားပြန်အကူအညီရရှိပိုင်ခွင့်ကို ချဲ့ထွင်ပေးခြင်းဖြစ် သည်။ ယင်းအတွက် ဥပမာနိုင်ငံများအဖြစ် ကနေဒါ (၁၉၈၂၊ ပုဒ်မ ၁၄)၊ ဖီဂျီ (၂၀၁၃၊ ပုဒ်မ ၁၅ (၆) နှင့် ၁၅ (၇)) ၊ ထရီနီဒတ်နှင့်တိုဘတ်ဂို (၁၉၆၇၊ ပုဒ်မ ၅ (၂) (ဆ)) တို့ ရှိသည်။

တရားစွဲဆိုမှုများနှင့် စီရင်မှုများ

ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားစီရင်မှုများ၌ စွဲဆိုခံရသူအတွက်ဖြစ်စေ၊ သက်သေထွက်ဆို သူများအတွက်ဖြစ်စေ ဘာသာပြန်အကူအညီ ရရှိပိုင်ခွင့်သည် ရုံးသုံးဘာသာစကားဖြင့် ဆောင်ရွက်သည့် တရားစွဲဆိုမှု၌ ယေဘုယျအသုံးပြုရမည့် ဘာသာစကားကို မပြောင်းလဲ စေပါ။ ထို့ပြင် အထက်၌ဖော်ပြခဲ့သည့် တူညီသောဥပဒေကျင့်သုံးခံရခွင့်သည် တရားသူကြီး ရှေ့မှောက် ရောက်ရှိလာကြသည့် တရားတပေါင်များအနက် အများစုဖြစ်သည့် ရာဇဝတ်မှု မဟုတ်သော တရားစွဲဆိုမှုများနှင့် များသောအားဖြင့် မသက်ဆိုင်ပါ။ တရားစွဲဆိုမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဘာသာစကားတစ်ခုကို ရုံးသုံးအဆင့် သတ်မှတ်ထားသည့် ဘာသာစကားစုံ လူ့ အဖွဲ့အစည်းများ၌ ဥပဒေအကြံပေးများနှင့် တရားသူကြီးများတို့ အပါအဝင် တရားစွဲဆိုမှု ဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံးတွင် ထိုဘာသာစကားဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကားတစ်ခုကို ဥပဒေစနစ်၏ ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် သတ်မှတ်ထားရန်လိုအပ်သည်ဖြစ်ရာ ၎င်းကို ဖော်ဆောင်ရာ၌ အလွန်ပင်ရှုပ်ထွေးပြီး အကုန်အကျများနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဥပမာ အားဖြင့် တရားစွဲဆိုရာနှင့် စီရင်ချက်ချရာတို့၌ ဘာသာစကားခွဲခြားထားခြင်း ကဲ့သို့သော အခြားရွေးချယ်စရာများ ရှိပါသည်။

ဘာသာစကားစုံနိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဤအရေးကိစ္စအတွက် အောက်ပါချဉ်းကပ်နည်း သုံးခုအနက်မှတစ်ခုကို အသုံးပြုပါသည်။

ပထမချဉ်းကပ်နည်း၌ ရုံးသုံးဘာသာစကားနှစ်မျိုးဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက တရားရုံးများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကနေဒါတွင် မည်သည့် ဖက်ဒရယ်တရားရုံး၌မဆိုဖြစ်စေ၊ ကွီးဘတ်ပြည်နယ်၏ မည်သည့်တရားရုံး၌မဆို ဖြစ်စေ တင်သွင်းသည့်တိုင်ကြားစာတွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပြင်သစ်ဘာသာစကားကိုသော်လည်းကောင်း အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည် (၁၈၆၇၊ ပုဒ်မ ၁၃၃)။ ထို့နောက် ဖက်ဒရယ်တရားရုံးများနှင့် နယူးဘရမ်း ဝှစ်ခ်ပြည်နယ် တရားရုံးများတို့တွင် တရားစွဲဆိုရာ၌ မည်သည့်ကဏ္ဍအတွက်မဆို အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ပြင်သစ်ဘာသာစကား အသုံးပြုနိုင်ခွင့်ကိုခြုံငုံမိစေရန် ထိုအခွင့် အရေးကို ချဲ့ထွင်ခဲ့ကြသည် (၁၉၈၂၊ ပုဒ်မ ၁၉ နှင့် ၁၉.၁)။

ဒုတိယချဉ်းကပ်နည်းအဖြစ် အလွှာစုံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သည် ဘာသာစကား လူနည်းစုများက လူများစုဖြစ်နေသည့် ပြည်နယ်များကို တရားခွင့်သုံး ဘာသာစကား ရွေးချယ်နိုင်သော အခွင့်အာဏာမျိုး ပေးနိုင်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ပြည်နယ် တရားချုပ်ရုံးများ၌ တရားစွဲဆိုရာတွင် အသုံးပြုသော ဘာသာစကားသည် အင်္ဂလိပ် (တရား လွှတ်တော်ချုပ်၌လည်းသုံးသည်) ဖြစ်သည်။ တရားရုံးချုပ်၌ တရားစွဲဆိုရာတွင် ဟင်ဒီကို ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံ၏ရုံးသုံးဘာသာစကားကိုဖြစ်စေ အသုံးပြုခွင့်ပေးပြီး မူအားဖြင့်လည်း အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကား အသုံးပြုမှုကိုပယ်ဖျက်မည့် (သို့သော်လည်း မည်သည့်ပြည်နယ်ကမျှ မပယ် ဖျက်သေး) ဥပဒေမျိုးရေးဆွဲရန် ပြည်နယ်များ၌ အခွင့်အာဏာရှိသည်။ သို့သော် အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကားသာအသုံးပြုသော တရားလွှတ်တော်ချုပ်ထံ အယူခံတင်မှုများကို ပံ့ပိုးနိုင်စေ ရန်အလို့ငှာ စီရင်ချက်များ၌ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားသာ အသုံးပြုရမည်ဆိုသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက် (၁၉၄၉၊ ပုဒ်မ ၃၄၈) ကိုမူ မပြောင်းလဲနိုင်ပါ။

တတိယချဉ်းကပ်နည်း၌ အစိုးရအနေဖြင့် အလွှာစုံအုပ်ချုပ်ရေး ဟုတ်သည်ဖြစ်စေ၊ မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ တရားခွင့်သုံးဘာသာစကား သတ်မှတ်နိုင်သော အခွင့်အာဏာမျိုးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အပ်နှင်းနိုင်သည်။ ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံ၌ ဒေသအလိုက် ခွဲခြားစီစဉ် ထားသောတရားရုံးများသည် ဖက်ဒရယ်မူအရ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည့်အပြင် တရားစွဲဆို မှု၌ အသုံးပြုသောဘာသာစကားကို တရားရုံးရှိရာဒေသ၏ ဘာသာစကားပေါ် မူတည်၍ ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်သည်။

ဥပဒေပြုရေး

ဘာသာစကားစုံ နိုင်ငံများတွင် ဘာသာစကားတစ်ခုသည် ဥပဒေပြုရေး၌ ရုံးသုံးဘာသာစကား ဖြစ်နေပါက မည်သည့်ကဏ္ဍများအတွက် ဖြစ်သနည်းဟူ၍ မေးခွန်းထုတ်ရပါမည်။ ဥပမာအားဖြင့် မူကြမ်းများ၊ ပြင်ဆင်ချက်များ၊ ဥပဒေများကဲ့သို့သော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းစာများ၌ အသုံးပြုပါသလား။ အဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့်လည်း ဥပဒေပြုရေးနှင့် ကော်မတီတို့၏ အစီအစဉ်များ၌ အသုံးပြုပါသလား။ တရားစီရင်ရေးမှာကဲ့သို့ပင် ဥပဒေပြုရေး၌လည်း လူနည်းစုဘာသာစကားတစ်ခုကို ရုံးသုံးအဖြစ် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်းသည် လူနည်းစုဘာသာစကားဖြင့် မှတ်ချက်ပေးလာသော ဥပဒေပြုအမတ်အတွက် လက်တန်းစကားပြန် ထားရှိပေးခြင်းထက် ပိုမို၍ရှုပ်ထွေး၊ အကုန်အကျများ၊ ကျယ်ပြန့်ပါသည်။ တရားစီရင်ရေးမှာကဲ့သို့ပင် ဥပဒေပြုရေး ဆွေးနွေးချင့်ချိန်မှုနှင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းမှုတို့၌ ရုံးသုံးဘာသာစကားများ ပိုင်းခြားအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

ဥပဒေပြုရေး ဆွေးနွေးချင့်ချိန်မှုများ

ဥပဒေပြုရေး ဆွေးနွေးချင့်ချိန်မှုများတွင် ဘာသာစကားတစ်ခုမက အသုံးပြုရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအချို့၌ ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ဆွေးနွေးခန်းများတွင် ဆွာဟီလီ၊ အင်္ဂလိပ်နှင့် ကင်ညာသင်္ကေတဘာသာစကားတို့ကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ကင်ညာ သင်္ကေတဘာသာစကားကို ထည့်သွင်းထားခြင်းသည် မသန်စွမ်းသူများအရေးကို ရုံးသုံးဘာသာစကား မူဝါဒ၌ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အီရတ်နိုင်ငံ၏ လွှတ်တော်၌ ကာဒစ်ရှီဘာသာစကားကိုဖြစ်စေ၊ အာရဗီဘာသာစကားကိုဖြစ်စေ အသုံးပြုနိုင်သည် (အီရတ်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၂၀၀၅၊ ပုဒ်မ ၄)။ ဗဟိုဦးစီးစနစ်အတွက် ဥပမာနိုင်ငံမှာ စင်္ကာပူဖြစ်ပြီး ၎င်းတွင် မလေး၊ အင်္ဂလိပ်၊ တရုတ်နှင့် တမီးလ်ဟူ၍ ရုံးသုံးဘာသာစကားလေးခုကို အသုံးပြုသည်။ ဥပဒေ၌တစ်မျိုးတစ်ဖုံပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိပါက ဥပဒေပြုရေးတွင် ၎င်းတို့အားလုံးကို အသုံးပြုနိုင်သည်ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပယ်ဖျက်ပြောင်းလဲနိုင်သောကိစ္စဖြစ်သည် (၁၉၆၃၊ ပုဒ်မ ၅၃ နှင့် ၁၅၃ က)။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား အဓိကပြောဆိုသော အာဖရိကဒေသများရှိ ဘာသာစကားစုံ နိုင်ငံအချို့တွင် အင်္ဂလိပ်ကို ပယ်ဖျက်ပြောင်းလဲနိုင်သော မူလရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း အခြားဘာသာစကားများကို ထပ်ဆောင်းသတ်မှတ်နိုင်စေရန်လည်း လမ်းဖွင့်ပေးထားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လိုက်ဘေးရီးယားနိုင်ငံ၏ ဥပဒေပြုရေး၌ အင်္ဂလိပ်သည် ရုံးသုံးဘာသာစကားဖြစ်သော်လည်း ‘လွှတ်တော်၏ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် အတည်ပြုသည့်အတိုင်း’ နှင့် ‘လုံလောက်စွာ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားပြီး

ဖြစ်ပါက’ ဟူသည့် အခြေအနေနှစ်ရပ်နှင့် ပြည့်စုံသော အခြားဘာသာစကားတစ်ခုကိုဖြစ်စေ၊ တစ်ခုမကကိုဖြစ်စေအသုံးပြုနိုင်သည် (လိုက်ဘေးရီးယား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၈၆၊ ပုဒ်မ ၄၁)။

အခြားချဉ်းကပ်နည်းကိုမူ ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်း (၂၀၂၀) ၌ တွေ့နိုင်သည်။ ၎င်းတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားဖြင့်အပြင် ‘ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခြားမည်သည့်ဘာသာစကားမဆို’ဖြင့်လည်း လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ သို့ဖြစ်ရာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် အပြုသဘောဆုံးဖြတ်ချက်မျိုး (ဥပမာ - ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုခြင်းဖြင့်) မလိုအပ်ဘဲ အခွင့်အရေးပေးထားသည် (ပုဒ်မ ၁၅၇ (၁)။ ထို့ပြင် ဘာသာပြန်ဆိုမှု ပြည့်ဆည်းပေးသော်လည်း လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အားလုံး လက်တွေ့အသုံးပြုရမည့် အင်္ဂလိပ်နှင့် ဂမ်ဘီယာနယ်စပ်ဘာသာစကားတို့အတွက်သာဖြစ်သည် (ပုဒ်မ ၁၅၇ (၂)။

ဇယားကွက် (၄.၅) နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ အမျိုးသားလွှတ်တော်အတွက် ရုံးသုံးဘာသာစကားများ

နိုင်ဂျီးရီးယားသည် ဘာသာစကားအရ အလွန်ကွဲပြားစွာလင်ပြီး နိုင်ငံအတွင်း ဘာသာစကားပေါင်း ၅၀၀ ကျော် ပြောဆိုသည်။ အသုံးများဆုံး အာဖရိကဘာသာစကားများအနက် သုံးမျိုးမှာ ဟောင်ဆာ၊ အီဘိုနှင့် ယော်ရူဘာတို့ ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရှိ လူဦးရေအများဆုံး တိုင်းရင်းသားသုံးမျိုး၏ ဘာသာစကားများ ဖြစ်သည်။ ထိုဘာသာစကားများကို နိုင်ငံသားအများစုက မပြောဆိုကြပေ။ နိုင်ဂျီးရီးယားသည် ဗြိတိသျှကိုလိုနီဖြစ်ခဲ့ဖူးရာ အင်္ဂလိပ်သည်လက်တွေ့အားဖြင့် ပေါင်းကူးဘာသာစကားဖြစ်နေသည်။ ဤသို့ဖြင့် အင်္ဂလိပ်သည် အမျိုးသားအဆင့် နိုင်ငံရေးကိစ္စများတွင် အဓိကအသုံးပြုသော ဘာသာစကား ဖြစ်သည်။

နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၁၉၉၉) ၌ ‘အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ လုပ်ငန်းကိစ္စများကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားဖြင့်အပြင် ဟောင်ဆာ၊ အီဘိုနှင့် ယော်ရူဘာ ဘာသာစကားတို့အတွက် ပြည့်စုံလုံလောက်စွာ စီစဉ်ပြင်ဆင်ထားပြီးပါကလည်း ထိုဘာသာစကားများဖြင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရမည်’ ဟူ၍ ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (ပုဒ်မ ၅၅)။ ဥပဒေပြုရေးအစီအစဉ်များအတွက် အင်္ဂလိပ်သည် ရုံးသုံးဘာသာစကားဖြစ်ပြီး ဟောင်ဆာ၊ အီဘိုနှင့် ယော်ရူဘာတို့လည်း ရုံးသုံးဖြစ်လာနိုင်သော်ငြား လုံလောက်စွာစီစဉ်ပြင်ဆင်ထားရမည် ဟူ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ပြဋ္ဌာန်းထားသဖြင့် လက်တွေ့အသုံးပြုရေး၌ ကြန့်ကြာနေသည်။ ဤအချက်သည် ဘဏ္ဍာရေးနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးတို့၌ အခက်အခဲများ ရှိကြောင်းကို သွယ်ဝိုက်၍ အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါဘာသာစကားသုံးမျိုးကို အမျိုးသားလွှတ်တော်အတွက် ရုံးသုံးအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းအားဖြင့် ဤပြဋ္ဌာန်းချက်သည် လူတိုင်းအကျိုးဝင်ရေး သင်္ကေတတင်စကားလည်း ပါးပါသည်။

ဥပဒေပြုရေး

ဖွဲ့စည်းအခြေခံဥပဒေအချို့သည် ရုံးသုံးဘာသာစကားတစ်ခုမကဖြင့် ဥပဒေပြုနိုင်စေရန် ပြဋ္ဌာန်းပေးထားပါသည်။ ဤအတွက် ချဉ်းကပ်နည်းတစ်ခုမှာ ဆွေးနွေးချဉ်းချိန်ရေး၌ အသုံးပြုသောဘာသာစကားကို ဥပဒေပြုရေး၌လည်း အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ကနေဒါနိုင်ငံ၌ဆိုလျှင် ဖက်ဒရယ်ဥပဒေများကို အင်္ဂလိပ်နှင့်ပြင်သစ် နှစ်ဘာသာစကားဖြင့် ထုတ်ပြန်ရသည် (၁၈၆၇၊ ပုဒ်မ ၁၃၃၊ ၁၉၈၂၊ ပုဒ်မ ၁၃၁)။ ကွီးဘတ်ပြည်နယ် (၁၈၆၇၊ ပုဒ်မ ၁၃၃) နှင့် နယူးဘရမ်းဝှစ်ခဲပြည်နယ်(၁၉၈၂၊ ပုဒ်မ ၁၈ (၂)) တို့တွင်လည်း ထိုနည်းလည်းကောင်း ပင်ဖြစ်သည်။ ကနေဒါနိုင်ငံ၌ ရုံးသုံးဘာသာစကား နှစ်ခုတည်းသာရှိသဖြင့် ဤချဉ်းကပ်နည်းကိုအသုံးပြုနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်အသီးသီး၌ အင်္ဂလိပ်နှင့် ဟင်ဒီတို့အပြင် လက်တွေ့အသုံးပြုနေသော ရုံးသုံးဘာသာစကားပေါင်း တစ်ဒါဇင်ကျော်ရှိသော အိန္ဒိယကဲ့သို့နိုင်ငံမျိုး၌မူ ကနေဒါ၏ချဉ်းကပ်နည်းကိုအသုံးပြုရန် ခက်ခဲနိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ လွှတ်တော်ကတစ်မျိုးတစ်ဖုံ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဥပဒေအားလုံး၌ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကိုသာ အသုံးပြုရမည်ဟူ၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည် (၁၉၄၉၊ ပုဒ်မ ၃၄၈ (၁))။ ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်သည် ဥပဒေတစ်ခု၏အင်္ဂလိပ်မူကွဲနှင့် အခြားဘာသာစကားဖြင့် ပြုစုထားသော မူကွဲတို့အကြားကွဲလွဲနေခဲ့သော် အင်္ဂလိပ်မူကွဲကိုသာအတည်ဟု မှတ်ရမည်ဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်ပေသည်။ လက်တွေ့၌ ယင်းသည် ဥပဒေစနစ်၌ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား၏ အခရာကျမှုကို အားဖြည့်ပေးရန်ဖြစ်နေပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်နယ်ဥပဒေများသည် ဥပဒေပြုရေး၌ အင်္ဂလိပ်မဟုတ်သောအခြားဘာသာစကားများကို အသုံးပြုရန်ပြဋ္ဌာန်းပေးနိုင်သော်လည်း အင်္ဂလိပ်မူကွဲသည်သာလျှင် အတည် (၁၉၄၉၊ ပုဒ်မ ၃၄၈ (၂)) ဖြစ်သဖြင့် လက်တွေ့အားဖြင့်မူ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား၏ အခရာကျမှုကိုအားဖြည့်ပေးရာ ရောက်နေပါသည်။

၅။ ဒီဇိုင်းပုံစံဆိုင်ရာထပ်ဆောင်းထည့်သွင်းစဉ်းစားစရာများ

ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရတာဝန်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအချို့သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားဘာသာစကား ပြောဆိုသူများ အတွက် အထူးသဖြင့် ပညာရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အခွင့်အရေးများပေးပါသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများသည် အဆင်ပြေအရ ကွဲပြားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကိုလမ်ဘီယာနိုင်ငံတွင် ဘာသာစကားနှစ်မျိုးဖြင့် သင်ကြားရန် (၁၉၉၁၊ ပုဒ်မ ၁၀) ပြဋ္ဌာန်းထားသော်လည်း ဘရာဇီးနိုင်ငံ၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအတွက် အစိုးရ၏ ပေါ်တူဂီဘာသာစကားသုံးပညာရေးနှင့်တန်းတူတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားဖြင့်သင်ကြားခွင့် (၁၉၈၈၊ ပုဒ်မ ၂၁)၊ ဗင်နီဇွဲလား၌မူ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပညာရေးစနစ်ရရှိပိုင်ခွင့် (၁၉၉၉၊ ပုဒ်မ ၁၂၁) ပေးထားသည်။ ဘိုလီဗီးယား၏ ချဉ်းကပ်နည်း၌မူ အထက်တန်းနှင့် အဆင့်မြင့်ပညာရေးအဆင့်များ အပါအဝင် ပညာရေးစနစ်တစ်ခုလုံး၌ ဘာသာစကားစုံဖြစ်စေရန် ကတိကဝတ်ထားရှိကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းပါသည် (၂၀၀၉၊ ပုဒ်မ ၇၈ (၂)၊ ၈၀ (၂)၊ ၉၁ (၂) နှင့် ၉၅ (၂))။

ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အပြန်အလှန်အကျိုးပြုပုံ

ဘာသာစကားအခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် နယ်ပယ်စုံသက်ရောက်ပါသည်။ လူမျိုး၊ လိင်ဖြစ်တည်မှု၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှု၊ လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှု အစရှိသည့် အကြောင်းရင်းများပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရန် တားမြစ်သောပြဋ္ဌာန်းချက်၌ ဘာသာစကားကိုလည်း ထည့်သွင်းထားလေ့ ရှိကြသည်။ ဤတွင် အဓိကကျသောမေးခွန်းမှာ ဘာသာစကားအခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် တားမြစ်ထားခြင်းကို ဘာသာစကားအနည်းငယ်အား ရုံးသုံးအဖြစ် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း၊ ထိုဘာသာစကားများအကြား ဆက်လက်ပိုင်းခြားခြင်းတို့နှင့် မည်သို့ချိန်ညှိမည်နည်းဟူ၍ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ် အဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူမှုနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စမျိုးဖြစ်သည်။ မည်သည့်ရုံးသုံးဘာသာစကားမဆိုအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေးအပိုဒ်၏ချွင်းချက်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ၎င်းမှကင်း

လွတ်ခွင့်ပေးရန်လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ပြဋ္ဌာန်းထားချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးများက စိစစ်နိုင်သည်။

ပုဂ္ဂလအဆင့် ဘာသာစကားအသုံးပြုမှု

ပေါင်းကူးဘာသာစကား (သို့) လူများစုဘာသာစကားအပြင် လူနည်းစုများဘာသာ စကားများသည် ရုံးသုံးအဆင့် ရှိပါက လူနည်းစုများအတွက် ၎င်းတို့၏ဘာသာစကားများ အား အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၏ပြင်ပ၌ အသုံးပြုပိုင်ခွင့်ကိုလည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းပေးရပါမည်။ ဤသို့သော ပုဂ္ဂလအဆင့်ပြောဆိုဆက်သွယ်မှုများဟူသည်၌ ဝန်းကျင် အခြေအနေအမျိုးမျိုး အကျိုးဝင်ပါသည်။ အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် ၎င်းတို့သည် နေအိမ်တွင်းနှင့် မိသားစုတွင်း ပြောဆိုဆက်သွယ်ခြင်း နှင့်သက်ဆိုင်ပါသည်။ အလယ်အလတ်အဆင့်အား ဖြင့် အသိုက်အဝန်းထဲရှိ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများ၊ ဘာသာရေး အဖွဲ့အစည်းများတို့နှင့်ဆိုင်သောသင်းပင်းဖွဲ့စည်းမှုများဖြစ်သည်။ အမြင့်ဆုံးအားဖြင့်မူ ဆိုင်း ဘုတ်များ၊ စားသုံးသူဝန်ဆောင်မှုနှင့် လုပ်ငန်းခွင်တို့၌အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကားလည်း အကျိုးဝင်သော စီးပွားကူးသန်းရေးဖြစ်သည်။ တူညီသောဥပဒေကျင့်သုံးခံရခွင့်နှင့်အလား တူပင် ဤအခွင့်အရေးများသည် ဘာသာစကားလူနည်းစု သုံးမျိုးစလုံး (ကိုယ့်ကြမ္မာကိုယ် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တောင်းဆိုသူများနှင့် မတောင်းဆိုသူများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ)အတွက် လက် တွေ့ကျကျ အရေးပါပါသည်။

လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်၊ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းခွင့်၊ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည် ခွင့် အစရှိသည့် လူ့အခွင့်အရေးများသည် ထိုလုပ်ဆောင်မှုများ၌ အသုံးပြုမည့် ဘာသာစကား အား ရွေးချယ်ခြင်းနှင့်လည်း သက်ဆိုင်ပါသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံသားတို့၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများ၌ ပါဝင်နေလေ့ရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း ပုဂ္ဂလအဆင့် ဘာသာ စကားအသုံးပြုမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအား ကာကွယ်ပေးသည့် သီးခြားပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအများအပြား၌ ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားပါသည်။

လူတိုင်းအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုရှိသော ဘာသာစကားအသုံးပြုမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး

လူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားအသုံးပြုမှုနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး အစိုးရအဖွဲ့အစည်း များပြင်ပ၌ ပုဂ္ဂလအဆင့် အသုံးပြုခြင်းအတွက်ဟူ၍ အတိအကျသော်လည်းကောင်း၊ သွယ် ဝိုက်၍သော်လည်းကောင်း ကန့်သတ်ထားသည့် အားလုံးအတွက်အကျိုးဝင်သော အခွင့် အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအချို့၌ ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ထိုသို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက် များကို ဥပမာအားဖြင့် ဂမ်ဘီယာ (၁၉၉၆၊ ပုဒ်မ ၃၂)၊ ဂျော်ဂျီယာ (၁၉၉၅၊ ပုဒ်မ ၁၁)၊ အိန္ဒိယ

(၁၉၅၀၊ ပုဒ်မ ၂၉)၊ မာလာဝီ (၁၉၉၄၊ ပုဒ်မ ၂၆)၊ မလေးရှား (၁၉၅၇၊ ပုဒ်မ ၁၅၂)၊ မြန်မာ (၂၀၀၈၊ ပုဒ်မ ၃၅၄)၊ နယူးဇီလန် (၁၉၉၀၊ ပုဒ်မ ၂၀)၊ နိုင်ဂျာ (၂၀၁၀၊ ပုဒ်မ ၅)၊ ပါကစ္စတန် (၁၉၇၃၊ ပုဒ်မ ၂၈)၊ ပိုလန် (၁၉၉၇၊ ပုဒ်မ ၃၅)၊ ရိုမေးနီးယား (၁၉၉၁၊ ပုဒ်မ ၃၂) နှင့် ဆူဒန် (၂၀၀၉၊ ပုဒ်မ ၆၆) တို့တွင်အနှံ့အပြားတွေ့နိုင်ပါသည်။ ဘိုလီဗီးယား (၂၀၀၉၊ ပုဒ်မ ၃၀ (၂)(၉))၊ ဘရာဇီး(၁၉၈၈၊ ပုဒ်မ ၂၁၀ (၂))၊ ကိုလမ်ဘီယာ (၁၉၉၁၊ ပုဒ်မ ၁၀)၊ ကိုစတာရီကာ (၁၉၄၉၊ ပုဒ်မ ၇၆)၊ အီကွေဒေါ (၂၀၀၈၊ ပုဒ်မ ၂)၊ အယ်လ်ဆာဗေးဒိုး (၁၉၈၃၊ ပုဒ်မ ၆၂)၊ မက္ကဆီကို (၁၉၁၇၊ ပုဒ်မ ၂ (က)(၄))၊ နီကာရာဂွာ (၁၉၈၇၊ ပုဒ်မ ၉၀) နှင့် ပါရာဂွေး (၁၉၉၂၊ ပုဒ်မ ၁၄၀) ဟူသည့် လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများ၌ ပုဂ္ဂလိကအဆင့် ဘာသာစကားအသုံးပြုမှုကို ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများအတွက်ဟူ၍ ကန့်သတ်ထားသည်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားဘာသာစကား များကို အသိအမှတ်ပြု၊ အလေးထားရမည့် အစိုးရတာဝန်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် အတိ အကျသော်လည်းကောင်း၊ သွယ်ဝိုက်၍သော်လည်းကောင်း ကန့်သတ်ထားပါသည်။

ဤအခွင့်အရေးများသည် ယဉ်ကျေးမှုထုံးတမ်းစလေ့များ၌ ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခွင့်နှင့် ဆိုင်သော ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင်လည်း ပါဝင်နေလေ့ရှိပါသည်။

ပုဂ္ဂလိကကျောင်း ပညာရေးဆိုင်ရာ ဘာသာစကားအခွင့်အရေး

အစိုးရမှ ဖွင့်လှစ်ထားခြင်းဖြစ်စေ၊ ငွေထောက်ပံ့ထားခြင်းဖြစ်စေ၊ နှစ်မျိုးလုံးဖြစ်စေ ပြုထားသည့် လူနည်းစုဘာသာစကားပြော စာသင်ကျောင်းများနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စမှာမူ ဘာသာစကားလူနည်းစုများအဖို့ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားဖြင့် သင်ကြားမည့် ပုဂ္ဂလိက ကျောင်းများ တည်ထောင်လုပ်ကိုင်ခွင့်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအခွင့်အရေးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၌ အတိအကျပြဋ္ဌာန်းနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ (၁၉၉၄) တွင် လူနည်းစုများအတွက် ၎င်းတို့၏စာသင်ကျောင်းများနှင့် နိုင်ငံအတွင်းရှိ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများတို့၌ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားဖြင့် သင်ယူလေ့လာ ခွင့်ကို ပြဋ္ဌာန်းထားသည် (ပုဒ်မ ၅၃)။ ဘူဂေးရီးယားနိုင်ငံတွင် ဘာသာစကားလူနည်းစုများ သည် မသင်မနေရသင်ယူရမည့် ဘူဂေးရီးယန်းဘာသာစကားအပြင် ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကားများကိုလည်း သင်ယူရန်အခွင့်အရေးရှိသည် (ဘူဂေးရီးယား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ၁၉၉၁၊ ပုဒ်မ ၃၆)။ တူရကီနိုင်ငံ၌မူ မည်သည့်အစိုးရကျောင်း၌မဆိုဖြစ်စေ၊ မည်သည့် ပုဂ္ဂလိကကျောင်း၌မဆိုဖြစ်စေ တိုင်းတပါးဘာသာစကားများကို ဒုတိယဘာသာစကားအဖြစ် သင်ကြားနိုင်သော်ငြား တူရကီမဟုတ်သော အခြားဘာသာစကားများကို မိခင်ဘာသာစကား အဖြစ် သင်ကြားခြင်းမပြုရန် တားမြစ်ထားသည် (ပုဒ်မ ၄၂)။

ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍဆိုင်ရာ ဘာသာစကားဥပဒေများ

နိုင်ငံအစိုးရများသည် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဘုံလက္ခဏာကို မြှင့်တင်ရန်အလို့ငှာ ပုဂ္ဂလိက အဆင့် ဘာသာစကားအသုံးပြုမှုပေါ် စည်းကမ်းကြပ်မတ်လာနိုင်သည်။ ပုဂ္ဂလိကအဆင့် ဘာသာစကားအသုံးပြုမှုဆိုင်ရာ အားလုံးအကျိုးဝင်သော အခွင့်အရေးကိုဖြစ်စေ၊ လစ်ဘရယ်မှု တစ်ခုခုကိုဖြစ်စေ အခြေခံလျက် ထိုဥပဒေများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ စိန်ခေါ်ကန့်ကွက်လာနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ပြင်သစ်စကားပြော ကွီးဘတ်ပြည်နယ်သည် ဆိုင်းဘုတ်များ၊ ပိုစတာများ၊ ကြော်ငြာများ၌ ပြင်သစ်ဘာသာစကားကိုသာ အသုံးပြုရန် သတ်မှတ်သည့် ဥပဒေကိုရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ယင်းဥပဒေသည် ပြင်သစ်ဘာသာစကား အသုံးပြုမှုကိုမြှင့်တင်ရန်ဟူသည့် ဥပဒေနှင့်ညီသော ရည်ရွယ်ချက်အတိုင်း ဖြစ်သော်လည်း လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကို ချိုးဖောက်နေပြီး မျှတခြင်းမရှိဟူ၍ တရားရုံးများက စီရင်ချက်ချခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပြင်သစ်ဘာသာစကားအား အဓိကအသုံးပြုရန် သတ်မှတ်သည့် ဥပဒေပြင်ဆင်ချက်ကို ကွီးဘတ်ပြည်နယ်က ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

၆။ နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ (ဘဏ္ဍာသတ်ရှိသော) ဘာသုံးကဏ္ဍ

နိုင်ငံတကာဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဤရွေးချယ်မှုများ ပြုလုပ်ကြသည့် ဥပဒေဝန်းကျင်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်ပြီး စံပြုစရာအဖြစ် လွှမ်းမိုးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ရေးဆွဲရာ၌ အဆိုပါဥပဒေများကို လိုက်နာရနိုင်ပါသည်။

ECHR (ဥရောပကောင်စီ၊ ၁၉၅၀ ခုနှစ်)၊ ICCPR (OHCHR ၊ ၁၉၆၆ ခုနှစ်)၊ ACHR (OAS ၊ ၁၉၆၉ ခုနှစ်) နှင့် အာဖရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေးပဋိညာဉ် (ACHPR ၊ OAU ၊ ၁၉၈၁ ခုနှစ်) တို့ ကဲ့သို့သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနှင့် ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်များ၌ လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်၊ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းခွင့်၊ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ခွင့် အစရှိသည့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားပါသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများသည် ပုဂ္ဂလိကအဆင့် ဘာသာစကားအသုံးပြုခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးပါသည်။ ထို့ပြင် ECHR၊ ICCPR နှင့် ACHR တို့သည် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးစနစ်၌ စွဲချက်တင်၊ တရားစွဲဆိုခံရသူများအတွက် ဘာသာပြန်အကူအညီရပိုင်ခွင့်ကိုအာမခံပေးပါသည် (အခန်း (၄) ကို ရှု)။ အဆိုပါဥပဒေများအားလုံးသည် ဘာသာစကားအခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို တားမြစ်ပါသည်။ အရေးကြီးသော ဆုံးဖြတ်ချက်အဖြစ် ဗျူရိုကရက်အရာရှိများအနေဖြင့် ဘာသာစကားလူနည်းစု အသိုက်အဝန်းတစ်ခုထံ ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် ထိုလူနည်းစု၏ဘာသာစကားဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးစေရမည်ကို နိုင်ငံအစိုးရကငြင်းပယ်ပါက ဘာသာစကားအခြေခံသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမြောက်ကြောင်း ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကော်မတီ (၁၉၉၆) က ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည် (ဒီယာဂျီဒ် နှင့် နမီးဘီးယားနိုင်ငံ)။ ကွဲလွဲနေသော သဘောထားများကို မီးမောင်းထိုးပြသော်ငြား အစိုးရအနေဖြင့် ရုံးသုံးဘာသာစကားကိုဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားကိုဖြစ်စေ ရွေးချယ်သတ်မှတ်သည့်ပေါ် ကန့်သတ်မထားသော ကျဉ်းမြောင်းသည့် အဆိုမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။

ရုံးသုံးဘာသာစကားမူဝါဒနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဥပမာအားဖြင့် တရားစီရင်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး နှင့် အစိုးရ၏ ဌာနတွင်းဘာသာစကားတို့ကဲ့သို့သော အထက်ပါအရေးကိစ္စများသည် လူ့အခွင့်အရေးသဘောတူစာချုပ်များနှင့် အလွန်ပင်အလှမ်းဝေးပါသည်။

၇။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးဆိုင်ရာပေးခွန်းများ

- ၁။ သင့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ရုံးသုံးဘာသာစကား တစ်ခုကိုဖြစ်စေ၊ တစ်ခုမကဖြစ်စေ ရွေးချယ်သတ်မှတ်သင့်ပါသလား။ ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း ပြုမည်ဆိုပါက မည်သည့် အကျိုးကျေးဇူးများ ရမည်နည်း။ မပြုပါက မည်သည့်ဆိုးကျိုးများ ရမည်နည်း။
- ၂။ သင့်နိုင်ငံ၌ ရုံးသုံးဘာသာစကားမူဝါဒ၏ သမိုင်းကြောင်းမှာ အဘယ်နည်း။ ၎င်းသည် ယခင်၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စ ဖြစ်ခဲ့ပါသလား။ သင့်နိုင်ငံသည် ကိုလိုနီပြုခံရဖူးသည့် သမိုင်းကြောင်းရှိခဲ့ပါသလား။ ရှိခဲ့ပါက ထိုအချက်သည် ရုံးသုံး ဘာသာစကားမူဝါဒအရေး ခေတ်ပြိုင်ဆွေးနွေးမှုများကို ပုံသွင်းခဲ့ပါသလား။
- ၃။ သင့်နိုင်ငံတွင် ဘာသာစကားလူနည်းစု မည်သည့်အမျိုးအစားများ ရှိကြသနည်း။ ၎င်း တို့သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် တောင်းဆိုပါသလား။ ဒေသအရ စုစည်းလျက်ဖြစ်စေ၊ ပြန့်ကျဲလျက်ဖြစ်စေ နေထိုင်ကြပါသလား။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ ဖြစ်ပါသလား။ ရုံးသုံးဘာသာစကားမူဝါဒနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မည်သည့်အချက်များ တောင်းဆိုကြသနည်း။ တောင်းဆိုချက်အမျိုးအစားများ ကွဲပြားနေ (သို့) ထပ်တူကျနေပါသလား။
- ၄။ သင့်နိုင်ငံ၌ ရုံးသုံးဘာသာစကားမူဝါဒသည် အာဏာခွဲဝေပုံနှင့် ဆက်စပ်နေပါသလား။ ရုံးသုံးဘာသာစကားမူဝါဒသည် စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများထံ လက်လှမ်းမီမှုကို ဖန်တီး ပေးပါသလား။ ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာသည် ဘာသာစကားအရေး ဆွေးနွေးမှုများ၌ မည်သို့ပါဝင်သက်ဆိုင်နေသနည်း။ ဘာသာစကားလူနည်းစုများ၏တောင်းဆိုချက်များ သည် ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံတို့၌ သီးခြားစီသော်လည်းကောင်း၊ စုပေါင်း၍သော် လည်းကောင်း အခွင့်မသာမှုများအတွက် ဖြစ်ပါသလား။
- ၅။ ကုလသမဂ္ဂ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းသည် သင့်နိုင်ငံ၌ ဥပဒေ အဆင့် မည်မျှရှိသနည်း။ အသုံးပြုနိုင်သော ဘာသာစကားနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကြေညာ စာတမ်း၌ ဘာသာစကားနှင့်ဆိုင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြစ်စေ၊ အရေးကိစ္စများဖြစ်စေ ရှိပါသလား။

- ၆။ သင့်နိုင်ငံတွင် ရုံးသုံးဘာသာစကားမူဝါဒနှင့်ဆိုင်သော တောင်းဆိုချက်များကို လုပ်ငန်းဆောင်တာအရ ပိုင်းခြားထားပါသလား။ ဥပမာအားဖြင့် အစိုးရ၏ မဏ္ဍိုင်အမျိုးမျိုး (စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး) အလိုက်နှင့် ထိုအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု ရှုထောင့်အမျိုးမျိုး (ရုံးပြင်ပဆက်သွယ်မှုများ၊ ရုံးတွင်းဆွေးနွေးချင့်ချိန်မှုများ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ထုတ်ပြန်စာများ) အလိုက်ဟူ၍ ပိုင်းခြားပါသလား။
- ၇။ ရုံးသုံးဘာသာစကား တစ်ခုမကကို ရွေးချယ်သတ်မှတ်ရာ၌ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးနှစ်ရပ်စလုံးရှိ လက်တွေ့ကျသော အရေးကိစ္စများမှာအဘယ်နည်း။ ဤအရေးကိစ္စများ၏ အတိုင်းအတာသည် နောက်ခံအခြေအနေအလိုက်ကွဲပြားပါသလား။ ဥပမာအားဖြင့်ဆိုလျှင် အစိုးရ၏ဝန်ဆောင်မှုများ၌ ဘာသာစကားတစ်ခုမကဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းသည် အလားတူနည်းဖြင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်းထက်ဖြစ်စေ၊ တရားစွဲဆိုမှု၌ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းထက်ဖြစ်စေ ပိုမိုလွယ်ကူနေပါသည်။
- ၈။ နိုင်ငံရှိ ဘာသာစကားများကို ရုံးသုံးအဖြစ် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ရာတွင် ခိုင်မာသောသက်ရောက်မှုများမပြဋ္ဌာန်းဘဲ သတ်မှတ်ခြင်းသည် သင်္ကေတဆိုင်ရာအသိအမှတ်ပြုမှုအတွက် တန်ဖိုးတစ်စုံတစ်ရာ ရှိပါသလား။ နိုင်ငံရှိ ဘာသာစကားများကို ရုံးသုံးအဖြစ်ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်းအတွက် စံမှတ်ကျောက်များမှာ မည်သည်တို့ဖြစ်မည်နည်း။ အကန့်အသတ်ရှိသည့် သို့မဟုတ် အကောင်အထည်ဖော်မှုအား ရွေးဆိုင်းထားနိုင်သည့် ခိုင်မာသော သက်ရောက်မှုများနှင့် သင်္ကေတဆိုင်ရာအသိအမှတ်ပြုမှုတို့ကို ပေါင်းစည်းရန် ဖြစ်နိုင်မည်လား။
- ၉။ သင့်နိုင်ငံ၌ ရုံးသုံးဘာသာစကားအဆင့် သတ်မှတ်ပေးရေး တောင်းဆိုချက်များသည် အလွှာစုံအုပ်ချုပ်ရေး ဖော်ဆောင်ရန်အတွက်ဖြစ်စေ၊ ဘာသာစကားအလိုက် ပြည်နယ်သတ်မှတ်စေရန်အတွက်ဖြစ်စေ အလွှာစုံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဆက်စပ်ပါသလား။ ပြည်နယ်အစိုးရ၏ အခွင့်အာဏာနှင့် ရုံးသုံးဘာသာစကား မူဝါဒတို့အတွက် မည်သည့်ရွေးချယ်စရာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သနည်း။ ပေါင်းကူးဘာသာစကားတစ်ခု ရွေးချယ်သတ်မှတ်သင့်ပါသလား။ သတ်မှတ်မည်ဆိုပါက မည်သည့်ဘာသာစကား ဖြစ်မည်နည်း။
- ၁၀။ သင့်နိုင်ငံ၌ အစိုးရဝန်ဆောင်မှု မည်သည့်အမျိုးအစားများကို ရုံးသုံးဘာသာစကား တစ်ခုမကဖြင့် ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မည်နည်း။ ဘာသာစကားတစ်ခုမကဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးရန် တောင်းဆိုချက်သည် နိုင်ငံအနှံ့တွင် ဒေသအလိုက် ကွဲပြားကြပါသလား။

၁၁။ ဘာသာစကားလူနည်းစုများသည် ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားဖြင့်ပညာသင်ခွင့် ရရှိရေး တောင်းဆိုပါသလား။ မူလတန်း၊ အလယ်တန်း၊ အထက်တန်းတို့အနက် မည်သည့် အဆင့်(များ)အတွက်ဖြစ်သနည်း။ ၎င်းသည် အစိုးရကျောင်းပညာရေးအတွက် သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိကကျောင်းပညာရေးအတွက် ဖြစ်ပါသလား။ လူနည်းစုဘာသာစကားနှင့် ရုံးသုံး ဘာသာစကားတို့နှစ်မျိုးလုံးဖြင့် သင်ကြားသင်ယူသည့်ပညာရေးမျိုးဖြစ်နိုင်ပါသလား။

၈။ ဥပမာများ

ဇယား (၈.၁)။ အလွှာစုံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ရုံးသုံးဘာသာများအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက် ဥပမာများ

ချဉ်းကပ်နည်း	ပုဒ်မ	ပြဋ္ဌာန်းချက်
ပြည်နယ်အစိုးရ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကား အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဖြင့် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း	ဘယ်လ်ဂျီယံ (၁၈၃၁၊ ပုဒ်မ ၄)	‘ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံ၌ ဒတ်ချ်ဘာသာစကားပြော ဒေသ၊ ပြင်သစ်ဘာသာစကားပြော ဒေသ၊ ထိုဘာသာစကား နှစ်မျိုးလုံး ပြောဆိုသော မြို့တော် ဘရပ်ဆဲလ်ဒေသ နှင့် ဂျာမန်ဘာသာစကားပြော ဒေသ ဟူ၍ ဘာသာစကားအရ ဒေသလေးခု ဖွဲ့စည်းပါဝင်သည်။’
ပြည်နယ်အစိုးရများ ထံ အခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းခြင်း	နီပေါ (၂၀၁၅၊ ပုဒ်မ ၇)	‘၁။ ဒေဝါဏဂီရီစာဖြင့် ရေးသော နီပေါလီဘာသာစကားကို နီပေါနိုင်ငံ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကား ဟု သတ်မှတ်သည်။’ ‘၂။ ပြည်နယ်တစ်ခုသည် နီပေါလီဘာသာစကား အပြင် ၎င်းရှိ လူများစုပြောဆိုသည့် နိုင်ငံတော်ဘာသာစကား တစ်ခုကိုဖြစ်စေ၊ တစ်ခုမကကိုဖြစ်စေ ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် ပြည်နယ်ဥပဒေနှင့်အညီ ရွေးချယ်ရမည်။’
ရုံးသုံးဘာသာစကား နှစ်ခု ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း	စပိန် (၁၉၇၈၊ ပုဒ်မ ၃)	‘၁။ ကတ်စတေးလီယန်းသည် နိုင်ငံတော်၏ ရုံးသုံးစပိန်ဘာသာစကား ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသားတိုင်းသည် ထိုဘာသာစကားကို သင်ယူရန် တာဝန်ရှိပြီး အသုံးပြုရန် အခွင့်အရေးရှိသည်။’ ‘၂။ အခြားသော စပိန်နယ်ဘာသာစကားများသည် သက်ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရပြည်နယ်များ၌ ထိုပြည်နယ်၏ ဥပဒေနှင့်အညီ ရုံးသုံးဘာသာစကား ဖြစ်စေရမည်။’

<p>ပြည်နယ်အစိုးရများ ထံ နည်းပါးသော (သို့) အခြေအနေပေါ် မူတည်သော အခွင့် အာဏာမျိုး အပ်နှင်း ခြင်း</p>	<p>ခရိုအေးရှား (၁၉၉၁၊ ပုဒ်မ ၁၂)</p>	<p>‘ခရိုအေးရှားဘာသာစကားနှင့် လက်တင်စာတို့ကို ခရိုအေးရှားသမ္မတနိုင်ငံ၏ ရုံးသုံးအဖြစ် သတ်မှတ် သည်။ ပြည်နယ်များ၌ အခြားဘာသာစကားတစ်ခု အပြင် ဆီရီလစ်စာ (သို့) အခြားစာတစ်မျိုး ကို လည်း ခရိုအေးရှားဘာသာစကားနှင့် လက်တင်စာ တို့နှင့်အတူ ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့် အခြေအနေများနှင့်အညီ ရုံးသုံးအဖြစ် အသုံးပြု နိုင်သည်။’</p>
<p>ပေါင်းကူး ဘာသာစကားများ</p>	<p>ဆီနီဂေါ (၂၀၀၁၊ ပုဒ်မ ၁)</p>	<p>‘ဆီနီဂေါသမ္မတနိုင်ငံ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကားသည် ပြင်သစ်ဘာသာစကား ဖြစ်သည်။ ဒီယိုလာ၊ မလင် ကီ၊ ပူလာ၊ ဆဲရေရီ၊ ဆောန်နင်ကီနှင့် ဝိုလော့ဖ်တို့ အပြင် နိုင်ငံတွင်းအသုံးပြုပြီး ဥပဒေ၌ ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သော အခြားဘာသာစကား ဟူသမျှကို လည်း နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားများအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။’</p>

ဇယား (၈၀၂)။ ဘာသာစကားများနှင့် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းတို့အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်ဥပမာများ

ချဉ်းကပ်နည်း	နိင်ငံ	ပြဋ္ဌာန်းချက်
<p>နိုင်ငံအစိုးရနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံရေး၌ ရုံးသုံးဘာသာစကားများ ပြောဆိုသူ လူနည်းစုများအတွက် အခွင့်အရေးနှစ်မျိုးတွဲပေးခြင်း</p>	<p>မြောက်မက်ဆီဒိုးနီးယား (၂၀၁၁၊ ပြင်ဆင်ချက် (၅))</p>	<p>‘မက်ဆီဒိုးနီးယန်းမဟုတ်သော ရုံးသုံးဘာသာစကား အခြားတစ်မျိုးမျိုးကို ပြောဆိုသူများက ဒေသလူဦးရေ၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းထက်မနည်း ရှိနေသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများ၌ နေထိုင်ကြသူတိုင်းသည် ဗဟိုအစိုးရ၏ သက်ဆိုင်ရာ ဒေသန္တရနှင့် ဆက်ဆံပြောဆိုရာတွင် အဆိုပါ ဘာသာစကားကို အသုံးပြုနိုင်ပြီး ထိုရုံးသည်လည်း မက်ဆီဒိုးနီးယန်းဖြင့်သာမက ယင်းဘာသာစကားဖြင့်ပါ အကြောင်းပြန်ရမည်။ မည်သူ မဆိုသည် ဗဟိုအစိုးရ၏ ပင်မရုံးများနှင့်ဆက်သွယ်ပြောဆိုရာ၌ မည်သည့်ရုံးသုံးဘာသာစကားမဆိုကို အသုံးပြုနိုင်ပြီး ထိုရုံးသည်လည်း မက်ဆီဒိုးနီးယန်းဖြင့်သာမက ယင်းဘာသာစကားဖြင့်ပါ အကြောင်းပြန်ရမည်။’</p>
<p>ဘာသာစကား လူနည်းစုများအတွက် မြူနီစီပယ် အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ထိတွေ့ဆက်ဆံခွင့်ပေးခြင်း</p>	<p>ကိုဆိုဗို (၂၀၀၈၊ ပုဒ်မ ၅၉)</p>	<p>‘ပြည်နယ်သားများသည် ... ရန်အလို့ငှာ တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ၊ ပြည်နယ်အလိုက်ဖြစ်စေ အခွင့်အရေးရှိသည်။ (၆) ဥပဒေအရ လူဦးရေရာခိုင်နှုန်းတစ်ရပ်ကို ပြည့်မီသောဒေသများ၌ မြူနီစီပယ်အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ဖြစ်စေ၊ ဗဟိုအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဒေသန္တရရုံးများနှင့်ဖြစ်စေ ဆက်ဆံရာတွင် မိမိတို့၏ ဘာသာစကားနှင့် စာတို့ကို အသုံးပြုနိုင်သည်။ စကားပြန်သော်လည်းကောင်း၊ ဘာသာပြန်သော်လည်းကောင်း အသုံးပြုခြင်းအတွက် ကုန်ကျသည့်စရိတ်ကို သက်ဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသော အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းက ကျခံရမည်။’</p>

ဇယား (၈၀၃)။ တရားစီရင်ရေးနှင့် တရားစွဲဆိုမှုများတို့အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်ဥပမာများ

ဘာသာစကားဆိုင်ရာ တူညီသောဥပဒေကျင့်သုံးခံရခွင့်		
ချဉ်းကပ်နည်း	နိုင်ငံ	ပြဋ္ဌာန်းချက်
စွပ်စွဲခံရသူအတွက် စွဲချက်၏ သဘော သဘာဝနှင့်အကြောင်း ရင်းတို့အကြောင်း ဘာသာပြန်ဆိုချက် အပြင် တရားရုံး၌ အခမဲ့စကားပြန်အကူအညီ ရရှိပိုင်ခွင့်	အန်တီဂွာနှင့် ဘာဘူဒါ (၁၉၈၁၊ ပုဒ်မ ၁၅)	‘ရာဇဝတ်မှုဖြင့် စွဲချက်တင်ခံရသူတိုင်းကို ... စွဲချက်၏ သဘောသဘာဝအကြောင်း ၎င်း နားလည်သော ဘာသာစကားဖြင့်တတ်နိုင်သမျှ ဆောလျင်စွာ နှုတ်ဖြင့်၊ စာဖြင့် အသိပေးရမည်။’
စွပ်စွဲခံရသူအဖို့ တရားရုံး၌ စကားပြန် အကူအညီ အခမဲ့ရရှိ ပိုင်ခွင့်	အီတလီ (၁၉၄၇၊ ပုဒ်မ ၁၁၁)	‘တရားစွဲဆိုရာ၌ တရားခွင့်၌ အသုံးပြုသော ဘာသာစကားကို တရားခံအနေဖြင့် ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်စေ၊ နားလည်ခြင်းဖြစ်စေ မရှိပါက ထိုသူ၌ စကားပြန်အကူအညီရပိုင်ခွင့် ရှိသည်။’
စွပ်စွဲခံရသူအတွက် စွဲချက်၏ သဘော သဘာဝနှင့်အကြောင်း ရင်းတို့အကြောင်း ဘာသာပြန်ဆိုချက် အပြင် တရားရုံး၌ အခမဲ့စကားပြန် အကူအညီ ရရှိပိုင်ခွင့် + ဖမ်းဆီးခြင်း အကြောင်းရင်း အတွက် ဘာသာ ပြန်ဆိုချက်ရရှိပိုင်ခွင့်	ကိုတ် ဒီဗွာ (၂၀၁၆၊ ပုဒ်မ ၇)	‘ဖမ်းဆီးရသူဖြစ်စေ၊ ချုပ်နှောင်ခံရသူဖြစ်စေ မည်သူမဆိုအား ... ဖမ်းဆီးခြင်း (သို့) ချုပ်နှောင် ရခြင်း အကြောင်းရင်းနှင့် ၎င်း၏အခွင့်အရေးများ တို့အကြောင်း ၎င်းနားလည်သော ဘာသာစကား ဖြင့် လက်ငင်းအသိပေးရမည်။’

<p>စွပ်စွဲခံရသူအတွက် စွဲချက်၏ သဘော သဘာဝနှင့်အကြောင်း ရင်းတို့အကြောင်း ဘာသာပြန်ဆိုချက် အပြင် တရားရုံး၌ အခမဲ့စကားပြန် အကူအညီ ရရှိပိုင်ခွင့် + သက်သေထွက်ဆိုသူ အတွက် ဘာသာ ပြန်ဆိုချက် ရရှိပိုင်ခွင့်</p>	<p>ဖီဂျီ (၂၀၁၃၊ ပုဒ်မ ၁၃)</p>	<p>‘၆။ ပြစ်မှုတစ်ခုဖြင့် စွဲချက်တင်ခံရသူတိုင်း၊ တရားမမှု၌ ပါဝင်ပတ်သက်သူတိုင်းနှင့် ရာဇဝတ်မှုတွင်ဖြစ်စေ၊ တရားမမှုတွင်ဖြစ်စေ မျက်မြင်သက်သေအဖြစ် ထွက်ဆိုသူတိုင်း သည် ၎င်းတို့နားလည်သော ဘာသာစကား ဖြင့် ထွက်ဆိုရန်သော်လည်းကောင်း၊ စစ်မေးခံ ရရန် သော်လည်းကောင်း အခွင့်အရေးရှိသည်။’ ‘၇။ ပြစ်မှုတစ်ခုဖြင့် စွဲချက်တင်ခံရသူတိုင်းနှင့် တရားမမှု၌ ပါဝင်ပတ်သက်သူတိုင်းသည် ၎င်း နားလည်သော ဘာသာစကားဖြင့် တရားခွင်၌ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။’</p>
--	-------------------------------	---

တရားစွဲဆိုမှုများနှင့် စီရင်မှုများတို့အတွက် ဘာသာစကားအခွင့်အရေးများ

ချဉ်းကပ်နည်း	နိုင်ငံ	ပြဋ္ဌာန်းချက်
<p>တရားစွဲဆိုမှုများ၌ ဘာသာစကား ရွေးချယ်မှု</p>	<p>ကနေဒါ (၁၉၈၂၊ ပုဒ်မ ၁၉)</p>	<p>‘လွှတ်တော်က သတ်မှတ်တည်ထောင်ပေးထား သော မည်သည့်တရားရုံးမဆို၌ အင်္ဂလိပ် သို့မဟုတ် ပြင်သစ် ဘာသာစကားကို မည်သူမဆို ကဖြစ်စေ၊ မည်သည့်လျှောက်လဲချက်မဆိုတွင်ဖြစ် စေ၊ တရားရုံးကချမှတ်သော မည်သည့်လုပ်ငန်းစဉ် မဆိုတွင်ဖြစ်စေ အသုံးပြုနိုင်သည်။’</p>

ဇယား (၈၀၄)။ ဥပဒေပြုရေးအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက် ဥပမာများ

ဥပဒေပြုရေး ဆွေးနွေးချင်းချိန်မှုများ		
ချဉ်းကပ်နည်း	နိုင်ငံ	ပြဋ္ဌာန်းချက်
ဥပဒေပြုရေး ဆွေးနွေးချင်းချိန်မှုများ ၌ ဘာသာစကားတစ်ခုခုမက အသုံးပြုခြင်း	စင်္ကာပူ (၁၉၆၃၊ ပုဒ်မ ၅၃)	‘လွှတ်တော်တွင်း ဆွေးနွေးမှုများ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေ၌ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း မရှိသမျှ ကာလပတ်လုံး မလေး၊ အင်္ဂလိပ်၊ တရုတ်နှင့် တမီးလ် ဘာသာစကားများကို အသုံးပြုရမည်။’
ဘာသာစကားတစ်ခုကို ပယ်ဖျက် ပြောင်းလဲနိုင်သော ရုံးသုံးဘာသာစကား အဖြစ် ရွေးချယ် သတ်မှတ်ပြီး အခြား ဘာသာစကားများကို ထည့်သွင်းသတ်မှတ် နိုင်ခြင်း	လိုက်ဘေးရီးယား (၁၉၈၆၊ ပုဒ်မ ၄၁)	‘ဥပဒေပြုရေးကိစ္စကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရှိ ဘာသာစကားများ အနက် လွှတ်တော်၏ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် အတည်ပြု ထားသည့် ဘာသာစကားတစ်ခု သို့မဟုတ် တစ်ခု မကအတွက် လုံလောက်စွာ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ပြီး ပါက ထိုဘာသာစကားဖြင့်သော်လည်းကောင်း နိဂုံးချုပ်ရမည်။’
အင်္ဂလိပ်ကိုဖြစ်စေ၊ အခြားဌာနေတိုင်းရင်း သား မည်သည့် ဘာသာစကားမဆို ဖြစ်စေ အသုံးပြုခွင့်	ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ မူကြမ်း (၂၀၂၀၊ ပုဒ်မ ၁၅၇)	‘၁။ အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ လုပ်ငန်းကိစ္စများ အတွက် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံရှိ အခြားသော ဌာနေ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား မည်သည်မဆိုကို ဖြစ်စေအသုံးပြု၍ ဆောင်ရွက်ရမည်။’ ‘၂။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသည် လွှတ်တော်လုပ်ငန်းကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာ ၌ နိုင်ငံရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားဘာသာစကား တစ်ခုကို အသုံးပြုပါက ယင်းအတွက် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားနှင့် ဂမ်ဘီယာသုံး သင်္ကေတဘာသာစကားသို့သာ ဘာသာပြန်ဆို ပေးနိုင်သည်။’

ဇယား (၈၀၅)။ ပုဂ္ဂလအဆင့် ဘာသာစကားအသုံးပြုမှုအတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက် ဥပမာများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ	အားလုံးအကျုံးဝင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်
ဘရာဇီး (၁၉၉၈၊ ပုဒ်မ ၂၃၁)	‘အင်းဒီးယန်းတို့၏ လူမှုဖွဲ့စည်းပုံ၊ ထုံးတမ်းများ၊ ဘာသာစကားများ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများနှင့် ဓလေ့များတို့ကို အသိအမှတ်ပြုသည်။’
ဂျော်ဂျီယာ (၁၉၉၅၊ ပုဒ်မ ၁၁)	‘မည်သည့်လူမျိုးမဆိုဖြစ်စေ၊ မည်သည့်ဘာသာတရားမဆိုကို ကိုးကွယ်ယုံကြည်သည်ဖြစ်စေ၊ မည်သည့်ဘာသာစကားမဆို ပြောဆိုသည်ဖြစ်စေ နိုင်ငံသားတိုင်းသည် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းအလျဉ်းမရှိဘဲ မိမိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းတိုးတက်စေခွင့်၊ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ပြောဆိုခွင့် ရှိသည်။’
အိန္ဒိယ (၁၉၄၉၊ ပုဒ်မ ၂၉)	‘အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ပိုင်နက်အတွင်း၌ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံအတွင်းကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်စာ သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုရှိသည့် မည်သည့်ဒေသမဆို၌ဖြစ်စေ နေထိုင်ကြသော နိုင်ငံသားများသည် အဆိုပါ ဘာသာစကား၊ စာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့် ရှိသည်။’
မြန်မာ (၂၀၀၈၊ ပုဒ်မ ၃၅၄)	‘နိုင်ငံသားတိုင်းသည် နိုင်ငံတော်လိုခြံရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေး သို့မဟုတ် ပြည်သူတို့၏ကိုယ်ကျင့်တရားအကျိုးငှာ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဥပဒေများနှင့် မဆန့်ကျင်လျှင် အောက်ပါ အခွင့်အရေးများကို လွတ်လပ်စွာသုံးစွဲဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည် ... တိုင်းရင်းသားလူမျိုး တစ်မျိုးနှင့်တစ်မျိုး သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအချင်းချင်းကိုလည်းကောင်း၊ အခြားဘာသာသာသနာကိုလည်းကောင်း ထိခိုက်နစ်နာစေမှုမရှိဘဲ မိမိချစ်ခင်မြတ်နိုးသည့် စကား၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာသာသနာနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်။’
နီကာရာဂွာ (၁၉၈၈၊ ပုဒ်မ ၉၀)	‘အတ္တလန်တစ်ကမ်းရိုးတန်းရှိ အသိုက်အဝန်းများသည် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကား၊ အနုပညာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ် ထိန်းသိမ်းရန် အခွင့်အရေးရှိသည်။’
နိုင်ဂျာ (၂၀၁၀၊ ပုဒ်မ ၅)	‘နိုင်ဂျာနိုင်ငံ၌ ဖွဲ့စည်းပါဝင်နေသော အသိုက်အဝန်းအားလုံးသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အလေးထားလျက် ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားများ ကျင့်သုံးရန် အခွင့်အရေးရှိသည်။’

<p>ပိုလန် (၁၉၉၇၊ ပုဒ်မ ၃၅)</p>	<p>‘ပိုလန်သမ္မတနိုင်ငံသည် နိုင်ငံ၌လူနည်းစုဖြစ်သော သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုဖြစ်သော နိုင်ငံသားများအတွက် ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကားကို ထိန်းသိမ်းတိုးတက်စေခွင့်၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ထိန်းသိမ်းခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုကို ဖွံ့ဖြိုးစေခွင့်တို့ ဆောင်ကြဉ်း ပေးရမည်။’</p>
<p>ဆူဒန်နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ကြေညာစာတမ်း (၂၀၁၉၊ ပုဒ်မ ၆၆)</p>	<p>‘တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ ယဉ်ကျေးမှုအုပ်စုများ အားလုံးသည် ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုကို လွတ်လပ်စွာခံစား၍ ဖွံ့ဖြိုးစေရန် အခွင့်အရေး ရှိသည်။ ထိုအုပ်စုများမှ ပုဂ္ဂိုလ်များသည်လည်း ကိုယ်ပိုင်ဘာသာတရား ကို ကိုးကွယ်ရန်၊ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားကိုအသုံးပြုရန်၊ ကိုယ်ပိုင် ဘာသာတရားနှင့် ဓလေ့များအတိုင်း ကျင့်ကြံနေထိုင်ရန်၊ မိမိတို့၏ သားသမီးများကို ထိုဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့်အညီ ပျိုးထောင်ရန် အခွင့်အရေးရှိသည်။’</p>

ကိုးကားချက်များ

ဤစာတမ်းတွင် ကိုးကားထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ရှာဖွေရန်

ကိုးကားထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားလုံးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စီမံကိန်း ဝက်ဘ်ဆိုက် <<https://www.constituteproject.org>> ၌ ဖတ်ရှုလေ့လာနိုင်သည်။

Bulmer, E. W., *Federalism*, International IDEA Constitution-Building Primer 12 (Stockholm: International IDEA, 2015), <https://www.idea.int/publications/catalogue/federalism?lang=en> , accessed 16 March 2021 “ဖက်ဒရယ်စနစ်”

Cats-Baril, A., *Self-Determination*, International IDEA Constitution Brief (Stockholm: International IDEA, 2018), <https://www.idea.int/es/publications/catalogue/self-determination>, accessed 16 March 2021 “ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်”

Choudhry, S., ‘Managing linguistic nationalism through constitutional design: Lessons from South Asia’, *International Journal of Constitutional Law*, 7/4 (2009), pp. 577–618, <https://doi.org/10.1093/icon/mop026> “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဒီဇိုင်းဖြင့် ဘာသာစကားအခြေပြု အမျိုးသားဝါဒကို စီမံကိုင်တွယ်ခြင်း - တောင်အာရှမှ သင်ခန်းစာများ”

‘Group rights in comparative constitutional law: culture, economics, or political power?’, in M. Rosenfeld and A. Sajó (eds), *Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law* (Oxford: Oxford University Press, 2012, pp. 1100–23) “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှုပညာရပ်၌ အစုအဖွဲ့အခွင့်အရေးများ - ယဉ်ကျေးမှုလော၊ စီးပွားရေးလော၊ နိုင်ငံရေးအာဏာလော”

‘Language’, in S. Choudhry, M. Khosla and P. B. Mehta (eds), *Oxford Handbook of the Indian Constitution* (Oxford: Oxford University Press, 2016, pp. 180–95)

“ဘာသာစကား”

Council of Europe, European Convention on Human Rights, 1950, amended up to 2010, https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf, accessed 17 March 2021

“လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥရောပသဘောတူစာချုပ်”

International Labour Organization (ILO), Indigenous and Tribal Peoples Convention (No.169), 1989, https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NOR_MLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C169, accessed 16 March 2021

“ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် မျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်”

Kymlicka, W., *Multicultural Odysseys: Navigating the New International Politics of Diversity* (Oxford: Oxford University Press, 2007)

“ဗဟုယဉ်ကျေးမှု ခရီးရှည်များ - နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေးနှင့် ကွဲပြားစုံလင်မှု အခင်းအကျင်းသစ်ကို ကူးဖြတ်ခြင်း”

Kymlicka, W. and Patten, A. (eds), *Language Rights and Political Theory* (Oxford: Oxford University Press, 2003), <https://doi.org/10.1017/S0267190503000163>

ဘာသာစကားအခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံရေးသီအိုရီ”

Organization of African Unity (OAU), African Charter on Human and Peoples’ Rights, 1981, <https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49>, accessed 17 March 2021

“အာဖရိကတိုက် လူ့အခွင့်အရေးပဋိညာဉ်”

Organization of American States (OAS), American Convention on Human Rights, 1969, http://oas.org/dil/treaties_b-32_american_convention_on_human_rights.pdf, accessed 17 March 2021

“လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန်သဘောတူစာချုပ်”

United Nations, Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, 13 September 2007, https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf, accessed 16 March 2021

“လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း”

United Nations Human Rights Committee, *Diergaardt v. Namibia* Communication No. 760/1996, UN document CCPR/C/69/D/760/1996, 17 November 1996,

<https://juris.ohchr.org/Search/Details/881>, accessed 16 March 2021 “ဒီယာဂျိတ် နှင့် နမီးဘီးယားနိုင်ငံ အမှု”

United Nations Office of the High Commissioner of Human Rights (OHCHR), International Covenant on Civil and Political Rights, 1966, <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>, accessed 16 March 2021 “အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေး အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်”

နောက်ဆက်တွဲ

စာရေးသူများအကြောင်း

Sujit Choudhry သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှုပညာရပ်၌ နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြု ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်ဖြစ်ပြီး အီဂျစ်၊ အီသီယိုးပီးယား၊ ဂျော်ဒန်၊ လစ်ဗျား၊ မြန်မာ၊ နီပေါ၊ တောင်အာဖရိက၊ သီရိလင်္ကာ၊ တူနီးရှား၊ ယူကရိန်း၊ ယီမင်နှင့် ဇင်ဘာဘွေတို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး၊ ဒီမိုကရေစီမြှင့်တင်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် နှစ် ၂၀ ကျော်လုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ Center for Constitutional Transitions ကိုလည်းတည်ထောင်ခဲ့ပြီး စီမံအုပ်ချုပ်နေပါသည်။ ဆောင်းပါး ၁၀၀ ကျော်၊ စာပေအခန်းကြီးများ၊ မူဝါဒရေးရာလက်စွဲများ၊ အစီရင်ခံစာများ၊ သုတေသနစာတမ်းများ ၁၀၀ ကျော်ကိုထုတ်ဝေခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေပြီး သောစာအုပ်များ၌ Security Sector Reform in Constitutional Transitions (အောက်စဖို့တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်)၊ Territory and Power in Constitutional Transitions (အောက်စဖို့တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၁၉ ခုနှစ်)၊ The Oxford Handbook of the Indian Constitution (အောက်စဖို့တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်)၊ Constitution Making (အက်ဒဝပ် အယ်လ်ဂါ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်)၊ Constitutional Design for Divided Societies (အောက်စဖို့တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ်) နှင့် The Migration of Constitutional Ideas (အောက်စဖို့တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်) တို့ အပါအဝင် ဖြစ်ပါသည်။ ပါမောက္ခ Choudhry သည် တော်ရွန်တိုတက္ကသိုလ်၊ နယူးယောက်တက္ကသိုလ်နှင့် ဘာကလီကယ်လီဖိုးနီးယားတက္ကသိုလ် (ဘာကလီ ဥပဒေဌာန၌ ဌာနမှူးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့စဉ်) တို့၌ အချိန်ပြည့် မဟာဌာနအဖွဲ့ဝင်ဆရာလည်းဖြစ်ပြီး လက်ရှိတွင် WZB ဘာလင်လူမှုရေးသိပ္ပံကျောင်း၌ ဧည့်သုတေသီအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေပါသည်။

Erin Colleen Houlihan သည် International IDEA ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲမှုဆိုင်ရာ အစီအစဉ်၏ အရာရှိတစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ သူမ၏ သုတေသနနှင့် အကြံပေးမှုတို့သည် အဓိကအားဖြင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ဒီမိုကရေစီနှင့်ပဋိပက္ခ ကူးပြောင်းမှုများအတွက် ဖြစ်

ပါသည်။ နိုင်ငံအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်များ၌ အကြောင်းအရာအချို့အတွက် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အကူအညီပေးခြင်း၊ ကမ္ဘာ့အဆင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှုပညာရပ်၊ မူဝါဒရေးရာနှင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးစာပေများ ရေးသားပြုစုခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအဆင်အပြင်တို့ နှစ်ရပ်စလုံးနှင့်ဆိုင်သော နည်းကိရိယာများနှင့် ဒေတာဘေ့စ်များ စီမံခန့်ခွဲခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ပါသည်။ သူမသည် အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခသင့် နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံအခြေပြုသော တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ကောင်းမွန်သောစီမံအုပ်ချုပ်မှုတို့ ထွန်းကားရေး အထောက်အကူအစီအစဉ်များ၌ အကြီးတန်းအကြံပေးတာဝန်အမျိုးမျိုး ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဗာဂျင်းနီးယားတက္ကသိုလ်မှ ဥပဒေဒေါက်တာဘွဲ့နှင့် နိုင်ငံခြားရေး မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့၊ လိုယိုလာ မေရီမောင့် တက္ကသိုလ်မှ အထူးပညာရေး မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့တို့ ရရှိထားပါသည်။

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) သည် ဒီမိုကရေစီကို လူသားထုတစ်ရပ်လုံး၏ဆန္ဒနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် လမ်းဖွင့်ပေးသည့်အရာတို့အဖြစ် ကမ္ဘာတစ်ဝန်း၌ တိုးတက်ထွန်းကားစေရန်ဟူသည့်တာဝန်ဖြင့် အစိုးရများအကြား ဖွဲ့စည်းထားသောအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အဆင့်အားလုံး၌ ဒီမိုကရက်တစ် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဖြစ်စဉ်များတို့ကိုတည်ဆောက်၊ အားဖြည့်၊ ကာကွယ်ပေးသည့်နည်းဖြင့် ဤတာဝန်ကို ထမ်းရွက်ပါသည်။ အားလုံးအကျုံးဝင်သော၊ တာဝန်ခံမှုရှိသော၊ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို လူသားအားလုံးအတွက် ဆောင်ကြဉ်းပေးသော ဒီမိုကရက်တစ် ဖြစ်စဉ်များ၊ ပါဝင်သူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများဖြင့် ပြည့်စုံသည့်ကမ္ဘာမျိုး ဖြစ်ပေါ်ရေးသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ ရည်မှန်းချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

MyConstitution အစီအစဉ်အကြောင်း

International IDEA ၏ MyConstitution Programme သည် လုပ်ဖော်ဆောင်ဖက် သက်ဆိုင်သူများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ အသိပညာများကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းဖြင့် အလုံးစုံခြုံငုံစဉ်းစားဆုံးဖြတ်နိုင်သော၊ အများပါဝင်မှုရှိသော၊ ပြည်တွင်းဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

ကျ်စာစဉ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍

International IDEA မှ ထုတ်ဝေလျက်ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းစာတမ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရှုပ်ထွေးပွေလီလှသော အရေးကိစ္စများကို လွယ်ကူမြန်ဆန်သောနည်းမျိုးဖြင့်ရှင်းပြရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

- ၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။ အခြေခံသဘောတရားများနှင့် အယူအဆများ *
 - ၂။ ဥပဒေပြုလွှတ်နှစ်ရပ် ထားရှိခြင်း *
 - ၃။ တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီစနစ် *
 - ၄။ တရားသူကြီးများ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း *
 - ၅။ တရားရေးဆိုင်ရာ ရာထူးများ၏ တည်မြဲပိုင်ခွင့်၊ ထုတ်ပယ်ခြင်း၊ ကင်းလွတ်ခွင့်များနှင့် တာဝန်ခံမှု *
 - ၆။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် မပါဝင်သော သမ္မတများ *
 - ၇။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်များရှိ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်များ
 - ၈။ သာသနာ-နိုင်ငံတော် ဆက်နွယ်မှုများ
 - ၉။ လူမှုရေးနှင့်စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ *
 - ၁၀။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်မှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ *
 - ၁၁။ ကန့်သတ်မှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ *
 - ၁၂။ ဖက်ဒရယ်စနစ် *
 - ၁၃။ ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီစနစ် *
 - ၁၄။ သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာများ
 - ၁၅။ သမ္မတ၏ ဥပဒေပြုရေးအာဏာများ
 - ၁၆။ ပါလီမန်ဖျက်သိမ်းခြင်း
 - ၁၇။ အစိုးရဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့်ဖယ်ရှားခြင်း ယန္တရားများ *
 - ၁၈။ အရေးပေါ်အခြေအနေဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ *
 - ၁၉။ ထိန်းညှိခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲခြင်းဆိုင်ရာ လွတ်လပ်သော (စတုတ္ထမဏ္ဍိုင်) အင်စတီကျူးရှင်းများ *

၂၀။ ရုံးသုံးဘာသာစကား ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း *

၂၁။ သမ္မတစနစ်နှင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသမ္မတစနစ် ဒီမိုကရေစီများ၌ သမ္မတရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်း

* မြန်မာဘာသာစကားဖြင့် ဖတ်ရှုနိုင်သည်။

စာတမ်းများ ဒေါင်းလုတ်ရယူရန် - <<https://www.idea.int/publications/categories/primers>>

ConstitutionNet သို့ ဝင်ရောက်လေ့လာရန် - <<https://constitutionnet.org/primers>>

ယခု စာတမ်းအား ဘာသာပြန်ဆိုခြင်းနှင့် ပုံနှိပ်ခြင်းကို နော်ဝေးနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရ၊ ဖင်လန်နိုင်ငံနှင့် ဆွီဒင်နိုင်ငံတို့မှ ထောက်ပံ့ကူညီသည်။

ယခု စာတမ်းအား ဘာသာပြန်ဆိုခြင်းနှင့် ပုံနှိပ်ခြင်းကို နော်ဝေးနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရ၊ ဖင်လန်နိုင်ငံနှင့် ဆွီဒင်နိုင်ငံတို့မှ ထောက်ပံ့ကူညီသည်။

Norwegian Embassy

မျက်မှောက်ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၌ ဘာသာစကားနှင့်စပ်လျဉ်းသော ပြဋ္ဌာန်းချက် အမျိုးမျိုး ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားလေ့ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ဘာသာစကားတစ်ခုကိုဖြစ်စေ၊ တစ်ခုမကကိုဖြစ်စေ ဥပဒေအဆင့်အမျိုးမျိုးပေးလျက် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ထားနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဘာသာစကားလူနည်းစုများနှင့်သက်ဆိုင်လေ့ရှိသောဘာသာ စကားအခွင့်အရေးများကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပြီး အုပ်စုများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များတို့အတွက် အစိုးရ ထံမှ ဝန်ဆောင်မှုရယူရာ၌ ၎င်းတို့၏မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ဆက်ဆံပြောဆိုပိုင်ခွင့်ပေးပါသည်။ အလွှာစုံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ရုံးသုံးဘာသာစကား(များ) ရွေးချယ်သတ်မှတ်နိုင်သောအခွင့်အာဏာကို အစိုးရအဖွဲ့အစည်းတိုင်းထံအပ်နှင်းနိုင်ပါသည်။

ဤစာတမ်းသည် ဘာသာစကားစုံနိုင်ငံများရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းပုံစံ၌ ဘာသာ စကား၏ အခန်းကဏ္ဍအကြောင်းကိုသာမက အဓိကကျသော ထည့်သွင်းစဉ်းစားစရာများ၊ ဂယက်ရိုက်ခတ်မှုများနှင့် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် စိန်ခေါ်မှုများတို့အကြောင်းလည်း ဖြေရှင်း ထားပါသည်။ ဘာသာစကားနှင့်ဆိုင်သည့် တောင်းဆိုချက်များကိုလည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စအဖြစ် ဆွေးနွေးထားသည့်ပြင် ထိုတောင်းဆိုချက်များကို အောင်မြင် စွာဖြေရှင်းနိုင်ပါက ရလဒ်အကျိုးအမြတ်ကောင်းကျိုးများ၊ မဖြေရှင်းနိုင်ပါက ကြုံရနိုင်မည့်ဆိုးကျိုးများ တို့အကြောင်းကိုလည်း ဆွေးနွေးထားပါသည်။

International IDEA ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း စာတမ်းများသည် နိုင်ငံ သားများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အစိုးရအရာရှိများနှင့် ဥပဒေ ပြုလုပ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များတို့အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများ ပြုလုပ်ရာ၌ အမျှော်အမြင်ရှိအောင် ကူညီပေးသည့်နည်းဖြင့် နိုင်ငံအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရေး (သို့) ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကိုထောက်ပံ့ပေးရန် စီစဉ်ပြုစုထားပါ သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများ တွေ့ကြုံဆုံးဖြတ်ရသည့် လက်တွေ့ကျသော ရွေး ချယ်မှုများကို ဤစာတမ်းများတွင် အကြောင်းအရာအလိုက် စီစဉ်ဖော်ပြထားပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့်ဆိုင်သော ရှုပ်ထွေးပွေလီလှသည့် အရေးကိစ္စများကို လွယ်ကူမြန်ဆန်သော နည်းမျိုးဖြင့်ရှင်းလင်းရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

International IDEA
စတွန်းစ်ဘော်စ်
SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့၊
ဆွီဒင်နိုင်ငံ
ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀
အီးမေးလ် - info@idea.int
ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

ISBN: 978-91-7671-465-2 (Print)
ISBN: 978-91-7671-466-9 (PDF)
DOI: <https://doi.org/10.31752/idea.2021.80>